

Gazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı

73754

**Yalvaç Ural'ın Hayatı ve Eserleri
Üzerine Bir Çalışma**

Yüksek Lisans tezi

Tez Danışmanı
Yard. Doç. Dr. Pakize Aytaç

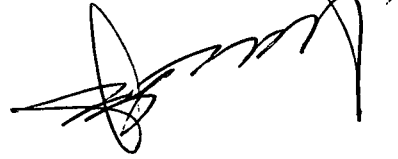
T. 73757

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM
DOKÜMAN TAYIN

Hazırlayan
Deniz Arslan

Kabul edilmiştir.

7. 8. 1997

Ankara , 1997

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

..... ait adlı Çalışma,
Jürimiz tarafından.....Anabilim
DalındaYüksek lisans tezi olarak kabul edil-
miştir.

(İmza)

Başkan.....

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

İmza

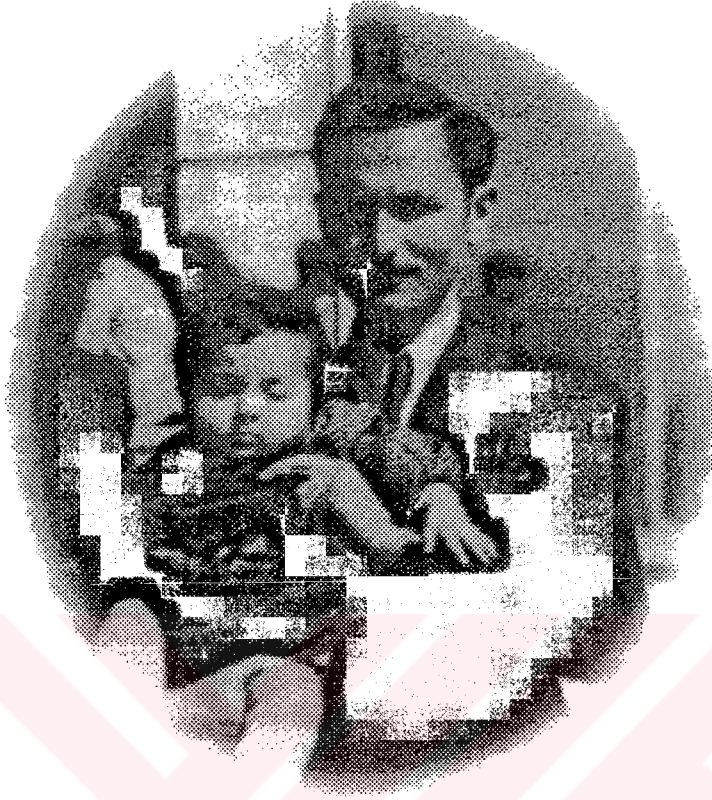
Üye.....

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

(Danışman)

Üye.....

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

*Bir zamanlar
Ben de sizler gibi çocuktum.
Babam beni kucağına alır gezdirirdi.
Sonra büyüdüüm.
Okula gittim. Okudum. Okudum...
Çok okudum ve yazar oldum.
Benim yazar olmamda babamın büyük katkısı vardır.
İşte bu kitabımı sevgili babacığım
İsmail Hakkı Ural'a
armağan ediyorum.*

ÖNSÖZ

Son yıllardaki Çocuk Edebiyatı çalışmalarında adını sık sık duyduğumuz ve ülkemizin adını büyük bir gururla başka ülkelerde duyuran “Yalvaç Ural’ın hayatı ve edebiyat çalışmalarını” Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak hazırladım.

Halk Edebiyatının önemli bir kolu olan Masallar üzerinde çalışmayı düşünürken, kendimi Çocuk Edebiyatının içerisinde buldum.

Yalvaç Ural, ülkemizdeki Çocuk Edebiyatının önemli yapı taşlarından, kendisini çocuklara adanmış, içimizdeki büyümeyen çocukluğumuzun şairi, gülümseyen bir dünya yaratmak için, gülümseyen bir yürekle yazan bir yazarımızdır.

Çocuk Edebiyatının; çocuğun eğitimi üzerinde çok yönlü gelişmeler sağladığı bilim adamları tarafından belirtilirken; Yalvaç Ural kendi söylemiyle çocuk edebiyatına bakışını şöyle anlatmaktadır: “Hiç bir zaman bir terbiyenâme yazmayı düşünmedim, hep çocukların yanında oldum. Onları küçük bir elma ağacı gibi düşünür. Büyümelerine engel olacak güneşlerini, sularını kesecek, olumsuz her şeyi ortadan kaldırarak, güneşi getirmeye çalışırım. Onları yabanıl bitkilerden, çirkin şeylerden korumayı hedeflerim. Şunu yap, bunu yap, bu doğrudur, şu çirkindir demem. Ben kendi doğrularımı yanlışlarımı ortaya koyarım. Okurum bundan payına düşeni isterse alır isterse almaz”.

Eğitim yaşama hazırlık değil yaşamın ta kendisidir; yaşamla özdeştir. Bu özdeşlikte, yaşama yön veren, yaşam biçimine özellik kazandıran bir süreçtir.

Yeryüzünün her köşesinde çocuklar birbirine benzer. Ancak onları eğiten analar ve babalar çok değişiktirler. Hiç kuşkusuz bu, kültürel ayrılıklardan ileri geliyor. Her toplumun kendi koşullarına göre insan yetiştirme zorunluluğu uygulamada çeşitli yöntemlerin izlenmesi sonucunu doğurmuştur.

Bu nedenle çalışmamda, ülkemizde ve dünyada eserleri çocuklar tarafından büyük bir keyifle okunan Yalvaç Ural'ı sizlere daha yakından tanıtmaya çalıştım.

Araştırma sırasında, çalışmamı yönlendiren ve tezin oluşumunda hiçbir yardımını esirgemeyen Sayın Hocam Yrd. Doç. Dr. Pakize AYTAÇ'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Ayrıca kaynaklarını ve düşüncelerini benimle paylaşan Sayın Yalvaç URAL'a ve tezimin son aşamasında test tarama tekniklerinde bana yardımcı olan Sayın Doç. Dr. Hasan BACANLI'ya teşekkür ederim.

Çocuklara ve içindeki çocuğu büyötmeyenlere...

Deniz ARSLAN

İÇİNDEKİLER

Önsöz	iii
Giriş	1
Hayatı.....	12
Doğum yeri ve Tarihi.....	12
Ortak Irksal Bilinçaltı	22
Çocuk Edebiyatı	23 - 33
Dünyada Çocuk Edebiyatı.....	24
Türkiye'de Çocuk Edebiyatı.....	27
Türkiye'de Çocuk Dergileri	29
Yatılılık Yılları	33
Çocuk Yayınlarında Bulunması Gereken Özellikler.....	44 - 51
Milliyet Gazetesinde Çıkan Yazılarından Örnekler	51
Ekler	133
– Sıfat Tarama Testi Sonuçları	
– Propp Metoduna Göre Sihirli Papuçlar 1-2 Adlı Masalının İncelenmesi	
– Ödülleri	
– Doğduğu Yer Olan Yalvaç Kasabasının Haritası	

GİRİŞ

Çocuk edebiyatı üzerinde bir çalışma yaparken öncelikle masal ve hikaye kavramları üzerinde durulması gerektiğini düşünüyorum.

Masal; kişileri belli bir tarih anında, belli bir yerde yaşamamış olan bir topluluğun belli fertleri değil de, bir padişah, bir tüccar gibi yersiz, adsız kişilerdir. Bazı bazı kişinin bir adı varsa bu sadece anlatmayı kolaylaştırsın diye verilmiş ya da sahibinin bir özelliğini bir halini belirtmek üzere takılmıştır. Keloğlan, köse, altın toplu insan gibi. İnsanların yerini kimi masallar da aslan, tilki, horoz... gibi hayvanlar alır, ya da maceralarına devler, periler, ejderhalar gibi dünyamız üstünde gerçekten yaşamamış ve yaşamayacak olan tabiat-dışı varlıklar nerede ne zaman yaşamışlardır? Masal bu sorulara “Evvel zaman içinde bir memlekette...” diye karşılık verir.

Masalın kendine göre bir mantığı peşin olarak kabul edilmiş “imkanları” vardır. Hayvanlar konuşur, bazıları kılık değiştirip insan oluverirler, kimi insanlar hayvan kılığına girerler. Aklın alamayacağı kadar büyürler veya küçülürler.

Masallar kötülüğü-iyiliği, eğriliği-doğruluğu, azgınlığı, alçak gönüllülüğü... cisimlendirmiş kişilerin savaşları veya başkaca alışverişleri, insanoğlunun erişilmesi güç amaçlara ulaşma isteğinden doğan düşleri, kendi becerikliliği, yılmazlığıyla, ya da olağanüstü güçlerin yardımıyla birbiri ardından, birbirinden çetin engelleri aşma çabaları... Bütün bunlar, tarih ve coğrafya ile çerçevelenmiş insan toplulukları içinde belli bir zamanı ve yeri bulunmayan, belki insanlığın tarih boyunca, herhangi bir toplumca kolaylıkla

benimsenebilen kalıplaşmış düşünce, duygu ve olaylar gezgin tem'lerdir.

Hikaye ise; "Fr. Novelle" Bir olay veya işi anlatma; nakletme. Edebiyatta hayalde tasarlanan ilgi çekici bir takım olayları anlatarak okuyanda heyecan ve zevk uyandıran, hayatta olan veya olacak kanısı veren olayları bir ölçü ile anlatır. Hikayeler hareketten hoşlanan insanın bu isteğini karşılar. Hikayeler kısa, kişilerin sayısı az ve hayatın yalnız bir tek safhasını anlatması belli başlı özelliğidir.

Çalışma konusu olarak seçtiğim Yalvaç Ural'ın hayatı ve eserleri çocuk edebiyatına aittir. bu alanın temeli sayabileceğimiz masallar ve hikayelerin tanımlarından sonra yazarımızın masal ve hikayelerine bakmak gerektiğini düşünüyorum.

1- Sihirli Pabuçlar 1-2: Masal formunda yazılmış bir kitap. Bu kitap Propp'un masal inceleme metoduna göre incelenmiştir.

2- Problemlili Apartman Çocuğu: Gerçek problemin her zaman çocuklar olmadığını göstermeye çalışan anne-baba ve çocukların birlikte okumalarını salık verdiği bir kitap.

3- Zıpır Bilmeceler

4- Kırmızı Kızlar Çatıları Gizler

5- Mega Zıpır Bilmeceler

6- Zip Zop Zup

Bu kitapların önsözüne Tarık Dursun K.'nın bir yazısını almış. Tarık Dursun K. bilmeceleri "bizim folklor geleneğimizde önemli bir yer tutar. Zekayı bilemek, eskilerin "sürat-i intikal" dedikleri duruma ve ortama kendini alabildiğince çabuk uyarlamanın üstesinden gelmede, bilmeceler çocuk için bir tür ön alıştırma işlevini görür.

Matematiğin, hele modern matematiğin ne olduğunu bilinmediği dönemlerde düşünme yetisine en büyük katkıyı bilmeceler üstlenmişlerdi. Bilmecelerin bugünde çocuklar arasında geçerliliği vardır ve işlev geçmişten geleceğe doğru, giderek yenilenip günümüze de uyarak sürüp gitmektedir.” demektedir. Yalvaç Ural’ın bu kitapları niçin yazdığını da bize açıklamaktadır.

7- Tekir Noktalama İşaretlerini Öğretiyor: Burada bir kedinin ağzından noktalama işaretlerini oyun havası içerisinde çocuklara tanıtıyor.

8- Tembel Tenekeler Takımı: Bu kitabında eskilerden bugüne süre gelmekte olan “Lakaplar”ın varlığından söz ediyor. İsimlerin önüne gelen bu sıfatların isim sahiplerinin kişilikleriyle ilgili ipuçları olduğundan bunları ta eski masallarımızdan buyana görüldüğünü bunu yokmuş gibi varsaymayacağımızı düşünerek çocukların hem arkadaşlarına hem de öğretmenlerine taktıkları lakaplar, şiirsel bir anlatımla anlatılmış.

9- Müzik Satan Çocuklar: Bu kitabı ünlü Makedon yazarı Video Podgorec şöyle söylüyor: “Bir dünya klasığı ve belki de şiir-roman olarak tanımlayacağımız türün eşsiz örneklerinden biri”. Bu kitap Makedonya’da yardımcı ders kitabı olarak okutulmaktadır. Çingenece basılan ilk kitap. Bir çok ilke imza atmış. Polonyalı çocuklar da bu kitabı çok sevmişler ve 1986 yılında “Polonya Gülümseme Nişanı ve Şövalyelik” unvanı vermişler.

Kitap yazarın çocukluk anılarının bir yansıması.

10- Anadolu Efsaneleri: Kitabının önsözünde kitap için şunları söylemektedir.

“Ege bölgesinin bir kısım efsaneleri Yunanistan’a, çoğu da Anadolu’ya aittir. Ama bu efsanelerin hemen hepsi Batılılarca Yunanistan’a mal edilmiştir. Daha ileri de götürerek ozan Homeros’un Atinalı olduğunu savunmuşlardır. Homeros, ünlü eserleri olan “İlyada ve Odysseia” adlı destanlarını arı bir İyonca’yla yazmıştır. İyonya’da bütün tarihçilerin kültür verilerine göre İzmir’le Söke arası kabul edildiğine göre bunun tersini savunmak, Anadolu’ya ait olan kültür mirasına sahip çıkma arzusundan başka bir şey değildir”. Yalvaç Ural çocukları bu mirastan haberdar etmek istemiş ve bu efsaneleri bir araya getirerek yazmıştır.

11- Gözü Boynuz İzi Yıldız: Burada hem salyangoz hem de sümüksükböceğin hayatlarından bahsederek çocuklara hasta olmamak için neler yapabilecekleri mesajını vermiş.

12- Sincap: Burada kuşları ve uğraşlarını tanıtmış.

13- Keloğlanın Peruğunu Kim Çaldı: Yalvaç Ural: “masallarımızdaki şu özellikleri sevmiyorum: “Örneğin sakatlık bir özellik olarak öne çıkar ve insanlar bu özellikleri ile nitelendirilirler, yüzlerine vurulur. Başka bir örnek ise Keloğlan, kellik hiç bir zaman özenilecek bir şey değildir, alay edilecek bir konu da değildir”. Bu nedenle bu kitabı yazdığını söylüyor. Bu tip özelliklerin çocuklara taşınmasında bir yarar görmediğini söylüyor.

14- Lafonten Orman Mahkemesinde: Bu kitabı içinde; Batılıların bir çok masallarının aslında doğu kökenli olduğunu söyleyerek onu belirtmeye çalıştığını görüyoruz. Örneğin Lafonten masallarının Kelile ve Dimne masalları ile aynı olduğunu vurgulamadan geçemiyor.

15- Kulağımdaki Küçük Çan: İkinci şiir kitabıdır.

16- Korkuluğun Kalbi: Bir çocukluk anısıdır.

17- Bir Gök Dolusu Güvercin: Yazarın çocukluk anıları ve çocuk edebiyatına girdiği ilk kitap.

Bu eserlerinden sadece “Sihirli Pabuçlar 1-2” masal formundadır. Diğerleri şiir-roman, anı ve hikaye biçimlerinde.

Yalvaç Ural çocuk edebiyatı yazarlarımızdandır. Bu işi büyük bir ciddiyetle yapmaktadır. Ailelerin de bazen sorun olduğunu sadece çocuğu eğiterek işin bitmediğini, ebeveynin de eğitilmesi gerektiğini, ancak bunun onların istemesi ile mümkün olacağını söylüyor. Problemlili Apartman Çocuğunun ikincisi olarak “Annemi-Babamı Nasıl Eğittim?” adlı bir çalışma içerisinde. Aslında çocukların son derece dikkatli olduğunu, anne ve babalarını çok ince bir şekilde eleştirdiklerini söylemekte. Bakın bir kitabına nasıl bir bölüm almış.

*“Babama
Yeni bir arkadaş edindiğimi
Onu çok sevdiğimi
Söylediğim zaman
Babam bana
Arkadaşım ile ilgili
Sorular değil de
Babasıyla ilgili
Sorular soruyor
Yoksa babam kendine
Arkadaş mı arıyor?”*

Ben de çocuk eğitiminin yanı sıra anne-baba eğitiminin de çok önemli olduğu düşüncesindeyim.

Eğitim sadece çocuk için değil, toplumlar içinde önemli bir unsurdur. Çünkü, her toplumsal yapının birinci görevi, kendi kendini sürdürmektir. Bu görevi ise eğitim yoluyla yerine getirir. Eğitim en genel tanımıyla “Bireyin toplumsallaştırılması ve bireyde istendik davranışların geliştirilmesidir”. Çocuk doğar doğmaz ailede başlayan eğitim, daha sonraları okullardaki örgün eğitimle arkadaş grupları içindeki etkileşimle radyo-televizyon, gazete, sinema, tiyatro gibi kitle iletişim araçları ve edebiyat ve sanat eserleri aracılığıyla sürdürülür. Böylece birey toplumsallaşır. Bir başka ifade ile toplumsal değerler eğitim yoluyla çocuğa aktarılır.

Toplumlar için böylesine hayati önem kazanan eğitim nüfusunun yüzde yetmiş çocuklardan ve gençlerden oluşan ülkemiz için daha da büyük önem taşımaktadır.

Yaşadığımız çağa ayak uydurabilmenin en etkin yolu sürekli okuyarak kendimizi yenilemektir. Bu alışkanlığı kazanmak ise çocuk yaşta olur. Okuma zevki, okuma isteği, okuma sevgisi, okuma alışkanlığı ancak çocuklukta edinilebilir.

Çocuk, okuduğu kitaplarla sadece okuma alışkanlığı edinmekle kalmaz, bunun yanında pek çok alışkanlıklar da edinir. Kitapla baş başa kaldığında ona iyi ya da kötü konusunda yol gösterecek bir etken bulunmadığından, seçimi kendisi yapma durumundadır. Doğasına uygun düşen kitap kişileriyle ve konularla hemen özdeşleşir. Kendini o kişinin yerine koyarak kıvrıldığı minderin üstünde olağanüstü serüvenlere dalar. Bu nedenle kitap çocuk üzerinde ana-baba ve öğretmen eğitiminden daha etkili izler bırakabilecek güçtedir.

Çocuk toplumda gelişen olgulardan soyutlanamaz. Bu bir gerçektir. Günümüzde çocuk için yaşarken amaç sadece onu

eğlendirmek ya da boş zamanını hoşça geçirtmek değildir. Geçmişini unutmadan bugününü anlatmak, kültürel bağlarını koparmadan yarına güvenli koşmasını sağlamaktır.

Çocuk toplumun temelidir. Onu bedensel, zihinsel, duygusal ve kültürel yönden en iyi yöntem ve araçlarla işleyip geliştirebilirsek birbirini seven birbirine güvenen insanlardan oluşan sancısız, çalkantısız, kendini tanıyan, geçmişine saygı duyan, geçmişin kötü yanlarından ders alan, iyi yanlarıyla övünen mutlu bir toplum elde edilebilir.

Her türlü önyargıdan ve art düşüncelerden arınmış bilimsel bir düşünce ile toplumsal sorunlarımızın kökenine inmeye kalkıştığımızda insanın kökeni olan “çocuk”a dayanacaktır konu. Bugün ne kadar çok kimlik sorunu ile debelenip durduğumuzu araştırmaya kalkıştığımızda ilk olarak dünün çocuğunun nasıl yetiştirildiğine bakmamız gerekecektir.

Bu açıklamalardan sonra “Çocuk Edebiyatı” kavramı üzerinde durmamız gerekmektedir.

“Çocuk” kavramı için bir çok tanım yapılabilir; ancak, özetle çocuk bebelikten ergenlik (ilk gençlik) dönemi arasında gelişme çağında bulunan insan yavrusudur.

Okul öncesi ve okul çağında çocuğun ihtiyacını karşılamak için oluşturulan edebiyata da “Çocuk Edebiyatı” demek mümkündür. Daha başka bir deyişle, Çocuk Edebiyatı, çocukluk çağında bulunan insan yavrusunun düşünce duygu hallerini söz ya da yazı ile güzel ve etkili bir biçimde işleme sanatıdır.

Bu edebiyatın önemi ise şuradan kaynaklanmaktadır. Çocuk olgusu toplumlar için son derece önemli bir konudur. Ülkelerin geleceğinin aydınlık olması, çocuklarının zihin, beden sosyal açıdan kendisiyle ve çevresiyle uyumlu ve dengeli, sağlıklı bir kişiliğe ulaşmaları ile mümkündür. Çocuğun böyle bir kişiliğe erişmesi için çocuk edebiyatının yaşamının önemli parçalarından biridir. Bir yerde Çocuk Edebiyatı, eğitimin kültürel işlevini yerine getirmeye yarar. Hatta eğitimin toplumsal işlevine de katkıda bulunur. Geçmişten devralınan kültür değerlerini yeni kuşaklara aktarma işini büyük oranda Çocuk Edebiyatı üstlenmiştir. İnsanın toplumsallaşmasına katkısı açısından ise Çocuk Edebiyatının önemi hiç gözardı edilemez.

Bu yüzden yetiştirilmesi gereken insan tipi iyi bilinip ülkemiz açısından düşünersek, "Türk Kimliği" belirlenip buna göre eserler üretilmeli ve hazırlanmalıdır. Bunun yanı sıra evrensellik gözardı edilmemelidir. Kendini tanıyan, bu özgüvenle başkalarının kültürüne saygılı olan bilimsel dünya görüşüne sahip insanlar yetiştirilmelidir.

Yalvaç Ural'ın eserlerine baktığımızda;

1- Öz ve içerik, biçim, dil ve anlatım yönünden çocuğun beden, zihin, sosyal gelişim basamaklarını özenle göz önünde tutulduğunu görüyoruz.

2- Eğitimin üç temel işlevi olarak bilinen ekonomik, toplumsal ve en önemlisi kültürel işlevini göz ardı etmemiştir.

3- Çocuğa zarar verecek her şeyin toplumun geleceğine zarar vermek demek olacağının bilincinde.

4- Yurt ve millet sevgisi, millî değerler, Türklük bilinci ve bunun yanında bilimsel düşünce ve evrensel bakışı incelikle işlemiştir.

5- Yaşamayı sevdiren, yaşama bağlılığı artıran bir yaklaşımla konulara yaklaşmıştır.

6- Türk diline saygıyı artırmayı ilk hedef olarak belirlemiştir.

Çocuğun sürekli değişen ve gelişen bir insan yavrusu olduğu göz önünde tutularak biraz değişik ölçütler kullanmak zorunluluğu vardır. Örneğin korku çocukluk çağında sıklıkla görülen ruhsal bir durumdur. Karanlıktan, Umacıdan korkan bir çocuk yadırganamaz, Yalvaç Ural bunu bilen bir yazar ve şöyle söylüyor. “Bir hayaleti sevimli bir hale getirerek çocukların korkularını yenmelerini hedefliyorum” halen çıkardığı bir derginin adı Casper (sevimli hayalet).

Oyun: Erişkinler gözüyle oyun, çocuğun eğlenmesine, oyalanmasına yarayan amaçsız bir uğraştır. İş olmayan ya da dinlenmek isteyen kişi oynar. Başka bir deyişle, oyunu işin karşıtı olarak görürüz. Anneler ayaklarına dolanan çocukları başlarından atmak için haydi git oyna derler. Oysa oyun çocukların boş uğraşı ve en önemli işidir.

Okul yaşına gelmemiş çocukları gözlemlemek bu gerçeği ortaya koyar. Çocuklar gün boyunca durup dinlenmeden oynarlar. Kendilerini oyuna öylesine kaptırırlar ki acıktıklarını bilmez, çağrılınca duymazlar. Oyunun en koyulaştığı yerde yemeğe çağrılan çocuk direnir. “Ama anne oyunum bitmedi ki” der. Onun için oyun, sonu getirilmesi gereken bir görevdir sanki. Küçük kızların evcilik oyunlarını kısa bir süre izlemek, oyuna nasıl gerçek gibi sarıldıklarını anlamaya yeter.

Çocuk oynadıkça duyguları keskinleşir, yetenekleri serpilir, becerileri artır. Çünkü oyun çocuğun en doğal öğrenme ortamıdır.

Duygularını, gördüklerini sınavı, dendiği öğrendiklerini pekiştirdiği bir deney odasıdır. Evcilik oynayan çocuk büyükleri yanına yaklaştırmazlar. Eğer karışmaya kalkarlarsa sinirlenirler. Kurdukları oyunu yerleştirdikleri eşyayı düzeltebime kalkarsanız hemen tepki gösterirler. Diktikleri kuleyi yanlışlıkla devirirseniz bir daha yapılamazmış gibi ağlarlar. Çünkü yetişkinde nedenli önemsiz görünse de yaptığı kule kendi yapıtıdır. Oyundaki çocuk “dur, otur” gibi kısaltmalardan uzak kendi başına buyruk olmanın tadını çıkarırlar.

Bebeğini sallayan giydirip besleyen, yatağa yatırıp ninni söyleyen bir küçük kız, annenin yavrusuna verdiği bakımı ayrıntılarıyla uygular. Bebeğiyle konuşurken annesininkilere benzediği de gözden kaşmaz. Bu küçük oyundan nasıl anlam çıkarılır? Verilecek ilk yanıt çocuğun annesine öykünüşüdür.

Çocuk oyundan yalnız büyüklerden gördüğünü aktarmakla kalmaz ona kendinden de katar. Kendi yaşantısını oyuna döker. Dış dünyayı kendi duygularında yoğurup ortaya birleşimler çıkarır. Bunun en çarpıcı örneği bir yakını ölen küçük çocuğun oyunda bulabiliriz. Bu küçük çocuk ölen küçük çocuk olayından sonra arkadaşlarıyla oyun oynuyordur. Sırayla ölü gibi yere yatıyor bir sür kımıldamadan duruyor sonra doktor ona iğne vuruyor ve öleni diriltiyor.

Ölümü kavrayamayacak yaşta olan çocuk ölümden nasıl etkilendiğini sergilediği oyunda anlatıyor. Ölüme ilişkin yadsıması ve korkusu büyüü bir yolla ölüyü diriltmek isteyişinden anlaşılıyordu. Çocuk bu oyunda yalnız etkilendiğiyle kalmamış kendi duygusunu da katmıştı.

Başka bir deyişle oyun çocuğun dili ve etkili anlatım aracıdır. Oyun oracılığıyla üzüntülerini, kaygılarını dile getirir. Acı yaşantılara mutlu sonlar bulun. Oyunun rahatlatıcı görevini küçük bir çocuk şöyle açıklamıştı: Üzüntülü gördüğü annesine anne ben oynayınca üzüntülerim geçiyor neden sende oynamıyorsun demişti.

Yalvaç Ural'ın kitaplarının bir çoğunda da oyunla öğretme-eğitime ne derecede önem verdiği görülmektedir. Çalışmamızın son bölümünde yazarın bir yıl boyunca Milliyet Gazetesi Çocuk Gözüyle bölümündeki "Sarı Trampet" adlı köşesinde çıkan yazılarının bir kısmına yer verilecektir. Bu yazılarında da bunu görmek mümkündür.

Çalışmamızın metodu daha çok mülakat olmuştur. Yazarın kendisiyle yaptığımız görüşmelerden sonra bazı kütüphane çalışmalarına gereksinimim oldu. Bu arada bir masalını Propp Metodu ile inceledik. Daha sonra ilk defa bir yazara uygulama sıfat tarama testini Yalvaç Ural'a uyguladık. Bundan sonra yazarın Egogramını çıkardık ve eserlerindeki sıfatlarla karşılaştırdık.

Niçin bu konuyu seçtiğimize gelince; Çocuk Edebiyatı bizde oldukça arka sıralarda kalmakta, pek önemsenmemektedir. Yeni yeni bu alanda çalışmalar yapılmaya başlanılmıştır. Ülkemizde ve dünyada bu alanda oldukça başarılı örnekler veren Yalvaç Ural'ın hayatını ve eserlerini çalışmanın iyi bir temel oluşturacağını düşünerek bu konuyu seçtim.

Hayatı:**Doğum Yeri ve Tarihi:**

1945 yılında Konya'da doğan Yalvaç Ural'ın aile kökeni Isparta Yalvaç'tır. "Buradaki antik ve Eti devri eserleri çok eski meskûn yeri olduğunu gösteriyor. Yalvaç zamanımızdan 2700 yıl önce kurulmuştur. Konya valisi 1325 yılında İngiliz namı ile anılan Sait Paşanın Yalvaç eşrafından Yusuf ağanın evinin duvarında bulunan bir kitabeden okuduğuna göre eski Misyalı (Luvilerin bir kolu) Prenslerin burayı kurdukları ve şehrin ismine Psidya Antiyohyası ya da Minor (küçük) Antohya denmiştir. Diğer tarihi belgelere göre de Yalvaç Selefkuş Nikatur tarafından M.Ö 280 tarihinde kurulmuş ismine Antiukum denmiştir. Şehir Selefkuşlardan sonra diğer Helen krallığı Bergama idaresine geçmiş M.Ö 164 de Roma hakimiyetine girmiştir. M.S 395 den sonra Bizans'a intikal etmiştir. M.S. 6 ve 7. yy'larda Bizans Sasani ve Bizans Arap savaşları esnasında diğer Anadolu şehirleri gibi harap ve nüfusu yönünden çok küçülmüş olarak oldukça sönük zamanı 11. yy'a kadar ulaşır. Bu yüzyılda ve 1064 de Selçuklu akıncısı Afşin Beyin kuvvetleri tarafından ilk defa zapt ve yağma edilir. Malazgirt savaşını müteakip 1077 yıllarında Anadolu Fatih Kutalmışoğlu Süleyman kuvvetleri tarafından zapt edilir. 1. Harçlı seferinden sonra idare tekrar Bizans'a geçerse de 1103 Türk İdaresi yeniden şehre hâkim olur. 1176 da Anadolu'nun kesin olarak mukadderatını tayin eden Miryakefolan savaşı için Selçuk Hakanı ikinci Kılınçaslan üslerini buraya kurmuştur. Malazgirt savaşını müteakip tamamen boşalan bu bölgeye ve dolayısıyla Yalvaç'a oğuz boyundan Üçoklardan Salur oymağı gelip yerleşmişlerdir. Yalvaç ismi Salur oymağının

kurulmuştur. 19. yy'da Konya iline bağlanmış ve Cumhuriyeti Müteakip Isparta ilinin bir ilçesi olarak idari yerini" almıştır.

Isparta Yalvaç yörük boyu Avşar boyları hatta tarihte Baba İshak torunlarının yaşadığı yerler olarak geçmektedir.

Yörük Boyu ile ilgili tarihi kaynaklarda şu bilgilere rastlanmaktadır.

YÖRÜKLER: Anadolu ve Rumeli'de göçebe hayatı yaşayan Türk kabîlelerine verilen umûmî bir isimdir. Türkçe "yürümek" fiilinden türeyip, yürüyen, sefere koşan çadır halkı mânalarına da gelen bu kelime (H.Kâzım Kadri, *Büyük Türk Lugatı*, İstanbul, 1943, IV, 834), daha sonraki devirlerde, bir yerde durmayıp, devamlı yer değiştiren göçebe halkın umûmi ismi olmuştur. (Ş. Şâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, s. 1560). Bu ad, Anadolu halk ağzında, cesur, muhârip, iyi yürüyen, ile ayağı çabuk; kimse çok doğurgan hayvan ve iyi mahsûl veren tarla v.s gibi mânaları da ifâde etmektedir (*Türkiye'de halk ağzından söz derleme dergisi* İstanbul, 1947, III, 1556,1560). Kelime bazı Türk lehçelerinde *yörük* şeklinde geçmektedir (*tuhfatü al-zekiyya fi'l-Lugat-it Türkiye, çeviren Besim Atalay, İstanbul, 1945, s.200 v.d.*).

Bir çok Avrupalı müellif, Herodot'ta yer alan Ural-Altay bölgesinde avcılıkla yaşayan İyikes adlı kabilelerin, ilk Yörükler olduğunu ileri sürmüştür. Nitekim, aynı şekilde ilk defa Truva göçebelerinin de yörük olduğunu bildiren bu müellifler, bunların Avrupa'ya Anadolu'dan gittiklerini kabul etmişlerdir. (M.Tayyip Gökbilgin *Rumeli'de yürükler, Tatarlar ve evlad'ı fatihan. , izüarsum 1957, ı v.dd.*).

Yörük, Cengiz yakasında "yasaklı" olarak isimlendirilerek nöker diye gösterilmiştir. Cengiz yasasına, eski Türk destanlarından geçtiği rivayet edilen yörük, daha sonra Osmanlı Devleti'nde görüleceği gibi, ordu ehlinin vergilerini veren, seferlere kendi aile ve hayvanları ile katılan, göç ve ikamet hakları tamamıyla hükümdâra ve kumandanlığa ait olan asker mânasına geliyordu. Bu târife uyan askerlere Ali Şir Nevâyî, "*Kara çerig*" ismini vermekte idi (Zeki Velidi Togan, Umumi Türk Tarihine

Giriş, İstanbul, 1971, I, 106, 291, 345: Ali Şir Nevâyi, Mahmbubü'l-kulüb, İstanbul, 1289,s.22).

1071'de Malazgirt zaferinden sonra Anadolu'ya gelen göçebe halk, burada da eski hayat tarzlarını aynen devam ettirmişlerdir. Ancak bunların arasında yörük ismine rastlanmamaktadır. Oğuzların, İslâmiyet'i kabulünden sonra Türkmen lakâbını almalarını ve Anadolu'ya gelişlerinde diğer göçebe Türk unsurları ile birlikte hareket ettiklerini göz önünde tutan bâzı müellifler, "yörük " kelimesi ile "*Türkmen*" kelimesinin aynı mânada kullanıldığına işaret etmişlerdir (M.Fuad Köprülü, Türkiye Tarihi, İstanbul, 1923, s.146 v.dd.; M.Tayyib Gökbilgin, aynı eser, s.5.v.d.). Nitekim Anadolu'da yörük ve Türkmen olarak adlandırılan Türk aşiretlerinin hayat tarzları ve etnik durumları, bu iki isim altındaki aşiretlerin aynı olduklarını göstermektedir. Devrin kaynakları da bunu te'yd eder. Aşık Paşa-zâde'nin, *Tevârih-i Al-i Osmân* (İstanbul, 1332, s.56, 74)'ında, "*göçer Türkmân ve tatar*" , "*Göçer-evli Türk*" ve bir başka yerinde de: "Şimdiki halde Rum'da olan Tatar ve Türkmân ol tâifedendür" şeklinde sözlerine bakılarak yörüklerin de bunların arasında yer aldıkları söylenebilir. Nitekim Yazıcıoğlu, Gıyâseddin Keyhusrev (b.bk.)'in Antalya taraflarının fethi münâsebetiyle "memleketin sahrâları ve bişeleri Eğirdir (Eğridir)'den yörük evi ile doldu" ifadesi, daha XIII. asırda bunların Anadolu'ya iyice yayılmış olduklarını göstermektedir (S.Çetintürk, Osmanlı imparatorluğunda yörük sınıfı ve hukuki statüleri, DTCFD, II, 107 v.dd.; F.Sümer, Oğuzlar, Ankara, 1972, s.172 v.dd.,357). XIV. asrın sonlarına doğru Anadolu'nun hemen her tarafına yayılmış olan bu Türk aşiretleri (Türkmen, Tatar ve Yörükler) önceleri Türkmen, daha sonra da bir kısmı yörük adını almış olup, sonraları, bâzan beylerinin, bâzan da yerleştikleri bölge veya şehirlerin isimleri ile anılmışlardır. Ms.l., Mamalu, Dânişmendlü Hasan Develü Tekirdağ.

Avrupalı müelliflerce yörüklerin Bayezid I. zamanında Rumeli'ye geçtikleri ileri sürülürse de, ilk devir Osmanlı kaynaklarına göre, bu geçiş Osmanlı kuvvetlerinin Gelibolu'ya ilk adım attıkları tarihlerde başlamıştır.

Yörükler, Anadolu'da Türkmenlerle birlikte umumiyetle Orta, Cenubi ve Garbi Anadolu'da daha kesif bir şekilde görülürler. Anadolu'da bugünkü Sivas, Ankara, Bolu, Kastamonu, Balıkesir-Manise, Kütahya, Afyon, Uşak, İzmir, Aydın, Antalya, Konya, Adana, Hatay, Gaziantep. ve Maraş illerinin bulunduğu geniş bir sâhaya yayılan Yörükler, değişik isimlerle anılmakta idiler. Büyük gruplar hâlinde yaşayan bu Yörük cemâatleri, ayrıca kendi aralarında bir çok tâli kollara ayrılmakta ve bâzan da dağılmaktaydılar. Bunlardan Ankara, Tokat ve Kırşehir bölgesinde yaşayan Ulu-yörük topluluğu ile daha geniş bir topluluk olan Ankara Yörükleri, Orta Anadolu yaylasında yaşamakta idiler. Bu arada Aydın, Nonaz, Nif, Çeşme ve Bozdoğan havâlisinde Karaca-Koyunlu, Menteşe bölgesinde Oturak Barza, Güne-Barza, Küre-Barza, İskender Bey, Kayı, Horzum, gibi grupları teşkil etmişlerdi.

Bâzı aşiretler de, kendi yaylak ve kışlaklarında iskâna tabi tutuldular. 1693 yılında Kayseri vilâyetine bağlı Zamantı ve Pınarbaşı yaylaları, 1728'de de Zamantı ırmağı etrafındaki harâbe köyler, bu bölgede yaylak-kışlak hayatı yaşayan göçebelere tahsis edildi. Ayrıca Kozan Dağı'ndaki aşiretler Çukurova'ya, Orta Toroslar'daki kesif yörük cemâatleri İçel'e, Antalya ve Isparta bölgesinde dağınık bir şekilde yaşayan yörükler ise, Taşili yaylaklarına yerleştirildiler. Bu arada Orta Anadolu (Çiçekdağı, Nevşehir) ya da bu gibi yörük iskânı yapılırken, Teke, Hamid, Beyşehir, Alâiye ve Akşehir yörüklerinin de uygun yerlere yerleştirilmeleri için 1732'de ferman neşrolundu. Ayrıca Halep'ten Garbi Anadolu'ya kadar uzanan Toroslar'ın iç ve dış kısımlarında yeni kurulan birçok kasaba ve nâhiyelere de çeşitli yörük cemâatlerinin iskânları yapıldı.

Hiçbir devirde başıboş bırakılmayan, serkeşlik ettikleri zamanlarda ise, zorla itâat altına alınan bu konar-göçer unsurlar, devletin merkeziyetçi idaresinde daima kontrol altında tutulmuşlardır. Bu disiplin, Fatih'ten sonra tadrîcen artarak Kanunî zamanında daha sağlam bir şekle girmiştir.

Bu kanûna göre, yörükler, yörük tarzı hayatı devam ettirir ve dîvân-ı hümâyûn hizmetini yerine getirirlerse, hayat düzenlerine göre ayarlanmış olan bir kısım vergileri verirler ve kendilerinden hiç bir sûretle raiyyetlik vergisi alınmazdı. Ancak, yörükler, tâbii hayatlarını bırakır da, zirâî hayata geçerlerse, reâya kaydolunurdu (S. Çetintürk, *ayn. mak.*, göst. yer.; Ö. L. Barkan, *ayn. esr.*, göst. yer.; A. Refik, *ayn. esr.*, göst. yer).

Yörükleri, yerleşik hayata alıştırmak için yaşadıkları mıntikalarda köyler, mezraalar ve yurtlardan meydana gelen kazâlar kurulmuştur. Konar - göçer hayata uygun olan bu kazalar, yörükler için câzip bir hâle getirilmiştir. Bu kazalarda, yörüklerin kazaî mes'elelerini hal için bir kadı tâyin edilmekte ve bu kadılar vâsıtasıyla, yörüklerin sâhip oldukları hayvanların tahrirleri ile sefer esnâsında orduda ikmâl ve nakliye işlerinde vazife alacak olanların isimleri ve kira bedelleri de tespit edilirdi.

Anadolu'da bu şekilde kurulan bir çok yörük kazası vardı. Bunlar arasında Konya ovasında Esb - keşan ulusunun, birbirinden ayrı Eski - il, Bayburt ve Turgut adını taşıyan üç kazası; Ankara havâlisindeki yörüklerin yörükân-ı Ankara kazası; Kütahya Yörüklerinin ise, Bozkuş ve Kılcan adında iki müstakil kazaları; Aydın ve civârında yaşayan Karaca -koyunlu yörüklerinin Karaca - koyunlu kazası; Bolu'da Taraklı - Borlu yörüklerinin Yörükân-ı Taraklı - Borlu kazası; Kastamonu'da Araç yörüklerinin Yörükân-ı Araç kazası; yine Kütahya sancağı dâhilinde yaşayan Selendi yörüklerinin Yörükân-ı Selendi kazası v.b. sayılabilir.

Türk hayat tarzı, töre ve an'anelerini canlı bir şekilde yaşatan ve devam ettiren yörükler, folklorla ilgili zengin malzemeye sâhip olup, değişik Türk şîvelerini konuşurlar. Dinî inançlar ve âdetlerinde eski Türk dininin bakiyelerini de kısmen muhâfaza etmişlerdir; bir kısmı şî'lik te'sîrinde kalmışlarsa da, Sünnî Müslüman olanlar daha çoktur. Hayvancılık ve buna bağlı olarak kendi hayat tarzlarının ihtiyâcı olan meslekleri çok iyi bilirler, ormanlık bölgelerde daha ziyâde tahtacılıkla uğraşırlar. Kısmen tarımla uğraşanlar da görülür.

Kadınları elbise dikmek, sepet yapmak, keçe, kilim ve halı dokumak gibi çeşitli işlerde mâhirdirler. Umûmiyetle keçi kılı ve koyun yününden yapılmış çadırlarda yaşarlar.

Bugün bilhassa Orta ve Cenûb-i Anadolu'da yörük adını taşıyan birçok köy bulunmaktadır. (*Köylerimiz*, Ankara, 1968, s. F. Sümer, Oğuzlar, s. 172 v.d.).

Yörüklerin el san'atları ve husûsiyle giyim ve kumaşa âit zengin dokuma ve örme işleri ile örf ve âdetleri bir takım araştırmalara konu olmuştur (Ali Rıza Yalın, *Cenupta Türkmen oymakları*, İstanbul, 1931/1932, I, 15 v.d.).

Yalvaç'a yerleşen Avşarlar hakkında ise şu bilgiler verilmektedir.

AVŞAR (T.), eski metinlerde *afşar* veya *avşr* şekillerinde de yazılan bu isim, oğuzların 24 boyu arasında, gerek sayıca çokluk, gerek oynadığı tarihî rol bakımlarından, çok mühim bir aşîretin (il) adıdır. Türlü isimler taşıyan muhtelif şûbe (oymak)'lerine bugün İran ve Tarihî an'aneler. Avşar ismini, lâm kaynaklarında, ilk olarak, Makdisi (*BĞA*, III, 282)'de, Türk toprakları hududunda bir köy adı olarak, görmekteyiz (buna ilkönce Barthold dikkat etmiştir: *Turkestan, GMNS*, 1928, s. 120). Kabîle adı olarak, öncelikle Mahmûd Kaşgari'de 22 Oğuz boyundan 6. olarak Afşâr şeklinde zikredilir ve damgasının şekli gösterilir (Divân Luğât al -Turk, I, 56, 12). Mahmûd'a göre, Afşar, bu oğuz şûbesinin ilk babalarının adıdır. Bundan sonra, yâni XI. asırda, Selçuk imparatorluğunun kuruluşundan başlayarak, tarihî kaynaklarda bu kabileden bahsedildiğini, aşağıda, onların göçlerini ve muhtelif sahalarda yerleşmelerini izah ederken, göreceğiz. Oğuzların kabîle an'anelerinden bahseden Raşid al - Din (Câmi al - tavarîh,nşr. Bérézine, 1, 32, Avuşar şeklinde, bazı yazmalarda Avşar ve Avşr şekillerinde) ile, ondan istifade eden Yazıcı - oğlu' Ali (Selçuk -nâme, muhtelif yazmaları vardır) ve Abu'l-Gâzi Bahadur Hân (Şecere-i tarki, nşr. Desmaisons, s.27; ayn. mll., *Şecere-i terâkime*, İstanbul, 1937, s.42)'ın ifadelerine göre, Avşar Oğuz Han'ın 3. oğlu Yıldız Han'ın büyük oğludur ve kelime, "işlerini çabuk yapan"mânasına gelmektedir. Vámbéry (*Das Türkenvolk*, s.402,576) bu isme bir yerde "toplayıcı", diğer

mânasına gelen auş-fiilinden geldiğini ve *avşar* isminin "itaatli" demek olduğunu G.Nemeth söylemektedir. (*A.Honfoglalo Magyarország Kialakulása, Budapest, 1930, s.38*).

Avşar ismine İslâmiyet'ten evvelki kaynaklarda tesadüf edilmemekle beraber, bunun, diğer 22 (ve veya 24) oğuz boyunun adları gibi, daha X. asırdan evvel mevcut olduğuna hükmedilebilir. Avşarlar, Selçuk devletinin kuruluşundan evvel diğer oğuz boyları ile, Seyhun yukarılarında ve İslâm coğrafyacılarının önce Mafâzât al - ğuzziya adını verdikleri Kıpçak çölünde (Deşt-i Kıpçak) yaşıyorlardı. Bunlardan bâzı zümrelerin o sıralarda Mâverâünnehir ve Horasan'a gelmiş olmaları imkânsız değildir. Lâkin bunların eski yurtlarını bırakarak, kesif kitleler hâlinde, İran sahasına muhaceretlerinin, Selçuk imparatorluğunun kuruluşundan sonraki yıllarda, yâni XI. asırda, olduğunu kabûl etmek daha doğrudur.

XIX. asırda Çukurova aşîretlerinin iskânı için, Derviş Paşa tarafından yapılan askerî hareketler esnasında, oradaki sâir Türkmen aşîretleri gibi, Avşarlar da büyük felâketlere uğramışlar ve kısmen Göksun ve Kayseri taraflarına, kısmen de başka yerlere iskân edilmişlerdir ki, avşar halk şâirlerinin buna âit tertip ettikleri çok hazin manzûmeler oralarda hâlâ terennüm edilmektedir (Besim Atalay, *Maraş tarihi*, İstanbul, Bugün hâlâ Çukurova, Maraş, İçel ve Kayseri sâhalarında yarı göçebe avşar oymaklarına tesadüf edildiği gibi, Suriye'de, Rakka'da Avşar - bucağı adını taşıyan küçük bir oymağın yaşadığı rivâyet edilir (Ale Rıza Yalman, *Cenupta Türkmen oymakları*, 5. kısım., Adana, 1939, s. 11).

Anadolu'nun muhtelif sahalarında, muhtelif zamanlarda Avşar zümrelerinin yerleşmiş veya yerleştirilmiş olduğu, bugün hâlâ Avşarlı v.s. gibi isimler taşıyan köylerin mevcudiyetinden anlaşılıyor. Dahiliye vekilliği tarafından tertip ettirilen *Köy adları* kitabında, 44 avşar köyüne rastlanıyor: buna göre, Sivas, Ankara ve Bolu

vilâyetlerinde 5'er, Kastamonu'da 4, Manisa ve Konya'da 3'er, Kayseriye' de 2, Avşar köyü bulunuyor; diğer köyler Safranbolu, Isparta, Antalya, Bursa, Çankırı, Afyon, Kütühya, Yozgat, Maraş, Balıkesir, Çorum, Aydın, Denizli, Muğla, Tokat ve Malatya'da dağınık bir hâldedir. Türkiye'deki avşarlar, hemen umumiyetle sünni mezhebindedirler. Yalnız bugün Kars vilâyetinde Taşburnu nâhiyesine tâbi küçük bir köyde, şî'î mezhebine mensup, ufak bir avşar zümresi yaşamaktadır (Ahmed Caferoğlu, *Çınaraltı mecm.*.. İstanbul . Buralar hatta tarihte Baba İshak torunlarının yaşadığı yerler olarak geçmektedir.

Evliya Çelebi seyahatnamesin'de "Malazgirt Anadolu'nun kapısı, Isparta Gelendost tapusudur denilmektedir." O dönemde, Osmanlılar yüzyıl bu bölgelere, topraklara girememişlerdir; çünkü oradaki insanlar kendi kültür orjinlerini saklamaya çalışmışlar. Bir türlü Kayıboyu'na ve onların kültür anlayışına boyun eğmemişlerdi. İşte Yalvaç Ural kökleri böyle olan bir ortamda büyümüştür.

Adı babasının kasabasının adı olarak konulmuş "Yalvaç" Öztürkçe bir sözcüktür. "Kitapsız Peygamber anlamında, ya da tanrıdan haberci mesenger, cebrali denilen sözcüklerin karşılığıdır. Yalvaç Ural'ın annesinin dedeleri Mevlevi kökenli idi. Anneanesi çok iyi fârisice bilirdi. Fâirisi hocası olacakken okuldan ayrılmış, biraz da disipline edilememiş bir kadındı. Annesinin dedeleri en son Mevlâna türbelerinde, Mevlâna soyunu sürdüren bir aileyken; Cumhuriyet öncesinde ve Cumhuriyet döneminde türbelerin kapatılarak M. Kemal'in yanında yerlerini almaları gerektiğine inanan Mevlevi anlayışına sahip insanlardan oluşmaktaydı.

Bunlar, Yalvaç Ural'ın büyümesin de çok etkili olmuştur. Onlar bu kadar eski dönemde, o taassup ortamında annesini çapa öğretmen okuluna gönderip İstanbul'da okutacak kadar ve hatta okullararası 100 m. koşu yarışmalarına sokacak kadar aydın insanlardı.

Annesi öğretmen, Babası Toprak mahsülleri ofisinde ajans müdürüydü. Annesi ve babası ayrı ayrı yerlerde memuriyetlerini sürdürmek zorunda kalan insanlardı. Genellikle eş durumundan bir araya geliyorlardı; ancak zaman zaman annesi bir köy okuluna babası da kasabaya atanabiliyordu.

Yalvaç Ural'ın çocukluk yılları başka başka yerlerde geçti. O yüzden de çok fazla arkadaşı vardı. İlkokulun ilk yılını Sarıkamış'ta, ikinci yılını Karapınar'da okudu. Tekrar tayinler yüzünden okulunu değiştirmek zorunda kaldı. Ereğli onun ardından da Karapınar'da öğrenimini tamamladı.

Ortaokulda Uzunköprü Ortaokulu'na başladı. Liseyi Kabataş lisesinde okudu, kendisi de uzun yıllar her oradan mezun olduğunu sanıyordu; ancak Atom Fiziği denilen bir ders vardı, bu ders başına bela olmuştu. Son bir kaç sınava Atatürk Lisesinde girdiği için diplomasını Atatürk Lisesinden almıştır.

Okul çağlarında parlak bir öğrenci değildi. Hatta bir anısını şöyle anlatmaktadır. "Ben ikinci ya da üçüncü sınıfı annemde okumuştum. Annem çok zayıf olduğumu düşünerek sınıfta bırakmayı düşünmüştü; ancak babam eğer bırakırsan seni boşarım" demiş, de ben bir üst sınıfa geçebilmişim.

Çocukluk yıllarında ailesi, onu müziğe karşı yönlendirmişti, o dönemde mandolin hemen hemen her çocuğun eline alması gereken bir sazdı ve Yalvaç Ural'da öyle yapmıştı.

Çocukluk yılları içerisinde Konya Karapınar'ın çok özel bir yeri vardır. Karapınar "Hyde" Kasabasının üzerinde kurulmuştur. Karapınar Proto-Hititler tarafından yerleşme merkezi olarak kabul edilmiştir. İlçenin merkezinde Alıtepesi, güneyinde Ketir denen küçük tepeler ve doğusunda Karacadağ etekleri ilk yerleşme merkezleri olmuştur. Selçuklulardan itibaren özellikle Anadolu'nun beylikler halinde idare edildiği zamanlarda, gezici ve geçici olarak oturan çeşitli kabileler, obalar halinde yerleşmeye

başlamışlardır. Karapınar, Osmanlı İmparatorluğu zamanında askeri konaklama yeri olmuştur. Selim II. zamanında hamam, medrese ve cami inşa edilmiştir. O zamandan beri İlçe olmuş ve 1934 tarihinde de Karapınar ismi verilmiştir. Orası çok değişik bir kültüre sahiptir, ne çok kırsal, ne çok gelişmiş değişik kültürlerin yol odağı bir yerd. Oradaki yaşantılarını, anılarını 1979 yılında kitap haline getirdi ve Kültür Bakanlığı o kitabı bastı. Hatta ilk önce çok büyük bir ilgili gördü. Sonra nedendir bilinmez kitap toplatılıp kaldırıldı. Bunu kendisi "Bir çocuk kitabı niçin toplatılır anlamıyorum, ancak bu beni çok etkiledi, gelişim ivmemi hızlandırdı" diye anlatıyor. Bu kitap şimdi Bir Gök odlusu Güvercin adı ile çocukların ilgi odağı oldu.

Yalvaç Ural'ın çocukluk yıllarının üzerinde Uzunköprü'nün etkisini de vurgulamadan geçmek yanlış olur düşüncesindeyim. Orada bir başka kesimi tanıma fırsatı bulmuştu. Türkiye'nin Kars Sarıkamış'ından, Edirne'nin Uzunköprü'süne yani ülkenin bir ucundan bir ucuna Konya'sıyla, Ankara'sıyla, Amasya'sıyla, Sivas'ıyla bir çok yöresinin kültürünü, insanının yaşamak ve tanımak fırsatını bulmuştu. Oralarda yaşadığı anlar hem ülkesine âşık olacak derecede sevmesine, hem de kendi kültürüne karşı önü alınmaz bir sıcaklık duymasına neden olmuştu. Çocukken duyduğu masalları ki; bu ilk adımları anneanesi ile atmıştı. "Anneannesinin çok iyi masal anlattığını vurgulamadan geçemiyor Yalvaç Ural. Anneannesinin ve anlattığı masalların çocuk edebiyatına girmesinde büyük rol oynadığını, dünyayı kavramasını da büyük payları olduğunu, aynı şeyleri annesi ve babası içinde mutlaka söylenmesi gerektiğini, " o yazdığım belleğimdeki küçük yaşlarda edindiğim birikim o kadar güçlü ve derin bir kültür birikimi olmuş ki; onları bu gün bile yaza yaza bitiremiyorum" diye vurguluyor.

Burada bilinç altından söz etmek gerektiği düşüncesindeyim. Bilinçdışı ya da daha çok bilinen adıyla bilinçaltı; Egonun (Bilinçli zihin örgütüdür. Bilinç düzeyindeki algılardan, anılardan, düşünce ve duygu) geri çevirdiği yaşandığı psişenin (Psişe: kişiliğin tümü, günümüzde daha çok "zihin" sözcüğü ile karşılanmaktadır.) içinde yok olmazlar; çünkü yaşanmış olan hiç bir şey varlığını yitirmez. Jung'un kişisel bilinçaltı

diye adlandırdığı kişilik düzeyinde birikirler. Zihnin bu düzeyi egoya komşudur. Burada ya bilince hiç ulaşamamış ya da bilince ulaştıktan sonra çatışma yarattığı için bastırılmış ve geri gönderilmiş yaşantılar bulunur.

Ortak (Irksal) Bilinçaltı:

Gerek bilinç ve gerekse bilinçaltı insanın yaşantılarının bir ürünüdür. Ortak bilinçaltının içeriği, insanın yaşamı süresince, hiç bir zaman bilinçte yaşanmamıştır. Irksal bilinçaltı Jung'un "birinci imgeler" diye adlandırdığı gizil imgeler, temel oluşumlardır. Bu temel oluşumlar, Psişenin (zihnin) ilk gelişim aşamasını oluşturur ve insana atalarından aktarılır. Bu irksal imgeler, vaktiyle atalarının geliştirilmiş olduğu tepkilere benzerlik göstermesine neden olan eğilimler ve neden olduğunu sorgulamadığımız, bize doğrudan aktarılmış güçlerdir. Örneğin bir insanın yilandan ya da karanlıktan korkması için yılanla karşılaşması ya da karanlıkta kalması gerekmez. Bu eğilimler atalarımızın kuşaklar boyu yaşantıları sonucu bize aktarılmıştır. (Prof. Engin Gençtan, Psikanaliz ve sonrası 1981. İst. Sayfa 155)

Kalem veya dil sürçmeleri diye adlandırılan ve çoğu kez yorgunluktan olduğu düşünülen küçük anlık hatalarda Freud'a göre temel rolü bireyin bilinçaltı, zihinsel süreçlerin oynadığıdır. Sürçmelerde her zaman bilinç dışı süreçlerin olması gereklidir. Sürçmelerde birinci sürecin özellikleri bulunabilir. Bunlar yer değiştirme, bütünün parçayla temsil edilmesi ya da tam tersi benzetme yoluyla, karşıtıyla temsil etmek gibi.

Birinci süreç, ego fonksiyonlarının henüz olgunlaşmadığı bebeklik ve çocukluk döneminin belirgin bir özelliğidir. Birinci süreç, düşüncesinde bütünün, benzetme ve ima yoluyla ya da objenin bir parçasının düşüncesi ile temsil edilmesi sıklıkla görülür. (Dr. Charles Brenner. Psikanaliz 1993, Cnk. syf. 40-45. Syf. 138)

Yalvaç Ural'ın çok büyük bir keyifle okunan, masallarından, yazılarında, demek ki; bilinçaltında yer etmiş çocukluğunda dinlediği masalların, arkadaşların anıların izleri kalem sürçmeleriyle ortaya çıkıyor.

ÇOCUK EDEBİYATI

Bu edebiyat içerisinde değerlendirdiğimiz Yalvaç Ural'ın ait olduğu edebiyata girişini kendi ağzından öğrendikten sonra dünyada ve bizde Çocuk Edebiyatına bakmamız gerekir düşüncesindeyim.

"1979'da çıkan ilk kitabımı aslında büyükler için yazmıştım. Benim çocukluk anılarımdı; ama büyüklerden çok çocukların ilgisini çekti. Zaten Dünya Edebiyatında da yazarların çocuk Edebiyatına geçişleri hep büyükler için yazılmış ürünlere çocukların sahip çıkması, onları kendi edebiyatlarına katmasıyla gelişmiştir.

Bu Pinokyo, Gülliverin Dünyası, Alâaddin'in Sihirli Lambası için de söylenebilir. Bir bir gece masalları, Ezop Masallar, büyükler için yazılmış, sonradan çocuğun dünyasında yer etmiş masallardır.

Örneğin Lafonten masallarını büyükler için yazmıştır. Onların aslında hepsi politik özellikleri olan kahramanlardır. Zamanındaki bazı insanları hicvetmek için hayvanları sembol olarak kullanmıştır; ama aradan zaman geçmiş ve bir yargıcın sembol edildiği Ayı, bir tüccarın sembol edildiği Tilki, asıl karakterleri zamanın ve yaşamın içinde kaybolduğu için sadece hayvan masallarıymış gibi çocuk edebiyatına dahil olmuşlardır.

Yalvaç Ural'ın 1979 yılında yazdığı kitabı çocukların ilgisini çekip, onların edebiyatlarında yerini alınca, büyük şiirinden, edebiyatından kendini uzaklaştırdı. Belki de doğal olarak o tarafa doğru kaydı ve çocuk dergilerinde yerini aldı.

DÜNYADA ÇOCUK EDEBİYATI:

Çocuklara ve gençlere yönelik edebiyat aslında yeni bir alandır. Bu edebiyat uzun süre karşısında seslenecek bir topluluk bulamamıştır. Bunun nedeni çocukların yokluğu değil, çocuğa bir statü tanınmamış olmasıydı.

Çocukların kıtlık, salgın hastalıklar ve savaşlarla telef olup gittiği Antikçağ ve Ortaçağ'da çocuk ölüm oranı son derece yüksekti; ancak entellektüel veya fiziksel yetenekler gösterdiği zaman ilgi görür, ruhban sınıfının, çiftçilerin veya savaşçıların oluşturduğu topluma girebilirdi.

1750'ye doğru her şey değişti. Bu değişim, Aydınlanma çağında çocuğun birey olarak kendine özgü kapasitesini (Rousseau'nun Emilie adlı eseri) göz önünde bulunduran eğitim kuramlarının geliştirilmiş olmasından çok, özellikle çocuklar için yayımlanan kitap koleksiyonları (John Navbery'nin Juvenile Library'si «Çocuk Kitapları Dizisi») ve gazeteler (Christian Felix weisse'in Der Kinder Freund, ardından da Arnaud Berquin'in L'ami des Enfants «Çocukların Dostu» dergileri) sayesinde gelişti. En önemlisi de gençlerin, yetişkinler için yazılmış eserleri ele geçirmeleriydi. Daniel Defoe'nun Robinson Crusoe'su ve Jonathan Swift'in Gulliver'in seyahatleri örneğinde olduğu gibi.

Çocuk Edebiyatı üç silahşörlerin temposundan, çabucak 80 günde devrialemler yapmak için Phileas Fogg'un bindiği trenin ve vapurların hızına sıçradı. Jules Verne'in «Bilinen ve Bilinmeyen Dünyalara Seyahatler»i konu alan eserleri, bilimsel gelişmelere olan inanç ruhunun derin titreşimlerinin bulunduğu dev bir «eğitim romanı» oluşturdu.

Çocuktaki belli belirsiz kimliğini ortaya koyma eğilimi, ilkel bir dünyada kurulan hayallerde -London'ın anlattığı soğuk kuzey bölgeleri, Kipling'in Cengil'inde daha kolay şekillenir oldu. Uzaklara duyulan özlem ve özgürlük isteği orada, içgüdüsel ve derin bilgi sahibi olan hayvanların varlığında canlanır; ama az rastlanan asıl güzellikler dünyanın keşfinden değil, iç dünyaların araştırılmasından doğar; Lavis Carrol'un Alis Harikalar Diyarında adlı eserindeki verilmek istenen de buydu.

Yazarlar - chateaubriand'dan Mark Twain'e, Gorki'den Sartre'a, Stevenson'dan Proust'a - çocukluğu kayıp bir cennet ve yaratıcı belleğin bereketli toprağı saymaktan hiçbir zaman vazgeçemediler. Kırsal toplumlarda masal, çok eskilere dayanan bir kültürün iletim aracı olmuştur. Bu arada küçük çocukları dış dünyanın tuzaklarına karşı

hazırlamakta yararlanılan çok önemli bir eğitim aracıdır. Charles Perrault, 1697 yılında Contes de Ma Mère l'oye («Kaz Ananın Hikayeleri» adlı eserinde, bütün insanlığın evrensel saplantılarını ve çocukluktaki hiç değişmez eğilimleri özetlemiş çağrışıma önem veren ve fantastik olayları gündelik gerçekler içinde eriten bir anlatım tekniği sayesinde, ustaca dengeleyerek anlatmıştır.

Öğütler veren masal türüne çok yakın olan peri masalları da belli bir şemaya göre gelişen olaylar «iyi»lerle «kötü»ler arasındaki kesin ayrım alt edilen kötülüklerden sonra duyulan, hoşnutlukla bilinçaltının en karanlık köşelerine ulaşır. Çok geçmeden burjuva akılcılığının pedagojik kaygıları, masalı şüpheyle karşılayacaktır. Chénier masalı «ancak dört ayak üzerine yürüdüğü zaman» insan ruhunun bir ürünü olarak görmeye razı olurken, Marmontel bir ahlâk dersine dönüştürür. (Contes Moraux, «Ahlak Öyküleri» 1761; Nouveaux Contes Moraux «Yeni Ahlak Öyküleri» 1789-1792) Bu edebiyat Genlis Kontes'in den Zénaide Fleuriot'nun eserlerine kadar çocukların vazgeçilmez bir parçası olacaktı.

Bununla birlikte, Kuzey'de ve Anglosakson ülkelerinde sosyal gelişmelere ve çocuk psikolojisine duyulan ilgi, masallar için yeni esin kaynakları yarattı. Fantezi ve mizah sayesinde nesneler ve doğa harekete geçirilerek, günlük yaşamdan heyecan dolu zengin bir periler âlemi yaratıldı. R.Southey ve özellikle 1835-1872 arasında yayımlanan eserleriyle masalda efsanelere dayalı zemini yakalayan Andersen'in başarısı buradan gelir. Marcel Ayme, yer yer acıklı Sarman'ın Masalları'nda (Contes du chat perche, 1934-1958) «içinde aşka ve paraya yer verilmeyen basit hikayeler»le çocukluğun masumiyetine ulaşmayı deneyecektir.

Çocukluk yoğun bir olgunlaşma ve uzun süren bir çıraklık dönemidir. Yetişkinler tarafından hazırlanan çocuk edebiyatı, hangi tarzda olursa olsun pedagojiktir. Aynı zamanda da yetişkinlerin çocuğa bakış açısına bağlıdır. Yetişkin çocuğa, yaşına ve imkânlarına uygun görünen kahramanlar, durumlar ve kitaplar sunarak, onun sevgisini kazandığını düşünür. Oysa onu yönlendirmenin yollarını ararken, çoğu zaman çocuğun

keyfini kaçırmaktadır; ondan ilerde olması istenen insanı bir an önce oluşturmamasını talep eder, böylece onu kendi dünyasından soyutlamaya iter.

Yalvaç Ural'ın çocuk Edebiyatına bakışı bunun tam tersidir. Ona göre yazar çocuğun yanında olmalı, dünyaya onun penceresinden bakmalıdır. Bununla birlikte 15. ve 19. yy.da çocuklar için ideal kütüphane, ahlak dersi veren masalları, tarih kitaplarını genç bir kahraman sosyal ve ahlâki eğitimini ele alan romanlar, bir araya toplayan gençlik klasiklerinden oluşuyordu. Batıda bu kütüphanenin en değerli eserleri arasında Bossuet'nin Discours sur l'Histoire Universalle'i («Evrensel Tarih üzerine konuşmalar 1681). J.J.Barthelemy'nin Voyage du Jeune Anacharsis en Grèce'i (1788), J.R. wyss'in İsviçre'li Robinson'lar (Der schweizerische Robinson, 1831) R.Kipling'in Cengel Kitabı, (1894-1895) Lagerlöf'ün Nils Holgersson'un Serüvenleri adlı kitapları sayılabilir.

Büyüklerle ait edebiyattan gençlerin gizlice alıp okuduğu eserler, daha çok bir kahramanın soluk kesici maceralarla varlığının en derin bilincine vardığı serüven hikayeleriydi. Gençler, Şövalye romanlarına (ve bu romanların eleştirildiği Don Kişot'a) insanın kaderi üzerine iki karşıt görüşe (Robinson Cruose'nun iyimserliği ve Gülliver'in kötümserliği) bir gizem arayışını konu alan romanlara (Stevenson: Define Adası Treasure Islanda, 1883) Bilim kurgu hikayelerine bu yoldan sahip çıktılar. Bu arayış sözlü masallardan kalan olumlu bir fanteziye oturtulabilir (Collodi'nin Pinokyo'sunun maceraları 1883) bunun tam tersine, umutsuz bir takip hikayesini de içine alır. (Melville'in Moby Dick'i 1851)

Anahtar niteliğindeki zavallı çocuk kişiliği-öksüz, terk edilmiş veya işkenceye uğratılmış- çocuğun durumunu özetler. Çocuk köklerini yeniden oluşturarak kimliğini dışa vuracaktır. Dickens'in (Oliver Twist 1838) Mark Twain'in (Tom Sawyer, 1876) Hector Malot'nun (Kimsesiz Çocuk 1878) Jules Renard (Horoziği 1894) bugüne kadar süren başarılarının temeli budur.

Macera romanları çocuklar için, bir yetişkin tarafından yaşanmış maceraları söz konusu olduğunda örnek alınacak bir model, bir çocuk kahramanın yaşadığı olayların

anlatılması durumundaysa bir özdeşleşme sağlar; Saint-Exupery'nin -Gece Uçuşu (1931) adlı eserinde olduğu gibi.

Macera romanı, önceleri ahlaki masallar çizgisinde yer alır ve coğrafi, tarihi ve sosyal çerçevesiyle belgesel niteliği taşır. Macera için macera, Amerika'nın uçsuz bucaksız yeşil çayırlarında vahşi doğa ve yerli uygarlığı ile karşılaşan avcılardan ve öncülerden söz eden (Mohikanların sonu) ve yerli romanı modasının temellerini atan James Fenimore Cooper'ın eserleriyle doğar.

Macera hikayelerinin özel bir tarzı da, kahramanı bir hayvan olan doğa belgeselleriyle roman temasını kaynaştıran tarzıdır: dünya çapında başarı kazanan Waldemar Bonsels'in Arı Mayası (1912) ve Felix Salfen'in orman prensi Ceylan Bambi'si (1923) bu kaynağa dayanır. (Thema Larousse Ansiklo. Cilt 5 syf 134 - 135)

Türkiye'de Çocuk Edebiyatı:

Türkiye'de çocuklara yönelik kitap yayıncılığının tarihi 19 yy'ın ilk yarısına Tanzimat fermanı sonrasına uzanır. Tanzimat yazarlarının Fransızca'dan çevirdikleri hayvan hikâyelerini, dünya çocuk klasiklerinin çevrilmesi izlenmiştir. Robenson Gülliver gibi klasiklerle Jules Verne'in bir çok eseri Tanzimat döneminde Türkçe'ye kazandırılmıştır.

Türkiye'de çocuklara yönelik eserlerde şiir ile hikâyenin başı çektiği, masal türünü bunun dışında tutmak gerekir. Çocuk edebiyatı adı altında toplana bilen eserlerde genel eğilim çocuklar için yazarların, yaşantılarını yaşantılarının onlardaki izlenimlerini dile getirmelerinden çok, eğitilmesi gerektiğini düşündükleri çocuklara o an için henüz gerçekleştirilememiş, düşsel, doğruluk ve güzelliklerle dolu farklı bir dünyayı betimlemeye çalışmalarıdır. Bu farklı dünyayı kendileri kuramamıştır, ama çocuklar kuracaklardır. onlar kendi hayatlarından hoşnut kalmamışlardır. Aksayan çok şey vardır ve bu aksamaları giderecek bireyler, yani yarının büyükleri olan çocuklar eğitilmelidir ki, bu sorumlulukları yerine getirebilsinler.

Tanzimat ve sonrasında çocuklara sunulan metinlerin büyük oranda çeviriye dayandığı, telif alanların da tümüyle ders veya öğüt verme amacıyla yazıldığı söylenebilir. Bu dönemde de edebiyatçı çocuk edebiyatını, bir tür kendini, kendi yaşadıklarını ve yaşantılarının ona verdiklerini ifade etme biçimi olarak kullanmamış özendiği bir dünyayı çocuğa benimsetmek amacıyla çocukların anlayabileceği düzeyde metinler yazmaya çalışmıştır.

Günümüzde artık bu anlayış da yavaş yavaş yerini daha serbest bir edebiyat anlayışına bırakmaya başlamıştır. Dünyadaki en son değişimler doğal olarak edebiyata da yansımış, ideolojilerin büyük çapta gözden geçirildiği bir aşamada artık okuru (çocukları) edebiyatla yönlendirme çabası eski gücünü kaybetmiştir. Bu da çocuklar için yazan yazarların, ya daha çok kendinden yola çıkarak yazmaya başlamalarına ya da çevrecilik ve barış gibi evrensel temalara eğilmesine yol açmıştır.

Çocuklara yönelik edebiyattan beklenen en büyük hizmet, çocukların hayal güçlerini geliştirmesidir. Çocuk geliştikçe yaşamın sorunlarıyla yüz yüze gelmeye başlar. Bu sorunlara bulacağı çözümlerin isabeti ve çeşitliliği, onun hayal gücünün gelişmişliğine bağlıdır. Edebiyat işte bunu sağlayabilir.

Türk çocuk edebiyatı Batılı anlamıyla Tanzimat döneminde başladı. Bununla birlikte halk edebiyatında masal, halk hikayesi, bilmece, fıkra gibi ürünler çocukların ilgisini her zaman çeken, zevkle okunan türlerdir. Divan edebiyatında çocuklar için yazılmış eserler yok denecek kadar azdır. Nabi, Hayriye adlı mesnevisinde oğlu Ebülhayr'a çeşitli konularda öğütler verir. Sümbül zade Vehbi, Nabî'nin Hayriye'sine nazire olarak yazdığı Lütfiye adlı mesnevisinde oğlu Lütfullah'a çeşitli öğütlerde bulunur.

Tanzimat döneminde çocuk yayınları daha çok Fransızca'dan yapılan çevirilerden ibarettir. İkinci Meşrutiyet ve sonrasında Ali Ulvi Elöve (çocuklarımıza Neşideler, 1912) İbrahim Alaattin Gövsa (çocuk şiirleri 1913) Ziya Gökalp (Altınışık, 1924)

Cumhuriyet döneminin ilk yılların da Faruk Nafiz Çamlıbel (Akıncı Türküleri, 1938) Yusuf Ziya Ortaç (Kuş Cıvıltıları, 1938) Hasan Âli Yücel (Sizin İçin, 1938) Orhan Seyfi Orhan Enis Behiç Koryürek, Ömer Bedrettin Uşaklı'nın şiir, Halide Edip Adıvar, Aka Gündüz, Mahmut Yesari, Reşat Nuri Güntekin'in roman ve hikaye türündeki çeşitli eserlerini çocuklar ve gençler büyük ilgiyle okudular. Tarihsel serüven alanında Abdullah Ziya Kozanoğlu başlı başına bir kaynak meydana getirdi.

Roman ve hikâye alanında aşırı duygusal ve iyimser romanlarıyla Kemalettin Tuğcu, hemen hemen bütün emeğini çocuk romanlarına ve hikâyelerine adanmış olan Gülten Dayıoğlu ilk sırayı alır. Oğuz Özdeş (öl. 1979) ise Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun tarihi roman çizgisini sürdürdü. Mehmet Seyda (Bir gün Büyüyeceksin 1956), Aziz Nesin (Memleketin Birinde, 1953), Hoptirinam 1960), Yaşar Kemal (Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı topal karınca, 1977) Zaman zaman çocuk ve gençlere yönelik ürünler verdiler. Söz konusu olan bu yayınların yaşamı tanıma, duyarlılık bilinçlenme gibi konularda eğitici yönü zaman zaman ağır basmaktadır. Bugün, Elvan Pektaş Deniz, Sevim Ak Turhan Yüksel, Ahmet Turhal , Nezihe Meriç, çocuklar için yazarken yaklaşım biçimi kurgu ve dil kullanımı konuların da edebi kaygıyı da hep gözetmeye çalışıyorlardı. Fatih Erdoğan, Aytül Akal, Ayla Çınaroğlu, Can Göknıl, Serpil Ural, Feridun Oral, Gülçin Alpöge okul öncesi çağıın çocuklarına yönelik yayın yapıyorlar. Fatih Erdoğan'ın Papucumun Bağı Çözüldü (1985) Okula geç kaldım (1985) adlı eserleri özel dil kurgulama yöntemiyle okumayı öğretici bir amaçla hazırlanan eserlerdendir. Aytül Akal'ın Geceyi Sevmeyen Çocuk (1993) adlı kitaplarının resimlerini çocuklar çizdiler.

Türkiye'deki çocuk dergileri;

Türkiye'nin ilk çocuk dergisi 1869'da yayımlanan Mümeyyiz'dir süreç içinde toplumsal koşullara bağlı dergi sayıları ve nitelikleri değişmiştir. Geçmişten bu güne

doğru gelindiğinde Afacan Çocuk Sesi, Binbir Roman gibi çocuk dergilerini görebiliyoruz. 1945'te yayımlanmaya başlayan ve 1970'lerde kapanan Doğan Kardeş bunların en niteliklisidir. Televizyonun olmadığı bir dönemde bu dergi çocukların edebiyat ve bilgi ihtiyacını büyük ölçü de karşılayan tutarlı bir yayın organıydı. Milliyet çocuk (1972 - 1989) o yıllarda büyük bir okur potansiyelini yakalamıştır. Milliyet Kardeş (1981) ise okul öncesine yönelik bir dergi olarak yayımlanmış, daha sonra yaş grubunu yükseltmiştir. Tümüyle çizgi roman yayımlayan Disney Dünyası (1992 - 1993) Bando (1988)'de yayımlanan dergilerimizdendir, Türkiye Çocuk (1981), Kültür Bakanlığının Elma Şekeri dergisi yayımlanmaktadır. 1990'da yayımlanmaya başlayan Kırmızı Fare, Casper, Garfield gibi dergilerde önemli yer tutmaktadır. Çocuk yazarım Yalvaç Ural'ın edebiyatını, bu bilgilerin ışığı altında değerlendirmeye devam edersek daha iyi sonuçlara ulaşacağımız düşüncesindeyim.

Yalvaç Ural, iyi bir öğrenci değildi, kendi anılarından dinlediğimize göre "Hatta Liseyi bile zor bitirdiğim söylenir" lise yıllarında 8 yıl gibi uzunca bir zaman özel müzik eğitimi aldı, 8,5 yıl profesyonel müzisyenlik yaptı.

Askerliğini de Bandocu olarak yaptı. Arkadaşlıklarını sanki bir ilkokul arkadaşlığıymış gibi düşünerek, daha sonra çıkardığı bir çocuk dergisinin adını "Bando" koydu.

Yaşamını müzikle sürdürdüğü dönemlerde hayat kendisi için bir çok zorluğu birlikte getirdi, kim bilir belki de hayatı daha iyi öğrenmek için bir tekstil firmasına girdi. Orada fabrika kâtibi olarak işe başladı, ve orada da özel gitar dersleri vermeye başladı.

Geçimini sürdürmek için aynı zaman da gazetecilik şairlik, edebiyat ve çocuk dergilerine yazmak gibi işlerle uğraştı, 1977 yılında Milliyet Çocuk dergilerine verdiği ürünler, çocukluk anıları, şiirleri, çocuklar üzerinde o kadar çok etkili oldu ki, o dönemde Milliyet yayınlarının başında Ülkü Tamer vardı. Daha genç sayılabileceği bir dönemde şairleri ve hiç bir yerde yayınlanmamışken büyük bir cesaretle ilk şiir kitabını

Milliyet yayınları arasında çıkardılar. Bu Yalvaç Ural için büyük bir dinamizm oldu. Bu arada 1979 yılında dünya çocuk edebiyatının geliştirilmesi kampanyası başlatıldı. Bu kampanya çerçevesin de düzenlenen uluslar arası çocuk kitapları fuarında şiir birincilik ödülü aldı.

Ödül alan eseri yazarımıza göre aslında bir "şiir roman"dı. Bu romanda anlattıkları ilkokuldayken yaşadığı, tanıdığı bir çingene çocuğunun başından geçen bir hikayeydi.

"Müzik Satan Çocuklar" belki de en sevilen kitaplarından biridir. Ünlü Makedon yazarı Video Podgorec, bu kitap için "Bir dünya klasığı ve belki de şiir - roman olarak da tanımlayacağımız türün eşsiz örneklerinden biri" diyor. Bu kitap bir çok dünya diline çevrilip, çocuk dergilerinde tefrika edildi. Makedonya'da yardımcı ders kitabı olarak okutulan kitap ayrıca dünyada çingenece basılan ilk çocuk kitabı özelliğine de sahip. Polonyalı çocuklar da, "Müzik satan çocuklar", ve Yalvaç Ural'ı çok sevmişler. O denli çok sevmişler ki, 1986 yılında onu "Polonya Gülümseme Nişanı" ve "Şövalyelik" ünvanıyla ödüllendirmeyi doğru bulmuşlar.

Çocuklar yazarımıza göre; genellikle dramatik hikâyeleri seviyorlar. Dramatik konular her zaman onları daha çok etkiliyor ancak çocuk Edebiyatına dramatik eserler vererek girmenin çocukları yakalamanın iyi bir yol olduğu düşüncesinin Yalvaç Ural'a göre eskide kaldığı anlaşıyor. Yazar kitaplarını yazarken onların bu yanından yararlanmayı hiç düşünmemiş, kitaplarını gözden geçirdiğimiz de "Müzik Satan Çocuklar ile Gözü boynuz İzi Yıldız" kitaplarının dışında bu tür yapıtları göze çarpmamaktadır.

Eserlerinde çocukları güldürmeyi, bir sirk ya da bayram sevinci için de yaşamayı, yaşatmayı ilke edindiğini anlıyor, ve onlarla hep arkadaş olmayı amaçladığını görüyoruz.

Yalvaç Ural, çocuklarla arkadaş olan, onlara zaman ayıran, birbirini seven ve özleyen candan arkadaşlar olmayı amaçlayan ve bunu oldukça da iyi başaran çocuk

yazarlarımızdandır. Bunu yazarımızın kendisinden dinleyelim "Bugün kocaman olmuş okurlarımın benim yazılarımı okurken; beni görünce - çocukken kaybettikleri misketlerini bulduklarındaki bayram sevincinin aynısını gözlerinden anlayabiliyorum" başka bir örnek ise.

Milliyet Gazetesindeki sarı trampet adlı köşesi için verilebilir.

Anne ve babalardan gelen mektuplara telefonlara ve bazı gazete sayfalarında çıkan yazılara bakılırsa, büyükler arasın da önemli bir okuyucu kitlesi olduğu görülüyor.

Yazarımız, gelen bazı acımasız eleştirilere şöyle yanıt veriyor "Dünya değişiyor. Eski den çocuklar oynamasın diye duvarlardaki yüksek raflar üzerine konulan radyo'lar dönemi geçti. Şimdi bilgisayarla oynayan onlarla eğitim gören yeni bir kuşak var. Çocuklarınıza karşı daha hoşgörülü olmak zorundasınız. Eğer bana yine kızacaksanız, o zaman lütfen köşemizi okumayın. Çünkü bu çocuklara ait bir sayfadır". Bu yüzden yaptığım işi hep sevdim, zaten yaptığın işi sevmiyorsan ve işin sana bir dinamizm vermiyorsa "başarı" yok demektir. Yaşama sevinci de kalmaz üretimde"

1979 yılında ödüller arkası arkasına gelmeye başladı. Yılda dört beş kitap hazırlamaya başladı, bu gün neredeyse 25'i geçiyor, yayınlanmayanlarla beraber 35'i buluyor.

Yalvaç Ural eğitiminin bir bölümünü yatılı olarak okumuştı, ve o yılların üzerindeki etkilerini gözardı etmemiz mümkün değildi. Yatılı okullarda okuyan öğrencilerin çabuk olgunlaşması gerekir, hemen büyüyüverirlerdi, Yalvaç Ural bu gerekli çabuk büyümenin yanında içindeki "Çocuk Yalvaç'ı" büyötmek istemedi ve, hep çocukların yanında olan bir yazar oldu. Bakalım yatılı yılları için kendisi neler söyleyecek.

Yatılılık Yılları:

Yatılılık aslında bir taraflıyla ilginç, coşku doluyken, bir taraflıyla buruk bir hüznün taşıdır. Tatilin bitmesi yeni bir ders yılının başlaması anlamına gelirken, özellikle yatılı okuyan öğrenciler için ayrılıkların başlaması anlamına gelir.

Ayrılıkları, yoksunlukları, özlemleri ve kimi zaman kötü yemekleriyle yine de güzeldir, yatılı okul yılları. İnsanın yaşamında hiç unutamayacağı derin izler bırakır; artık, büyümüş, daha önce annenizin yaptığı bütün işleri siz yapmaya başlamışsınızdır. Kendi giysilerinizi asmaya, yatağınızı düzenli olarak toplamaya, ayakkabılarınızı boyamaya, yatağınızın altına pantolonlarınızı koyarak ütü yapmasını keşfetmeye...

Tüm bunlar güzeldi, belki biraz çabuk olgunlaştık kim bilir, içimizdeki çocuğu büyütmekten korkuyoruz şimdi.

Aslında daha çok müzik yanlısı bir çocuktuk, öyle inanılmaz bir tutkusu yoktu edebiyata karşı. Her genç insanın etkilendiği olaylar karşısında yazdığı şiirlerden yazardı Lise döneminde bir arkadaşı askere gittiği zaman bir şiir yazmıştı.

Yalvaç Ural, içinde bulunduğu işin dünyadaki önemini ve yerini kavrayabilen bir yazardır. Zoru başarmayı seven yazar, belki de bu işe o yüzden girmişti, ve bunu taşımak istediği sonsuz yerler olduğunu, ancak bu yerlere hiç varılamayacağını, eğer varılırsa yani hedef tamamlanırsa üretimin biteceğine inan bir yazardır, çünkü aldığı hiç bir başarının yeterli olmadığını düşünmektedir.

Yalvaç Ural, 10 - 12'nin üzerinde çocuk dergisi çıkarmıştır son yıllarda. Dergi okuru çocuklar üzerinde TV izleyicisi çocuklarda dolaylı ya da direkt büyük bir payı olan yazarlardan birisidir. Asıl amacı çocuklara dünya edebiyatı ürünlerini taşımak, çağdaş dünya ile tanıştırmaktı. Bu amacını nasıl değerlendiriyor kendi ağzından öğrenelim:

"Üzüldüğüm bir tek nokta var - gerçi dünyanın bir çok yerinde bu gelişmeye evrensel kültür, evrensel edebiyat, evrensel dergi anlayışı içinde bakıyorlar - Ben

isterdim ki; kendi öz kültürümüzde yoğrulmuş ürünlerle bezenmiş çağdaş dünyaya kafa tutacak biçimde hoş ürünler çıkaran bir çocuk edebiyatımız olsaydı; çünkü Batı edebiyatının kökeni tamamıyla doğuya dayanıyor. Onların vaktiyle kendilerine özgü bir edebiyatları yoktu. Sözlü edebiyattan, yazılı edebiyata geçerlerken ya da kendi edebiyatlarını geliştirmek istedikleri dönemlerde misyoner olarak gittikleri ülkelerde meselâ Hindistan'ın çayını aldıysa, gelirken masalını da almış gelmiş. Batı klasiklerine baktığımızda çoğunun orjinalin de doğu kültürünün özellikleri yatıyor"

Bunlara bir çok örnekler verebiliriz. "Aladdin'in Sihirli Lambası" masalının Amerikalılar la bir ilgisi olmamasına karşın sahip çıkmışlar, ya da Pocohontas bir İspanyol masalı yine ona Amerikalılar sahip çıkmışlardır, Lafonten'in ürettiği masallar tamamıyla Beydeba'ya, Mevlana'ya dayalı halk hikayeleridir.

Başka önemli bir örnek üzerinde durmak gerekirse Fransız edebiyatına mâl edilmiş Çizmeli Kedi masalı, aslında bir Türkmen masalıdır. Yalvaç Ural bu masalı dedesinden, halasından, annesinden sık sık dinlediğini söylüyor.

Tozlu Bey adlı bir masalın batıya taşınmasından başka bir şey değil, taşınırken de aslında masalın kahramanı bir tilki, Çizmeli Tilki, Çizmeli Kedi olmuş. Kahramanın çok kurnaz oluşu şüpheyi doğuruyor. Hayvan masalların da kurnazlık, her şeyin altından kalkabilmek, zekilik Tilki'nin özellikleridir. Bir kedinin bu özelliklere sahip olması yaygın bir tasvir değildir.

Kendi masallarımıza sahip çıkamıyoruz, örneğin Amerika da Westwods adında bir firma olduğunu. Burasının çocuk edebiyatı ürünlerini dünyaya çizgilerle, yarı animasyonla sunan bir yer olduğunu biliyoruz. Burada hazırlanan bir dünya masalları dizisi var, bunların ikinci kaseti bir Türk masalı "Ormana giden üç kardeşi anlatıyor,"

Bu masalı hiç bir Türk yazarı günümüze getirip yayınlamamış. Bu konuda çok duyarlı olunmalı, aslında çocuk Edebiyatında hiç bir şey yapılmadığı için bu konuya gönül verenlerin işi oldukça zor. Yalvaç Ural Türkiye'deki Çocuk Edebiyatı içinde

nerelerde olduğunu bilemediğini, çünkü kendini kıyaslayacak kimse bulamadığını bu alanın çok boş olduğunu üzümlere söylüyor.

Yazarın edebi geçmişine bakıldığında, her fırsatta bir dergi çıkardığını görüyoruz. Bir çok banka dergileri, Bags Bunny, Garfield, Casper gibi. Almanya'da Türk çocuklarına yönelik yarısı Almanca, yarısı Türkçe bir dergi çıkarmışlar; ancak unutulmaması gereken; Türk motiflerinin değerlerinin işlendiği Doğan kardeş ve Milliyet çocuk süreli yayınlarda önemli kilometre taşlardır.

Yalvaç Ural'ın kitaplarındaki dil'e baktığımızda; örneğin "müzik satan çocuklar adlı kitabının 96. sayfasını da "Erek" sözcüğü geçmektedir. Bu sözcüğün bir çocuk için yerli yerinde olup olmadığını sorduğumuzda .

Bakın yazarımız neler söylüyor.

"Benim dil konusunda inatçı saplantılarım var, Ben Türk dilinin çok güzel kıvrak bir dil olduğunu biliyor, hatta diğer dillerden asla fakir olmadığına inanıyorum. Bunun en büyük nedenlerinin eskiden kışın kışlak yazın yazlıklara çıktıkları için yolculuk esnasında yeni yerler gördükleri, öğrendikleri bir çok şey kanısındayım. Size dille ilgili bazı örnekler ve yanlışlar anlatmak istiyorum.

Her canlının bir yaşam süresi olduğu gibi, sözcüklerin de bir yaşam süresi vardır. Onlar da doğarlar, büyürler ve ölürler. Hatta öteki canlılarda görülmeyen bir şey daha vardır onların yaşamında. Bazen biçim ve okunuş değişikliği gösterip sonsuza dek yaşamlarını sürdürmek gibi... genellikle bunu yerleşim bölgelerimizin adlarında görebiliriz. Bir de yerini teknolojiye bırakan, ya da onun koyduğu uğraşlarla bağlı sözcüklerde, aslında biliyor musunuz, beni en çok üzen de onlar... Gerçi bir yerlerde hâlâ korunmaya çalışılsa da, yine de çabalar kaybolup gitmesine yetmiyor onların. Saraçlık, nalbantlık, semercilik, sepetçilik, sayaçlık, bileycilik, süpürgecilik gibi meslekler ve onlarla birlikte yaşamımıza giren sözcükler, çıktı artık dünyamızdan; ama, onlar yerlerini yenilerine bıraktı.

Teknoloji yaşamımıza ve dilimize yeni sözcükler getirdi. Örneğin benim çocukluğumda ki sözcüklerde şu sözcükler yoktu: Hamburger, Çizburger, Big Mac, hot dog, maus, Macintosh, gameboy, puzzle, Joystick, disket, harddisc, printer, wolkman, zapping, Atari, Video, Air Nike, Hushpuppies, 501 Levi's, Kaykay gibi...

Sizlere bir başka örnek vermek istiyorum. Asya Ülkeleriyle ilgili bir belgeselde "Turfan" kenti ve insanları tanıtılıyordu. Aslında bu insanlarla geçmişten gelen bir yakınlığımız olsa bile dil birliğimiz yok gibi. Ya da oldukça değişikliğe uğramış; ama yine de bir sözcük bazı ipuçlarını yakalamamıza yardımcı oluyor. Turfan çok yeşillik ve her türlü sebze ve meyvenin yetiştiği bir yer üstelik hemen yakınında, iki yüz yıldır yağmur yağmayan bir yer var. Bu bölgede ilk ürün bu kentten, yani Turfan'dan çıkıyor. O yüzden de pazarcılar ürünlerinin taze olduğunu ve Turfan'dan geldiğini belirtmek için satış yaparken "Turfan'dan bunlar" diye bağıryorlar." Hâlâ pazarlarımızda "Turfanda bunlar diye" bağıryrlar.

Dilimizdeki "Turfanda" sözcüğünün tarihi, Turfan kentinin kuruluşu kadar eski, ve bir o kadar da bizimdir. Pazarcılarımız nereden geldiğini bilmeseler de onla yeni ve taze anlamında kullanmaya devam edeceklerdir.

Dilimizde bir çok yanlış kullanımlar vardır. Bunlara okuyucum Elif Demir'in gönderdiği Mektupta yazdıklarıyla çok benzeşiyor. Elif diyor ki: "sözlüklerde kağıt tutacağı için "ataç" yazıyor diyor.

Ben de çocukken anneme markası "çapa olan ama üzerinde "cıpa" resmi bulunan un paketini gösterir. Bu yanlışlığın nedenini sorardım. Cıpa denizcilerin simgesi. Çapa ise tarlada kullanılan bir tarım gereci. Çapalamak toprağın bu gereçle kabartılması işlemidir. Cıpa ise gemilerin demirlemek için denize attıkları demir.

Hepimizin yaygın olarak yaptığı bir yanlış daha var Gazeteciler, yazarlar bile bu yanlış sıklıkla tekrarlıyorlar. "okur" dergi, kitap, gazete gibi yayınları sürekli okuyan kişiye verilen ad. "okuyucu şarkı, türkü söyleyen kimselere verilen ad; ama nedendir

bilinmez bazı yazarlar okurlarından söz ederken "Benim okuyucuların, Gazete okuyucuları, okuyucu böyle istiyor"... gibi sözcüklerle, okurları türkücü yapıyorlar.

Benim bir gözlemim vardır. Memur çocuklarından çok yazar çıkar, onlar memur çocuğu oldukları için değil, çok gezip çok yer gördükleri, gözledikleri içindir. Buna bir başka örnek öğretmenleri de verebiliriz."

Dil konusunda ayrıca şunların altını da çizmek gerekir ki; sözcük tembelliği yapıldığı için dilimiz argolaşıp lastikleşmesine neden olunuyor. Az kelime ile çok şey anlatmak isteği günden güne yaygınlaşırken, sözcük dağarcığının da azalmasına neden olmaktadır.

Ustalıkla sözcükleri seçer, çok anlamı daha az sözcük ile anlatmaya kalkarsak şiir'in meydana gelmesini sağlar. Şiir koca bir kitabı bir cümlede - anlatabilmektir; ancak sözü edilen dil tembelliğinin bununla bir ilgisi yoktur. Aslında sözcük dağarcığı içinde olmasına karşın onun yerine, yerini tuttuğu düşünülen bir başka sözcüğün kullanılmasıdır.

Bu konu ile ilgili çok önemli bir anıyı Yalvaç Ural'ın ağzından dinlemenin yerinde olduğu düşüncesindeyim. <Benim bir kitabım var, adı "Gözü boynuz izi yaldız" Bu kitabın adı "Sümüklüböcek ile Salyangozdu." Sümüklüböcek deyimi bana çok kaba geldi. Benim çocukluğumda Anadolu'da Örneğin Ereğli'de "Fişgene" derlerdi. Sonunda bunu araştırmaya karar verdim. Halk takvimlerine baktım. Buldum ki; bilmecelerden birinde Anadolu'da, bahçecilikle uğraşanlar Salyangoza "Gözüboynuz" Sümüklüböceğe de "İzi yaldız" diyorlar. Dikkat ettiniz mi? Salyangoz çizerken insanlar gözünü hep yanaklarından çizerler. "Gözüboynuz" deyiminde bir öğreti vardır; hayvanın gözleri antenlerindedir. Sümüklüböcek de yürüdüğü yerlerde bir salgı bırakır, bu yüzden ona izi yaldız diyorlar.

Çocuğa yanlış bir şey öğretemezsiniz ancak bir fantazi hazırlayabilir, düş dünyasına çekebilirsiniz. Örneğin köpeğin üç ayaklı olduğuna inandıramazsınız.

Kızım kabuk diye bir salyangoz getirmişti. Onu beraberce evde besledik, elimize alırdık, elimizden marul yerdı. Dört yıl boyunca onun tüm ayrıntılarını öğrendik, yaşamıştık ne kadar güçlü olduğunu, sırtına bir ip bağladığınızda ipin diğer ucuna bağlı olan kendisinden kaç kat büyük taşı çekebileceğini, jiletin üstünden geçerken asla hiç bir yerini kesmeyeceğini, su döktüğünüz zaman yağmur yağdığını düşünerek kabuğundan çıkacağını, duvarlarda gezebildiğini..... O bize öyküsünü anlattı, biz ona dünyayı, insanların hele çocukların hiç kötü olmadıklarını.

Salyangozu incelerken gözlerini bulmanın dışında, gözüboynuzla, izi yaldızın arasındaki farkın, birisinin sırtında tırnağımız gibi bir kabuk olduğunu diğerinin bu kabuğunu kaybettiğini yağmur altında kabuksuz kaldığı için evine giremediğini, üşüyüp nezle olduğunu, nezle olduğu için sümük bıraktığını, küçükken üşütürsek annelerinin dediği gibi kendilerini korumazlarsa yakalanacakları bazı hastalıkların onları ömür boyu takip edeceğini anlatmaya çalıştım. Gözü boynuz, izi yaldız kitabımda..»

Salyangozun üzerindeki sert bölgeye "kabuk" deniliyor, aslında onun adı "kavkı" sanıyorum şöyle bir tembellik yapıyor. Karpuzu çeviren yeşil dış yüzeye "kabuk" ağacını dışını çeviren kuru bölgeye "kabuk", kanayan bir yaranın kurumuş üst yüzeyine "kabuk" adını veriyoruz, oysa bunlar birbirlerinden çok farklı oluşumlar. Aranıldığında bunların her birinin ayrı ayrı adları olduğu görülecektir; ancak bir tek isimle işin kolayına kaçılmaktadır. Araplar çölde yaşadıkları için gündüz ve gece ile ilgili tespitleri çok daha fazla, örneğin ayın duruş biçimleri ile ilgili Arapça'da 20'den fazla hal vardır. Hilal hali, kamer hali..... gibi. Dil ne ölçüde çeşitlenirse kıvraklığı, zenginliği de o ölçüde artar.

Dünyada hiç bir dilde rastlanmayan, sevgi ile birinden söz ederken canım, ciğerim denilir. Bir yabancıya "ciğerim" denildiğinde o kişi bunu hiç anlamayacaktır. İşte bu dil ve kültür ilişkisini çok iyi anlatabilmektedir.

Yalvaç Ural'ın her kitabında mini bir bulmaca gibi özel bir sözcük serpiştiriliyor. Bu bir tek sözcük bile olsa çocuğun dünyasına yeni bir boyut getirecektir, ve yaşamına

gececek, kullanımına alacaktır. Tabii kullanılan dilde hedef alınan yaş grubu da çok önemlidir. Yazar öykülerini bitirdikten sonra sözcük taramasına, ayıklanmasına gidiyor. Her yaş grubunun kavrama düzeyini iyi bilmek gerekiyor. Örneğin somut-soyut sözcüklerini ilkokuldaki bir çocuğa kavratmak çok zor olacaktır. İnsanların bilgilenmeleri düzeyinde sözcük dağarcıklarının arttığı bilinmektedir. Bu gelişim için de insan bilgilenir, olgunlaşır, yaşamı farklı algılar, anlar anlatır. Konuşma zorluğu çekenlerin çoğunun sözcük dağarcıklarının çok az olduklarını gözleyebiliyoruz.

İnsanlıkla birlikte başlar sanat tarihi. Kimi gerçekler vardır, içimizin değişmez uğultusudur ki, en az bildik gelir bizlere. Sanatçı da yaşamın değişmez gerçeklerini, anlamını tutkuyla yoğurup, anlaşılabilir bir dile çevirendir. Sanat, gerçeği tasarlar, kimi kez tümüyle kucaklar en azından araştırır. Ardından dolanıp, görünmeyen yüzüne de bakmaya çabalar.

Schopenhauer Büyük sanatçı, bir denemeden sonra yarattığı yapıtın karşısına geçip, doğaya senin söylemek istediğin işte budur, diyebilendir, sözleriyle tanımlarsa da, sanatçılar ve yapıtları derinliğine incelenecek olursa sanatın ilkesi, salt doğa gerçeklerini dile getirmek olmasa gerek. Baudelarie'e göre şiirin ilkesi insanın üstün bir güzelliği özlemesidir. Bu ilke bir coşkunlukta, bir ruh taşkınlığında kendini gösterir. Bu coşkunluk, aklın yoğurduğu gerçeğin dışındadır. Sanatçı sürekli ileriye bakan, her an olduğundan başka bir varlıktır. Genede kendini düşlediğinden, umduğundan daha az aşar. Gerçek sanatçıyı sürekli iten gücün gizi bundadır. (Mazhar Candan Varlık, sayı 82.)

Her insanın yeteneği aynı değildir. Yetenekleri olanlar toplumun arasından çıkacaklardır ve sanatçı kimliğini kazanacaktır. Kuşkusuz bu gelişimin doğal gereğidir, ama toplum dışına çıkmış gibi görünen yazar, sınıfsal bir çatışmaya girmemişse ya da toplumuna yabancılaşmamışsa toplumundan kopar mı? yoksa ona yaklaşır mı? Yaklaşır, çünkü; toplumların yaşayarak vardıkları doğruları, gerçekleri, yazar daha yoğun biçimde

yaşar. Giderek bu güç evrenselliği yaratır. Yazar önce kendi yerel kültürünü, sonra ulusal kültürünü, daha sonra da evrensel kültürü özümser ve kişiliğinde toplar. O toplumun bir görevlisi olmuştur. Üzerine düşen doğruları görmek, onları yaşamak, özellikle de toplumuna yaşatmak görevidir. Toplumla sanatçı arasındaki uzlaşma böyle doğar. Duyarlılık açısından farklı insanlar vardır. Çabuk yakalayan, çabuk gözleyen, çabuk etkilenen insanlar vardır. Sanatçı olmak o kişi ile toplumu arasındaki namus olgusunun üzerinde, yürüyüp giderken, insanın toplumla kendisiyle ve yaşamla hesaplaşması arasında oluşagelen bir yaşam tarzıdır. Bir üretkenliğe yönelip, yalnızca sevgi odağı olarak birilerine bir şeyler aktarma yaratıcılığıdır. Sanatın toplumsal bir işlevi olmalıdır. Üretilenlerin toplumsal bir işlevi yoksa ürünler uzun ömürlü olmayacaktır. Yalvaç Ural sanatçıyla-sanatla ilgili görüşlerini şu şekilde belirtiyor.

Demek ki belli bir acının, gözlemin, o yönde yoğunlaşması gerekiyor. Sanatçılar duyarlılığı ve çocukluk dönemindeki gelişimi ölçüsünde bir şeyler yaratabiliyor. Sanatçılar birer ağaçtır, onlar meyveler verir, insanlar eğer bu meyvelerden yiyip beslenebiliyorlarsa, doyabiliyorlarsa, o zaman sanatçı görevini yerine getirmiş olur, diyor Sanatçımız Yalvaç Ural.

Kitaplarını yazarken hedeflerini önceden belirlemiyor yazarken organize oluyor, kafasının içinde oluşan, yaşanmış öykülerden yola çıkarak yazıyor. Yaşanmış öykülerinde yanlışlıklar varsa onları daha da ön plana çıkararak, yanlış olanı belirginleştirerek alınması gereken öğretiyi ortaya koyuyor. Tabii ki hedeflerin verilmesinde yaş grubu çok önemlidir. Küçük çocuklara sevgi dolu masallar anlatılarak verilmek istenilenin daha açık ortada olduğu yazılar yazılmalıdır. Yazarımız eserlerinde bunu görebilmek mümkün, onun belleğinde kalabilecek nitelikte olmalıdır. Eğitimle birlikte onlara sevdirmek bir üründen tat aldırarak renkli düş dünyasını daha da renkli hale getirmek ilk amaçtır.

Yalvaç Ural "terbiyename yazmak niyetinde değilim. Çocuğu disipline etmek için kitap yazmıyorum. Şöyle yap, şu doğrudur, demekten hoşlanmıyorum. Onları küçük bir arkadaşım gibi görmeye çalışıyorum. Onları küçük bir elma ağacı gibi düşünüyor ve onun büyümesine engel olacak, güneşini, suyunu kesecek şeyleri ortadan kaldırıp, onlara güneş getirmeye çalışıyorum. Yabani bitkilerden, çirkin şeylerden korumaya çalışıyorum.» diyor. Yaşamı bir ağaca, elmaları da insanlara benzetiyor yazarımız, önce tomurcuk oluyoruz, doğuyoruz, büyüyor, gelişiyor ve sırası gelen daldan düşüyor. Kimi elma sapı ince olduğu için, kimi bir kuş tarafından gagalandığı için, kimi de içindeki kurt tarafından kemirildiği için daldan düşerler. İnsanların ölümleri de bunun gibi çeşit çeşittir, ama sonunda bütün elmalar ağaçtan düşer ve başka meyveler vererek devam eder. Yani kuşakların her birbiri ardına gelerek yaşaması gibi» diyor.

Kitaplarında şablon bulamıyoruz, sen bu kitaptan bunu öğreneceksin, şu doğrudur, şu yanlıştır demiyor. Kesin doğrular yoktur. Yazarın kendi doğruları var mutlaka, ancak çocuklara bunları iletmek yerine deneyimlerini, yaşamışlıklarını gösteriyor. Çocuklaşmadan çocuğu büyük bir okumuş gibi gören çocuk yazarları dünyada ve ülkemizde aynı yanlışlar yapıyor ki, sonuca ulaşmayı zorlaştırıyor. Böylece çocuklar için çocuk kitapları değil de, büyükler için çocuk kitapları ortaya çıkıyor. Çocukları kendi dünyalarında ciddiye almak gerekiyor. Okuduğum bir felsefe kitabından anlayabilecekmiş gibi ona o kavramlardan en basit biçimde anlatmaya çalışıyorum, diyor yazarımız.

Bazı zamanlar ailelerin desteği olmadan yaşamını kurtarmaya çalışan çocukların, uzaklaşması kaygısını taşıyabiliyor yazar. Serüven yönü olan çocuklar bu tür eserlerden hoşlanmayabiliyor. Onların bu kitle içinde olduğunu düşünürsek, bağırmasına basmaları kaygısını taşıması çok doğal. Yalvaç Ural, böyle durumlarda çocukların çok

beğendikleri, hoşlarına giden türden kitaplar yazıyorum, örneğin zıpır bilmeceler, kopya çekmek teknikleri gibi. Daha sonra daha nitelikli kitaplarla karşılaştıklarında “aa! Yalvaç Ural’ın kitabı” deyip alıyorlar. Yani onları bir yerlerinden kavramak gerekiyor.

Eylül 1995'de "Mega Zıpır Bilmeceler" diye bir kitabı basıldı ve 41.000 sattı. Bu güne kadar hiç bir çocuk kitabı bu kadar satılmamıştır. Bu tür kitaplar çocukların okuma alışkanlığını olumlu etkiliyorlar, çünkü buradan kavranan çocuk yazarın herhangi bir kitabını gördüğünde beğense de, beğenmese de okuma gereği hissediyor ki, çok önemli bir gelişim olduğunu gözardı etmememiz gerekir.

Yalvaç Ural, çocuklarla arkadaş olma çabasındaki, yazarlarımızın başında geliyor. Çağdaş teknolojinin kitaplarının içinde bulunmasını da çocukları kavramakta önemli yardımlarını görüyor. Özentisizce dünyadan olup biteni yakalamaya çalışan bir yazar. Örneğin Zıpır bilmecelerdeki, sorular normal çıplak gözle okunurken cevaplarını, ancak kitabın içinden çıkan gözlükle okuyabiliyoruz. Dünyada üç boyutlu kitaplar var, müzikli kitaplar var, ama bu türlü kitap yok.

Çocukların dünyasına silah kaba güç gibi kavramların girmesine karşı bir bakış açısına sahip, ve bunun yanısıra üvey anne, fakir, okuyamayan çocuk gibi konuları, hala yaşamın içinde olsa da yazmaktan hoşlanmıyor. Örneğin bir hayaleti sevimli bir hale getirerek çocukların korkularını yenmelerini hedefliyor.

"Problemlı Apartman çocuğu" adlı kitabının bir başka dizisini çıkarma çalışması içerisinde yazarımız "Annemi - babamı nasıl eğittim"

Çocuk Edebiyatını ebeveynlerden ayrı düşünmek çok zor. Kimi zaman ebeveyn karşısında da çaresiz kalınabiliyor. Anne babanın kitaba olan ilgisizliği, onları taklit ederek büyüyen çocuğa da doğal olarak geçiyor. Anne - babasının elinde kitap gören çocuk mutlaka kitaba bir yakınlık duyacaktır. Ülkemizde sürekli yayın takibi alışkanlığı hiç gelişmemiş denilecek kadar az. önce ebeveyni eğitmek gerekiyor, düşüncesinden yola çıkarak "Milliyet Kardeş" dergisini, okul öncesi çocukların anne babalarına yönelik çıkarmaya başlayan yalvaç Ural ve ekibini şaşırtan bir sonuç ortaya çıkmıştır. Anne ve babalara satıldığında 7.000 satarken, çocuklara satıldığında 50.000 satılmıştı. Kitablarının isimlerini kitap bittikten sonra koyuyor Yalvaç Ural. İlk kitabının adını kendisi değil ölkü Tamer koymuş,

İkinci kitabının adı "Kulağımdaki Çan" 'dır. Çınlamayı anlatmak istiyordu, "Çınlama desem o kadar etkili olmayacaktı" diyor yazar.

Yalvaç Ural masallarımızdaki şu özellikleri sevmeyişinden söz ediyor Örneğin sakatlık bir özellik olarak öne çıkarılıyor ve insanlar bu eksiklikleriyle nitelendiriliyorlar, aynı zamanda da yüzlerine vuruluyor. Keloğlan örneğinde olduğu gibi kellik hiç bir zaman özenilecek bir şey ya da alay edilecek bir konu değildir. Ben "keloğlanın peruğunu kim çaldı" diye bir masal yazdım". Bu özelliği çocuklara taşımanın bir yararını görmüyorum. Anadolu'da her zaman saç kesilen çocuk keloğlan Keleşoğlan diye sevimli hale getirilmeye çalışılıyor.

Ese ile Köse, Kör Ahmet, Topal Ahmet, Yamuk Hasan, Kuy, uğu Zilli diye masallarımız var. Bu motiflere Macar ve Balkan edebiyatlarında da rastlanıyor. Masallardaki konuşma dili de çok önemli, çünkü çocuk mutlak o masaldan kendisine örnek alacaktır.

Çocuk yayınlarında bulunması gereken özellikler

Okuma alışkanlığı çocukken kazanılır. Ancak okuma alışkanlığı kazandırmaya çalışırken çocuğa uygun olan eserlerin seçilmesi, çocuğa zararı dokunacak -yani geleceğimizi tehlikeye sokacak- yayınlardan kaçınılması gerekir. Çocuklara kitap seçerken eğitimcilerin, ebeveynlerin ve çocuk için kitap hazırlayanların dikkat etmesi gereken bazı hususlar vardır. Bu özelliklere dikkat edilerek seçim yapılırsa kitabın çocuğa yararlı olması mümkün olacaktır.

A-ŞEKİL VE ANLATIM AÇISINDAN ÇOCUK KİTAPLARINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

1- Çocuklar değişik büyüklükte kitapları karıştırmaktan ve okumaktan hoşlanırlar. Ancak çocuk kitabı çocuğun kolayca taşıyabileceği hacim ve ağırlıkta olmalıdır.

2- Çocuk yayınlarında kuşe kâğıdı gözleri yorduğu ve çocuklar tarafından sevilmediği için kullanılmamalıdır. Saman kâğıdı ise ister yumuşak, ister kalın olsun çocuk için dayanıklı değildir. Çocuk kitaplarında sağlam ve mat renkli bir kâğıt kullanılmalıdır. Bu kâğıt dayanıklı kaliteli 1. Hamur veya en az 2. Hamur olmalıdır. Baskı da temiz olmalıdır. Baskının gölgesi sayfanın arkasını geçmemelidir.

3- Çocuk yayınlarında satırlar aralıklı olmalıdır. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar (marjlar) bırakılmalıdır. Özellikle küçük çocuklar için paragraflar kısa olmalıdır. Çift sütun yerine tek sütun olarak düzenlenen sayfalar da okuma rahatlığı sağlar.

4- Kullanılan harfler kolay okunur büyüklükte olmalıdır. Harflerin okul öncesi ve okumayı yeni öğrenen çocuklar için, 1. 2. ve 3. Sınıf öğrencileri için hazırlanan kitaplarda en az 14 punto 4. ve 5. Sınıf öğrencileri için hazırlanan kitaplarda da 12 punto olması tavsiye edilmektedir.

5- Çocuk kitapları hazırlarken özellikle imla kurallarına riayet edilmesi gerekir. Yanlış metinlerle karşılaşan çocuklar bu yanlışlıkları kolayca öğrenecek ve daha sonra kendi dilinin imlâsını bilmeyen yetişkinler olarak karşımıza çıkacaklardır. İmlânın yanı sıra noktalama işaretleri kullanılırken de aynı hassasiyet gösterilmelidir. Bunların yanı sıra sentaks, yani söz dizimi bakımından da çocuk yayınları kusursuz olmalıdır. Kısa cümlelerle fikri süsten uzak ifade etmeli ve çocuğun kelime dağarcığını zenginleştirmelidir.

Yapmacık, zevksiz veya bayağı bir anlatımla kaliteli bir çocuk eserinin meydana getirilmesi düşünülemez. Eski ve anlaşılması güç, artık kullanılmayan kelime ve deyimlerle de çocukta okuma zevkini uyandıracak ve geliştirecek eserler yazılması mümkün değildir.

Ortalama beş ve altı kelimedenden oluşan ve içinde tek özne ile tek yüklem bulunan, yani bir tek fikri anlatan cümlelere öncelik verilmelidir. Yerli yersiz sıfat kullanılmasından da kaçınılmalıdır. Edilgen çatılı fiiller yerine etgen çatılı fiiller kullanılması anlatıma sadelik ve canlılık kazandırır. Yörelere ait deyim ve ifadeler de bazı okurlar için anlama güçlüğü doğurabilir. Öğretici yazıların dışında sık sık terim kullanmak yerine kavramları kolay ve anlaşılır biçim de açıklamak yolu seçilmelidir. Soyut kelimeler yerine çocuğa tarif edilebilecek somut kelimeler kullanılmalıdır. Cansız fiillerden ziyade canlı fiiller tercih edilmelidir. “Arı vız vız dedi” örneğinde görüldüğü üzere tabiat taklidi kelimeler de çocukların hoşlarına gittiği için bu tür kelimelere de yer verilmelidir. Tekrar çocuğun hoşuna gittiği için kelime, kelime gruplarını ya da cümleleri tekrarlamak yerinde olur. Beş duyuyla ilgili kelimeler masallarla hikâyelerle ve güldürücü yazılara canlılık verir. Üslûba ahenk zenginliği kazandırmak gerekmektedir.

6- Çocuk yayınları, özellikle okul öncesi çocuklara yönelik yayınlar mutlaka resimli olmalıdır. Bu resimler anlaşılır, sevimli ve konuya uygun olmak zorundadır. Resim ile açıkladığı olay aynı sayfada bulunmalıdır. Ayrıca resimler çocuğun hayal

gücünü geliştirecek şekilde çizilmeli, çocuğa neşe, keyif vermeli ve en önemlisi de güzellik duygusunu geliştirecek şekilde seçilmelidir.

7- Kapak çocuk için cazip olmalıdır. Ciltli veya dikişli olursa daha dayanıklı olur.

B- KAPSAM AÇISINDAN ÇOCUK YAYINLARINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

1- Telkin edilen fikir: Çocuk kitaplarındaki temler değerlendirildiği zaman üzerinde durulması gereken iki önemli husus yazarın hayat veya toplum hakkında ne iletmek istediği ve bu temin çocuklara uygun olup olmadığıdır. Çocuğa uygun olan her his, çocuğun anlayabileceği her olay çocuk eserlerine konu olabildiğine göre çocuğun anlayabileceği, ona uygun her mesaj da rahatlıkla verilebilir. Ancak anafikrin çocuğun kafasında soru işareti uyandırmaması, hiçbir şüpheyi meydana vermeyecek biçimde, açık ve seçik belli olması gerekir. Herhangi bir konuyu ele alıp onu belli bir yazı türünde işleyecek olan sanatçının, okurlarına ne gibi düşünce ve görüşleri kazandırmak, onlarda ne gibi tavır ve alışkanlıkları geliştirmek istediğini bilmesi önemlidir. Anafikri belirsiz ve değişik yorumlara elverişli eserler çocuklarda tereddütlere ve yanlış anlamalara sebep olur.

Yazarlar çocuklar için kaleme aldıkları eserlerde onların bütün ömürlerince yararlanacakları şu temalar üzerinde dururlar Aile, vatan, millet, tabiat, insan ve hayvan sevgisi; güzelliği karşı bağlılık ve sempati başkalarına karşı nazik, saygılı ve dürüst olmak gerektiği; cesurluğun, kahramanlığın, özverinin değeri; şahsi teşebbüsün önemi; gelenek ve göreneklere karşı bağlılık ve duyarlılık; tarihimizin unutulmaz dönem ve şahıslarının tanıtılması; Atatürk ilk ve inkılâplarının önemi; demokratik toplum yaşayışı ile ilgili birtakım ana ilkelerin benimsetilmesi.

2- Konu: Anafikir ve konu arasında sıkı bir ilişki vardır. Ancak zihinde tasarlanan bir temadan sonra herhangi bir eserin konusu ayrıntılarıyla düşünülebilir. Konunun telkin edilen fikre bağlantısını koruyarak gelişmesi şarttır. Fikir ve konu ilişkisi zayıf

veya belirsiz eserlerden çocuklar ne sanat ne de eğitim açısından yararlanabilirler. Çocuk yayınlarında konu seçimi çok önemlidir. Bu seçimle çocukların evrensel nitelik taşıyan ruhi özellikleri yanında millî kültür değerlerinin, içinde yaşadıkları toplumun benimsediği ahlak kurallarının, gelenek ve göreneklerinin de göz önünde tutulması gerekir.

Çocuk yayınlarında ele alınan konular genellikle eğlendirici ve dinlendirici ve çevreyi tanıtıcı nitelikte olmalıdır. Seçilen konuların bir bölümü ise çocukları düşünmeye yöneltmeli ve onların birtakım görüşler kazanmalarını sağlamalıdır. Çocuklar sağlam ve geçerli inançlar aşılacak ve millî değerlere karşı besledikleri saygıyı daha güçlü hale getirecek konulara da şüphesiz ağırlık verilmelidir. Bundan başka, çocuklara mizah duygusunu geliştirecek konular hiçbir zaman unutulmamalıdır.

Seçilen konuların çocukların kendi hayatlarıyla ilgili olması yerinde olur. Çocukların ilgilendikleri konuları teker teker saymak mümkün değildir. Yalnız bizde en çok okunan çocuk kitaplarının daha çok öğretici nitelik taşıyan kitaplarla birlikte, kahramanlık hikâyeleri ve peri masalları olduğunu söylemek Türk çocuklarının eğilimi hakkında genel bir fikir verebilir.

Çocuk kitaplarında konu ne olursa olsun imkan ölçüsünde hareket unsuruna yer verilmelidir. Çocuklar bir düşünce veya görüşün tekrar tekrar anlatıldığı ve örneklerle ispatlanmaya çalışıldığı eserlerden çok, hareketli olayların ve hayat durumlarının tasvir edildiği eserleri okumaktan zevk duyarlar.

3- Kahramanlar: İnandırıcı, eğlendirici, başarılı bir çocuk kitabında hikâye boyuna gelişen ana kahramanlar olmalıdır. Hayal gücü ile hayat tecrübelerini birleştiren yazar geçmişleriyle, gelecekleriyle, aileleriyle, umutlarıyla, korkularıyla, üzüntüleriyle, mutluluklarıyla okuyucunun kendisini özdeşleştirebileceği kahramanlar yaratmak zorundadır. Çocukken okuduğumuz eserler içinde sevgi ile hatırladıklarımızda karakterler genellikle çok yünlüdür. Ne tamamen iyidirler, ne tamamen kötü. Sorunlarla karşılaşır ve onların üstesinden gelmeye çalışırken değişirler. Çocuk kitabı yazarlar

çocuklara arkadaş olan kahramanlar yaratılmalıdır. Bu kahramanların inandırıcılığı tabii ki yazarın kabiliyetine bağlıdır. Yazar kahramanlarını bütün doğallıklarıyla, zayıflıklarının yanında dayanma güçleriyle de göstermek zorundadır. Çocuk bir yetişkin olduğu zaman, aradan çok uzun yıllar geçmiş bile olsa çocukken olduğu zaman, aradan çok uzun yıllar geçmiş olsa bile olsa çocukken okuduğu kitaplardaki ayrıntıları değil, ama kahramanları sevgi ile hatırlamalıdır.

Çocuk yayınlarında çok kahraman yerine az sayıda kahraman bulunması uygun olur. Özellikle küçük çocuklar için yazılan eserlerde iki kahraman bile yeterlidir. Çocukların kendi yaşlarında ki kimselerin başlarından geçenleri dinlemekten ve okumaktan da zevk aldıklarını unutmamak gerekir.

4- Plân: Çocuk için eser hazırlayan yazarların ortaya koymayı düşündükleri bir eserin planını yaparken veya geliştirirken okurların bilgi seviyelerini, anlayış güçlerini ve ilgilerini hesaba katmaları gerekir. Çocuk eserlerinde plana çok önem verilmelidir. Zira hoşlandıkları bir hikâyeyi anlatmaları istendiğinde çocuklar genellikle hikâyenin planını veya aksiyonun düzenini naklederler. Çocuklar iyi bir planı olan bir kitap isterler: Hareket, heyecan, biraz, merak, ilgiyi devam ettirecek kadar çatışma. İyi bir plan çocukların kendilerini de o olayın içinde hissetmelerine, olaylar meydana gelirken heyecanın en yüksek derecesinin farkına varmalarına ve mutlu sona izin verir. Elbette çocukların beklentileri yaşlarına göre değişir. Küçük çocuklar günlük olayları içeren basit planlarla mutlu olurken, yaşlarına göre değişir. Küçük çocuklar günlük olayları içeren basit planlarla mutlu olurken, yaşları biraz daha büyük olanlar daha karmaşık planlardan zevk alırlar. Ama ister basit, ister karmaşık olsun bu plan iyi gelişmemişse kitap ilgiyi sağlayamaz. Çocuk sonuna gelmeden bu kitaptan uzaklaşır. Yazar çocuğun hoşuna giden şeyleri bulmak zorundadır.

Çocuk eserleri genellikle kronolojik bir sıra takip ederler. Küçük çocuklar için hazırlanan resimli hikâye kitaplarından kronolojik düzeni sık sık konan resimler sağlar. Kronolojik düzen içinde aksiyon ve kahramanlar arasında ilişki vardır. Yeni bir aksiyon

veya yeni bir kahraman takdim edildiği zaman öncekilerde yeniden söz etmek uygundur. Bu tekrar çocuk üzerinde çok tesirlidir, hikâye anlatılırken çocuğun hikâyeye katılmasını teşvik eder, neticeyi tahmin etmesini izin verir.

Yaşları daha büyük çocuklar için kitaplar yazanlar kronolojik düzende başka bazen maziye gitme metoduna da başvurabilirler. Eğer gerekiyorsa yazar hikâyenin sırasını kesebilir ve kahramanın geçmişi, daha önce yaşadıkları hakkında bilgi verebilir. Hikâyenin mantığı gelişimi için gerekli olan geriye dönüşten sonra kronolojik düzen devam eder. Bu teknik, basit kronolojik düzende daha kronolojik düzenden daha komplekstir ve çok küçük çocuklar için yazılan kısa planlı hikayelerde kullanılmamalıdır.

Bütün bunların yanında planın içinde çatışma da yer alır. Çocuk eserlerinde dört çeşit çatışma vardır: İnsan ile bir başka canlı arasında çatışma, insan ile toplumun çatışması, insan ile doğanın çatışması, insanın kendi içindeki çatışmayı yaşaması. Küçük çocuklar için yapılan planlarda genellikle tek çatışma gelişir. Fakat daha büyük çocuklar için yapılan kompleks planlarda çatışan çeşitli unsurlar kullanılabilir. İnsan ile insanlar veya hayvanlarla hayvanlar ya da insan ile insan arasındaki tezat çocuk edebiyatında çok yaygındır. Özellikle masallarda karşılaştığımız bu tür zıtlıklar çocukları eğlendirir. Ana kahramanın hareketleri, arzuları veya değer yargıları çevresinden farklıysa bu durumda da insan ile toplum arasında çatışma baş gösterir. Çatışmanı bu türünü ele alan çocuk kitapları inandırıcı olmalı ve gerçekleri eksiksiz göstermelidir. İnsan ile tabiat arasındaki çatışma, yaşamak için tabiatla mücadele etmek de çocukların ilgisini çeker. İnsanın kendi içinde yaşadığı çatışma ise çocuk edebiyatında çok sık başvuru alan bir yoldur. Pek çok çocuk kitabı karışık aile meseleleri ile karşı karşıya bulunan ve bunların üstesinden gelen çocuklar etrafında gelişir. Aileden birinin sevgisini kaybetme, yalan gibi meseleleri içeren hikâyelere çocuklar ilgi duymaktadırlar. Bu ilgi tesadüfi değildir. Bu meseleler küçük okuyuculara gerçek görünür. Çünkü benzer pek çok çatışma onların kendi hayatlarında da vardır.

Çocuk kitaplarında planın (hikâyenin) çocuklar tarafından beğenilmesi en önemli unsurdur. Çocuk beğenirse okur yada dinler, bir başka kitabı da okuma isteği duyar.

Kitabın çocuğun hayatındaki önemi çok büyüktür. Ancak bu kitabın doğru seçilmiş olması lâzımdır. Bu kitaplar klasik veya çağdaş, hayali ya da gerçek hikâyeler, masallar, biyografiler olabildiği gibi şiir kitapları, öğretici kitaplar, romanlar, seyahat ya da hâtıra kitapları da olabilir. Bunların, çocuğun dünyasına uygun olarak hazırlanması ve onu çocuğa ulaştıracak yetişkin tarafından da bu uygun eserlerin seçilmesi gerekir.

Tabii ki çocukların farklı yaşlarda şahsi ve edebi ihtiyaçlarda şahsi ve edebi ihtiyaçları da birbirinden farklıdır. Hatta aynı yaş grubundaki çocukların bile ilgileri, okuma anlama yetenekleri değişiklik gösterir. Ailelerin çocuklarını çok iyi tanımaları, ilgi ve seviyelerini tespit edip, çocukların gelişimlerini tespit edip, çocuklarının gelişimlerini doğru seçilmiş kitaplarla desteklemeleri gereklidir.

BİBLİYOGRAFYA

- 1- Enver Naci Gökşen, *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*, Remzi Kitabevi, İstanbul, İstanbul, 1985.
- 2- Ferhan Oğuzkan, *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Kadioğlu Matbaası, 1977.
- 3- Donna E. Norton, *Through The Eyes of a Child*, U.S.A., 1987.

Bir Olay

Gazetede ki çalışma odam E5 karayoluna bakıyor. Bu yüzden çok yorulduğum günlerde, kendimi dinlendirebilmek, başımı dağıtabilmek için oturur, ses geçirmeyen camların arkasından çevreyi izlerim. Gelip giden araçlara bakarken, hep çocukluk günleri de arkadaşlarımla yol kenarına oturup, seslerinden markalarını bulmaya çalıştığımız “Kamyonu - Bul” oyunu gelir aklıma.

İşte bu seyirlerin sırasında, son bir aydır, ilginç bir olaya tanık oluyorum. Yolun altında Milliyet Gazetesine dönen bir altgeçit var. Mini bir tünel gibi. Eni, boyu, genişliği, her şeyi standartlara uygun; gidişli gelişli bir yol bu. Geçen yıl yağan yağmurlarla asfaltı biraz bozuldu. Bir de yayalar için kaldırım yoktu. Yetkililer sağ olsun, güzel bir biçimde onardılar yolu. Ama ne var ki, yolu yeniden kazıp onarmak yerine, her zaman olduğu gibi, yine yama yapmayı çözüm olarak seçtiler.

İstanbul’un içinde bulunan asfalt yollar gibi, burada da engebeler ve kot farkları (yükseklik) olduğu için, ortaya altından TIR geçirmeyen bir köprü çıkıverdi. İnandır mısınız, her gün bir TIR, geçeceğini düşünerek hızla geliyor ve köprüye sıkışıp kalıyor. Sonra saatlerce, kapana tutulmuş ve hayvanlar gibi koca kamyonlar, kurtulabilmek için çırpınıp duruyorlar. Gün geçmiyor ki yeni bir TIR sıkışmasın. Sıkışan TIR’lara şaşkınlık içinde, kamyonundan inip bakınan şoförler, çevredeki insanların eğlencesi haline geldi. Neredeyse, hangi TIR sıkışacak diye aralarında bahis tutacaklar. Bilmem bilir misiniz, bu olay bana bir fıkrayı anımsattı.

Bir Fıkra

Bir Karadenizli TIR şoförü, sabaha karşı TIR’ıyla Aksaray altgeçitinden geçerken, köprünün üzerinde, geçiş yüksekliği altı metre diye bir yazı görür. Hemen TIR’ını durdurur, yardımcısına “Temel bak ha oraya, altı metre yazay... Biz yükledük sekiz metre. Geçebilir miyuz?” diye sorar. Muavin hemen aşağıya atlar, bir sağa bakar, bir sola bakar. Sonra şoförün yanına gelir, “Hiç polis yok. Geçebiliyoruz usta! der.

Milliyet'in kitap zaferi

EN BAŞARILI YAZAR

Milliyet Yayınları ve AD Yayınları'nın Genel Yayın Yönetmeni, çocuk edebiyatını en önde gelen yazarı Yalvaç Ural, Milliyet ailesine çifte ödül kazandırdı.

MİLLİYET ve AD Yayınları'nın başlattığı, "Okullarda Kitap Fuarı" ve imza günleri artık İstanbul dışına taşı. Gördüğü yoğun ilgi ve çocukların sevgisiyle pek çok ilden istek alan fuarların ilki, Ankara'da küçük okurlarıyla buluşacak. Sağlıklı toplum, mutlu bireyler ve başarılı bir nesil için kitabın önemine inanan Ankara Özel Bilim Koleji'nde bugün düzenlenecek kitap şenliğinde küçük okurlar kitapla kucaklaşacak ve **Yalvaç Abi'nin** imza gününde söyleşi imkanı bulacak. Bu arada Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından, çocuk edebiyatı alanında kitap yazan başarılı yazarları ve çocuk kitabı yayımlayan yayınevlerini belirlemek amacıyla 150 yazar ve yayınevi arasında yapılan ankette Milliyet Yayınları "En Başarılı On Yayınevi", **Yalvaç Ural** da "En Başarılı Yazar" seçildi.

Stephen Hawking, Herkül'ü döver!

Geçtiğimiz, hafta **Ankara**'daydım. Okullarda sürdürdüğümüz fuar etkinlikleri çerçevesinde, **Bilim Koleji**'nde bir söyleşi ve imza günü yaptık. Oldukça renkli geçti. Sanıyorum, öğretmen ve okul yöneticileri de bu söyleşi sırasında bizim kadar eğlendiler.

Söyleşi, her zaman olduğu gibi, genel konudan saparak, öğrencilerin soruları doğrultusunda değişti ve biçimlendi. Bu arada yaptığımız bazı anketlerin sonuçları, doğrusunu isterseniz oldukça ilginçti. Örneğin her evde en az üç televizyon var. En çok da yedi tane. O da şöyle sıralanıyor: Salonda, misafir odasında, mutfakta (küçük tip), anne babanın yatak odasında, anneannenin odasında (siyah - beyaz), çocukların odasında ve bir de taşınır küçük boy televizyon. Bir **Kemal Sunal** filminin (yani aynı filmin) ortak sayıda izlenme oranı 16 kez. Her çocuk dört İtalyan ressamının adını ezbere biliyor (Çünkü **Ninja Turtles**'in kahramanlarının adı). Ama iki Türk ressamının adını bilen yok.

Şiddet unsuru içeren, film, çizgi film kahramanlarına karşı erkek çocuklarda büyük bir ilgi var. Kadın kahramanlarla, bu biraz kızlarda da oluşmaya başlamış. Herkes kötülere karşı güçlü olmak gerektiğini ve bunun da bedensel güçten ve dövüş sanatını bilmekten geçtiğini söylüyor.

İşte burada **“Durun!”** diyorum ve koca salona soruyorum: **“Öğretmeninizin, sizin çok sevdiğini Jan Claude Van Damme gibi olmasını ister misiniz?”** Hepsi birden önce, **“Eveettt!”** diye bağırırlar. Sonra çok iyi dayak atabileceği akıllarına geliyor, bu kez de **“Hayırrr!”** diyorlar.

Sonra onlara, kolej sınavlarında elindeki ışın saçan kılıcına karşın başarılı olmayan **“He - Man'in öyküsünü”** anlatıyorum. Sonunda, **“Okulu bitirdikten sonra içinizde, Herkül, Zeyna, Süperman, He - Man gibi bir olmak isteyen vıra mı?”** diye soruyorum. Bazı eller havaya kalkıyor. Birlikte, böyle bir kabagüç kahramanı olduklarında, ne iş yapabileceklerini araştırıyoruz. Ama bulduğumuz iş alanları sayılı:

Örneğin, **Herkül** inşaatlarda taşıyıcı, **Zeyna**'nın şişman bir manken, **Jan Claude Van Damme**'a da koruma olarak iş bulabiliyoruz. “İçinizde okulu bitirdikten sonra inşaatla çalışmak ve koruma olmak isteyen var mı?” diyorum. Parmak kaldıran yok.

Süperman'i canlandıran artistin talihsiz bir kaza sonucu felç olduğunu ve **Süperman** efsanesinin böylece bittiğini anlatıyorum. Tabii hepsi benden daha iyi biliyorlar. Ama, başka bir yanda yaşamını akıl gücüne dayamış; geçirdiği hastalıktan sonra yine **Süperman** gibi felç olup, tekerlekli sandalyeye tutsak olmuş, ünlü fizikçi **Stephen Hawking**'in dünyamızı aydınlatmaya devam ettiğini anlatıyorum... Büyük bir ilgiyle dinliyorlar. Daha sonra elleri patlayıncaya kadar alkışlıyorlar. İşte o anda öyle mutlu oluyorum ki, anlatamam. Çünkü; **Stephen Hawking**'in, **Bruce Lee**'yi, **Herkül**'ü, **Jan Claude Van Damme**'i ve yaşamını beden gücüne yaslayan daha binlerce şiddet kahramanını çocukların kafasında dövdüğünü görüyorum.

Uçurtma / Acıso /

Gâvur - anne

Geçen hafta Burak'a yazdığım yazıyı, "Sevgili Burak, Mine Abla'yı bulamadığım için, sorunu yanıtlamıyorum" diye bitirmiştım. Sandım ki, Burak'ın ve bazı arkadaşlarımın bu konudaki sorularını yeterince yanıtlamadım. Ama yanılmışım. Pek çok okurum, telefon, faks, mektup, hatta okul söyleşilerinde beni bir kenara çekip, sorguya tutarak işin takipçisi olup, peşimizi bırakmadılar: "Mine Abla'yı buldunuz mu?", "Mine Abla ne dedi?", "O ablanın dedikleri doğru muymuş?" Daha neler neler...

Sonunda, Mine'yi bir kez daha arayayım diye düşünürken, Mine elinde yasakların yayımlandığı gazete kupürüyle odama girdi: "Al sana belge. Afganistan'da uygulanan şariat rejimine göre; uçurtma yapmak da, uçurtmak da yasak. Artık çocuklara, Mine Abla'yı bulduğunu ve yazdıklarının doğru olduğunu çekinmeden söyleyebilirsin!" dedi ve çıkıp gitti. Ben de yazımın bu bölümünü, Allah'ın bizleri ve gökyüzümüzü hiçbir zaman uçurtmasız bırakmaması hiçbir zaman uçurtmasız bırakmaması dileğiyle biliyorum.

ARKADAŞLARIMDAN birinin, bir kızı bir de oğlu var. Yanılmıyorsam, biri beş öteki de altı yaşında. Arkadaşımın annesi, öteki de altı yaşında. Arkadaşımın annesi, Nermin Babaanne de aynı evde yaşıyor. Arkadaşım ve karısı sinemayı çok severle. Bu yüzden de fırsat buldukça, çocukları babaanneye bırakıp, sinemaya giderler. İşte yine böyle gecelerden birinde, sakın sakın televizyon izlerken, çocuklar evcilik oynamaya karar veriyor. Oğlan baba, kız anne oluyor ve evin küçük çocuğu rolünü de babaanneye veriyorlar. Oyun başlıyor!.

Oğlan-Merhaba sevgilim.

Kız-Merhaba kocacığım. Hoş geldin.

Babaanne- Bu ne terbiyesizlik. Böyle oyun olur mu hiç?

Oğlan- (Babaanneye d6nerek) Yavrum bana bir 6p6c6k yok mu?

Kız- (Babaanneye) Kızım koşup babana bir sarılsana! (Kızgın) Sana s6yl6yorum Nermin, 6yle aptal aptal oturacağına kalksana!

Babaanne- Sizi terbiyesizler, siz iyice řımarđınız artık! Bu oyun filan değil. D6ped6z şımarıklık, terbiyesizlik!..

Oğlan- Kızım, babanla ne biçim konuşuyorsun 6yle?

Babaanne- İkiniz de 6abuk odadan 6ıkın, yoksa dayak yiyeceksiniz!..

Oğlan- (6perek) Bug6n ne pişirdin bakalım?

Kız- Biliyorsun Nermin pek lana sevmez. Bu y6zden, k6fte, makarna yaptım.

Babaanne- Ben lahana severim.

Oğlan- Nermin, sen 6ocuksun ve lahana sevmezsin.

Babaanne- Hem ikide birde Nermin deyip durmayın. İnsan babaannesine ismiyle hitap eder mi? 6stelik de ben lahanayı 6ok severim.

Kız- Kızım, 6ocuklar lahanayı sevmez, tamam mı?

Babaanne- Tamam değil, ben severim!

Oğlan- Nermin, bilirsin yalan s6yleyenı sevmem!

Kız- Evet, ben de yalan s6yleyenı sevmem!

Babaanne- (İsrarla) Ben lahana severim!..

Kız- Yalan s6yleme kızım...

Oğlan kıza g6z kırpar. Kız odadan 6ıkar ve elinde Acıссо şişesiyle geri d6ner. Babaanneyi yere yatırıp, “Bir daha yalan s6yleyecek misin sen?” diyerek, ağzına Acıссо s6rerler.

Arkadaşım eve d6nd6đ6nde, y6z6 g6z6 Acıссо i6indeki Nermin Teyze’yi ağlarken bulur.

İsmi veremeyen bir okurun notu: Ana ve babalar eskiden çocukları, “ağına biber sürmek”le korkuturlardı. Şimdi Acıso’yla korkutuyorlarmış.

Bu hafta **Uğur Dündar**’ın hazırlayıp sunduğu “Arena” programında, **İzlandalı** bir annenin çocuklarıyla konuşmasına tanık oldum. Anladığım kadarıyla, içinizden pek çoğunuz da izlemişsiniz. Bu program beni çok üzdü. **Uğur Dündar**’ı da çok üzmüş olmalı ki, yıllardır ilk kez onu bu kadar buruk ve ne diyeceğini bilmez bir halde gördüm.

Bir arkadaşınızın söylediği gibi, **Vesile** de kardeşi de, telefonda sanki rollerini ezberlemiş oyuncular gibi konuşuyorlardı. Babalarının insana güven veren yüzü bile, yüreğimi haklı olduğuna inandıramadı. **İzlandalı** anne, dünyanın en kötü annesi olabilir. En vefasız annesi olabilir. Eğer başları örtülen çocuklarımız, sırf Müslümanlığı yaşamak adına, gâvur annelerini inkâr edeceklerse; başta **Fatih Sultan Mehmet** olmak üzere, koca **Osmanlı İmparatorluğu**’nu yöneten bazı padişahlarımızı da inkâr etsiler. Çünkü onların da anneleri, yani büyükannelerimiz Türk ve Müslüman değillerdi. İşte biz de, onları inkâr etmediğimiz için bu zengin kültür mozağımızı oluşturduk.

Her şeyi iyi bilimsel ve her zaman doğru öğrenmeliyiz. Yoksa büyüdüğümüzde “yanlış çocuklar” oluruz.

Alo 177, bir yangın ihbarı veriyorum!

Benim çocuk dergisi yayımladığım dönemlerden kalma bir alışkanlığım var. Ne zaman bir yazı yazmaya otursam, eski dergileri karıştırır ve daha önceki yıllarda neler yazmıştım diye bakarım. Bu eski yazıları karıştırma merakı, biraz da yazarların kendilerini tekrarlamak korkusundan kaynaklanır. Eğer aynı yazıları, aynı mevsimlerde yineliyorsanız, o zamanda bazı şeyler değişmiyor demektir.

Geçtiğimiz yıl, bu yıl olduğu gibi anız yangınları ve orman yangınları üzerine yazmışım. Şimdi masamın üzerindeki sizden gelen mektuplara bakıyorum da, hepsinin konusu yine yangınlar. Her ne kadar okulda, “Baltalar elimizde/ Uzun tip belimizde/ Biz gideriz ormandan...” türküsünü öğretseler de, yüreğimize yine de bir orman ve doğa sevgisi yerleşmiş. Ama buna karşın, gün geçmiyor ki, televizyonlarda, gazetelerde bir yangın haberi duymayalım.

Anız yakması da işin bir başka yanı. Doğrusunu isterseniz, nasıl önlenir ve ben de bilmiyorum. Ama bildiğim bir şey var, o da anız yangınlarıyla, toprağın altında yaşayan yılanların, tarla farelerinin, böceklerin salyangozların, köstebeklerin, tilkilerin, tarla kuşlarının, kaplumbağa ve kurbağa gibi hayvanların yanarak yok olması... Ayrıca bunlarla beslenen göçmen kuşların yok olmasıdır. Bu da doğanın dengesinin bozulması ve doğanın yok olması anlamına gelir.

Eğer arabayla bir yere giderken bir anız yangını görürseniz, dikkat edin. Mutlaka bir asker dizisi içinde sıralanmış, yangından kaçanları yemek için bekleyen birçok kuş sürüsüne tanık olursunuz. Bu da işin başka bir farklı yanı. Hani bir atasözü vardır ya, işte biraz ona benziyor; Yangından kaçarken doluya tutulmak gibi...

Bu haftaki mektuplar içinde, en ilgimi çeken, Elif Sarı'nın mektubu oldu. Bu benim de yıllardır üzerinde durduğum, ama bir adım boyu yol gidemediğim bir tespiti. Şimdi bir kez daha yineliyorum. Hem de Elif'in yazdığı biçimde “Sayın Bakan Amca, Belediye Başkanı Amca, Orman Müdürü Amca, Çevre Bakanı Amca ve tüm çevreciler.

yaktığı bir ormanda yangın en gelişmiş yöntemlerle bile önlenbilir mi? Biz şimdiden bir yangın ihbarı veriyoruz. ALO 177, ALO AMCALAR ORADA MISINIZ?

Dünya çocuklarının yazarı

ÇOCUK edebiyatımızın ünlü adı Yalvaç Ural, bugün, birçok yabancı dile çevrilen yapıtlarını çocuklar için imzalayacak.

Yalvaç Ural, bilindiği gibi, çocuk edebiyatımızı yurtdışına en fazla taşımış olan yazar. Dağılan Yugoslavya'nın çocukları bugün Ural'ın kitaplarının çevresinde yeniden bir araya geliyorlar. Günümüzde sınırlarla ayrılmış olan Hırvat, Boşnak, Çingene, Makedon ve Arnavut halklarının çocuklarının artık tek ortak değerleri, Yalvaç Ural'ın kitapları. Onun yurt içinde olduğu kadar yurt dışında da çocuklar tarafından çok sevilmesini yorumlayan Yaşar Kemal şöyle diyor: "Yalvaç Ural bizim ülkemizde kendisini çocuklara adanmış soylu bir sanatçıdır. Onun hiçbir yazısında çocuklara tepeden bakan, onları insandan saymayan bir tavırla karşılaşmadım. Yalvaç'ın kitaplarının dünya dillerine çevrilmiş olması, bizim, dünyanın epeyce dışında kalmış olan dilimizin bir sınırı daha aşması, dünyaya ulaşması anlamına gelmektedir."

Beşiktaş Kabalcı Kitabevi'nde saat 14.00-16.00 arasında çocuklarla buluşacak olan Ural, eski kitaplarının yanı sıra, Milliyet Yayınları arasında çıkan yeni kitaplarını da imzalayacak: Müzik Satan Çocuklar, Problemliler ve II, Zip Zop Zup, Mega Zıpır Bilmece... Etkinlik çerçevesinde, Kabalcı Kitabevi, imza gününe katılan ilk yüz çocuğa sürpriz armağanlar verecek.

Okula Gelen Aylıklar

Lisede ilk yıllarımı, bende yatılı öğrenci olarak geçirdiğim için çok iyi bilirim. Okulların açılması, bazı öğrenciler için tatilin bitmesi, yeni bir ders yılının başlaması anlamına gelirken, özellikle yatılı okuyan öğrenciler için ayrılıkların başlaması anlamına gelir.

Artık biraz yalnız, biraz üzünçlü ve sevdiklerinizden uzak kalacağınız günlere hazırlıklı olmalısınız demektir. Ama yine de korkmamalısınız. İlk başlarda oldukça zor geçen bugünler, daha sonra yerini öyle bir mutluluğa bırakır ki, hafta sonları evci çıkan arkadaşlarınızın bile, çoğu zaman ders çalışmaları gerektiğini söyleyerek okulda kaldıklarına tanık olursunuz.

Ayrılıkları, yoksunlukları, özlemleri ve kimi zaman kötü yemekleriyle yine de güzeldir yatılı okul yılları. İnsanın yaşamında hiç unutmayacağı derin izler bırakır.

Artık büyümüş, daha önce annenizin yaptığı bütün işleri, siz yapmaya başlamışsınızdır. Kendi giysilerinizi kendiniz asmaya, yatağınızı düzenli olarak toplamaya, ayakkabılarınızı boyamaya, yastığının altına pantolonlarınızı koyarak ütü yapmasını keşfetmeye... ve o güzel kokulu çoraplarınızı elinizde çitileyerek yıkamaya... Tabii bütün bunların, annenize ve babanıza pek yararı olmayacaksa da, olgunlaşmanız, el yetilerinizin gelişmesi, ileri deki yaşamınızın biçimlenmesi açısından size yararı olacağı kesindir.

Yine de anne ve babanız, sizleri çok özleyecek, “Şimdi keşke evde olsaydı da yatağını biz toplasaydık, gece başucuna su bardağını biz götürseydik” diyeceklerdir. Ama yine de bütün bunlar gerçeği değiştiremeyecek; bütün kuşlar gibi siz de uçuşmayı öğrenmek zorunda olduğunuzu, uçmanın hep yuvadan atlayarak ve tek başına yapıldığını öğreneceksiniz.

Bu yıl bizim Burcu, ben pek istemesem de bu kervana katıldı. İşte biraz sizler için, biraz anne ve babanız için, biraz da kendim için yazdım bu yazıyı... Hepinize şimdiden mutlu bir okul yılı diliyorum...

ÖZÜR: Geçen hafta, "fermantasyon" sözcüğü yerine, "fotosentez" yazılmıştır.
Düzeltilir, özür dileriz.

Şaka yapmak

Şaka dendi mi, hemen bu konuda ürpertici yetenekleri olan bazı arkadaşlarım gelir. Müjdat Gezen, Kandemir Konduk, bir de çocukluk arkadaşlarım Ateş Arcan'la Kenan Dora.

Müjdat ve Kandemir'den gelecek şeylere hep korkuyla bakarım. Çünkü ikisini de bu konudaki yetenekleri oldukça gelişmiştir. Ateş'in şakaları genellikle, gençlik yıllarından beri ağırlık verdiği sulu şakalar konusunda gelişmiştir. Kenan daha çok işletme dalında yoğunlaştığı için, telefon şakalarıyla ünlüdür.

Bu hafta, İstek Vakfı okullarında hazırlanan "1 Nisan Şaka Şenliği" ve imza gününe ben, Kandemir Konduk ve Cihan Demirci katıldık.

Ben her zaman olduğu gibi, yine işlerimin yoğunluğu nedeniyle törene yarım saat geç gittim. Gittiğimde Kandemir ve Cihan beni bekliyorlardı. Okul müdürresi Lalegül Hanım, okulun kapısında beni büyük bir coşkuyla karşıladı ve hemen, "Kitaplarınızı getirdiniz mi Yalvaç Bey?" diye sordu. Ben de "Getirmedim hocam!" dedim. "Ama Yalvaç Bey, biliyorsunuz, söyleşiden sonra kitap imzalayacaktınız!" dedi. Ben de, yüzünün asıldığını görünce, "1 Nisan" diye bağırdım. Lalegül Hanım'ın yüzü birden değişiverdi. Ama, Kandemir'in kitaplarını gerçekten getirmediğini öğrenince yüzü gene asılıverdi. Neden sonra kitaplar geldi. Harika bir salonda gülmece üzerine uzun bir söyleşi yaptık ve kitaplarımız imzaladık. Öğrenciler de bugünün anısına bizlere çok güzel armağanlar verdiler. Biri, üzerinde başta adlarımız olmak üzere her şeyin ters yazıldığı, "Eşek şakasına son!" karikatürlü harika bir tabak. Öteki de hiçbir zaman solmayacak ve rengi değişmeyecek bir demet plastik çiçek. Hepsi gerçekten çok incelikle düşünülmüş, şaka dolu armağanlardı.

1 Nisan'la ilgili unutamadığım diğer bir anım da şu: Uzunköprü'de arkadaşım Engin'le birlikte berbere gitmiş ve annelerimizin isteği doğrultusunda berber amcadan saçlarımızı alagarson kesmesini istemiştik. O da yıkıyorum diye, başımızı sabunlayıp, sonra kafalarımızı, "Nisan 1" diyerek usturayla kazıyordu. Biz de bu şaka yüzünden babalarımızdan 1 Nisan dayaağı yemiştik.

Hakkımı isterim, Hakkı Abi!

Radikal, gazetesinde bir Hakkı dede var. Köşe yazarı. Köşesinin adı da “Cihannüma”. Cihannüma, Kâtip Çelebi’nin bir kitabının adı. Bu kitap aynı zamanda ülkemize baskı makinesini getiren İbrahim Müteferrika’nın, yayınevinde bastığı ilk yapıt. Cihannüma, dünya kitabı anlamına geliyor. Yani sizin anlayacağınız, bir harita kitabı.

Ben kendimden büyüdükleri, bilgili ya da bilgisiz olsun, pek eleştirmem. Benim okurlarım, çocuklar yani sizler olduğunuz için, çocuk dünyasıyla ilgili bir sorun olmadığı sürece büyüklerle tartışmaya ve kavgaya da pek girmem. Bu yazıyı yazmamın nedenine gelince, Ömer adlı bir okurumun gönderdiği bir kartpostaldeki tümceler: “Yalvaç Abi, ben Radikal’in liman kentini yapıyorum. Gazeteye bakarken senin adını gördüm. Bir amca yazmış. Radikal’de liman kentini yapıyorum. Gazeteye bakarken senin adını gördüm. Bir amca yazmış. Radikal’de okudum. Sen geçen haftaki yazını yanlış yazmışsın. ‘Sorguya tutarak’ diye yazmışsın. Ama o öyle yazılmazmış. ‘Sorguya çekmek’ diye yazacakmışsın. Sen bu yazıyı okudun mu? Ben okumamışsındır diye söylüyorum. Hani liman kenti veriliyor ya, işte o günkü gazetede yazıyor.”

Ömerciğim, mektubun için teşekkür ederim. Ben bu yazıyı okudum. Eğer ne düşündüğümü merak ediyorsan söyleyeyim. Benim bilgilerime göre, birini sorguya tutmak, soru yağmuruna tutmak anlamına gelir. Sorguya tutmak, kişinin izni, onayı alınarak ona soru sorulmasıdır.

Oysa sorguya çekmek, bir kişiye izni olmaksızın soru sorulması, yani sorgulamasıdır. Yani sorgulanmak, hesap vermektir. Ben o yazımda, okurlarım beni, sanki sorguya çeker gibi soru yağmuruna tuttular anlamında, “sorgu tutarak” sözünü kullandım. Elbette bunlar mesleği yazarlık ve gazetecilik olan insanlar için önemli şeylerdir. Ama bunlardan daha önemlileri de var. Belki, bazı “Sarı Trampet” okurları anımsayacaklardır. Bu konuda daha önce de bir yazı yazmıştım. Örneğin Hakkı Devrim

Abimiz, gazete okurlarından, her yazısında “okuyucu” diye söz eder. Dilimizde okuyucu, türkü, şarkı söyleyene denir. Kitap okuru, gazete okuru gibi. Dilbilgisi öğretmeni olursanız, her zaman bir şeyler bulabilirsiniz. Ama asıl yanlış bunun dışındakilerdir.

Hakkı Bey’e bir öykü

Mimar Sinan bir gün, bitirdiği bir camiyi, ustalarıyla birlikte son bir defa daha, bir şey unuttuk mu gibilerden incelerken, yanında yalınayak bir çocuk beliriverir. Ve minareye eliyle göstererek şöyle der: “Şu minare eğri olmuş.” Ustalardan biri, tam çocuğu oradan kovacağı sırada, Mimar Sinan çocuğu hemen yanına çağırıp, “Göster oğlum, hangisi eğri duruyor?” diye sorar. Çocuk parmağıyla minareyi gösterir, “İşte şu minare!” der. Mimar Sinan hemen bir ip getirir. Minareyi bağlatır. Sonra dönüp çocuğa, “Söyle oğlum, ne tarafa doğru eğri?” diye sorar. Çocuk eliyle göstererek, “Şu tarafa doğru eğri” der. Sinan, adamlarına emir verip, söylediği tarafa minareyi çekmesini söyler. Adamlar çekiyor gibi yaparlar. Sinan çocuğa, “Düzeldi mi?” diye sorar. Çocuk, “Biraz daha çekin” der. Adamlar çeker. Sinan yine sorar. Çocuk, “Tamam, şimdi oldu!” der. Sinan yardımcıları için çocuğa teşekkür eder, eline de bir gümüş akçe (para) verip çocuğu gönderir. Çocuk gittikten sonra, yardımcıları Mimar Sinan’a, minarenin eğri olmadığını bile bile çocuğun söylediklerini neden bu kadar önemseydiğini sorarlar. Sinan da şunları söyler: “Bir çocuğun, bir minareye eğri demesi, o caminin adının ‘Eğri Minare’ olmasına yeter.”

Bugün Anadolu’da, adı “Eğri Minare”ye çıkmış pek çok cami vardır. Eleştiriler yapıcı olmalıdır.

Gelin yazınızın köşesindeki “faks” yazısını atıp, oraya “belge geçer” yazın, belki sizin köşeye daha iyi yakışır. Biz de sizden öğrenir, bundan sonra “faks” yerine, “belge geçer” yazarız.

28 Ocak 1996

Önemsiz Önemli Bilgiler

Öyle bilgiler vardır ki, ilk bakışta hiç üzerinde durmaz, “Öğrensek ne olacak?” deriz kendi kendimize. Ve bu tür bilgileri edinmediğimiz için bir yoksunluk duymayız. Ama günü gelip de onlara gereksinim duyduğumuz zaman, istesek de bu eksikliğimizi gideremeyiz. Çünkü bu tür bilgilerin çoğu yaşamdan öğrenilen şeylerdir. Genellikle,

Çiçekler ve görevleri

Jermen nişan takısıdır
Gül ise sevgi sembolü
Çingene sepetinin süsüdür
Menekşe
Papatya kırların bekçisi
Baharın yakasına taktığı
Çiçektir gelincik
Çayır güzellikleri beyaz
pembe mor sümbül
Soylu bir çiçektir kara lale
Hasta ziyaretçisi karanfil

öğrenim gören insanlar, hiç okula gitmemiş insanlardan kendilerini daha bilgili sanırlar. Oysa bir çiçekçinin, bir balıkçının bizden o kadar çok bildiği şey vardır ki, şaşarsınız.

Örneğin elinde sepetiyle çiçek satan bir kadın kadar kaçımız çiçek adlarını biliriz. Ya da çiçeklerin görevlerini...

Bir gün sokakta tanıdığım bu kadınlardan biri, çiçek aldığımda bana nereye götürdüğümü sordu. Önce çok şaşırmış, sonra da bakalım ne diyecek gibilerden, “Bir arkadaşına yemeğe gittiğimi, bu nedenle de çiçek aldığımı” söylemiştim. O zaman,

“Kır çiçekleriyle yemeğe gidilmez” demiş ve çiçeklerin görevlerini anlatmıştı bana. Jermen, nişana giderken götürülmüş. Gül, bir sevgiliye... Hasta ziyaretine karanfille gidilmiş. Özel günlerde de lale gibi çiçeklerle. Ne yalan söyleyeyim, o güne kadar böyle kurallar olduğunu hiç bilmiyordum.

Bundan sonra daha dikkatli olacağım. Şimdi, yıllardan beri sahil kesiminde oturup da, bazı insanların neden balık alırken, aldıkları balığın adını söylemeyip, **“Şuradan bana da iki kilo verir misiniz”** dediklerini daha iyi anlıyorum. Unutmayın, önemli birçok bilgiyi kitaplarından değil, çevremizden öğreneceğiz. Şimdi söyleyin bakalım, içinizde kaç kişi on tane balık adı söyleyebilir, kaç kişi on balığı biçim olarak tanır. Kaç kişi on tane çiçek adı söyleyebilir. Baba ve annelerinize sorun bakalım, onlar bu konuda ne kadar bilgililer....

Para sızdırmanın yolları

Para kaynağı: Paranın kaynağı, anne ve babalardır. Dedeler, ninelerde de para bulunur ama, onlar kendi zamanlarına programlı oldukları için eski değerler üzerinden işlem görürler. Bu yüzden de, alacağınız harçlıklar ya da bayram paralarıyla, bisiklet alacağınız harçlıklar ya da bayram paralarıyla, bisiklet filan şöyle dursun, bir simit bile alamazsınız. Bakın bir de nadir olmakla birlikte, para saçan dayı ve halalar vardır. Ama genel kural şudur: Siz istemedikçe, büyüklerin bayram dışında para verme, doğum günleri dışında da hediye alma alışkanlıkları yoktur. Buna zor da olsa kendinizi alıştırmalısınız.

Harçlık sorunu: Her çocuğun iyi kötü bir harçlığı vardır. Harçlığı fazla olanlar için söyleyeceğim bir şey yok. Harçlığı fazla olanlar için söyleyeceğim bir şey yok. Ama az olanların sanırım bunu yükseltebilmek ellerinde. Tabii bu, “Anneciğim biraz daha para verir misin?” demekle olmaz. Siz de onlar gibi çalışarak bunu yapmalısınız. Eğer tekrar para isterseniz, duyacağınız sözler şunlar olacaktır: “Evladım, baban parayı sokaktan toplamıyor”, “Biz burada para basmıyoruz”, “Ağaçtan mı topluyoruz yavrum Zavallı babanın akşama kadar canı çıkıyor.”

Sonuç: Tüm bunları işitmeden, paralanmadan paralanmanın yolu evde çalışmaktır. Bence önce ayakkabıları temizleyip, boyayarak işe başlayabilirsiniz. Siz bir çalışmaya başlayın, önünüzde inanamayacağınız kadar yeni iş alanları açılacağına tanık olacaksınız. Eğer evde kedi, köpek ve kuş varsa, onların kutularının, kafeslerinin temizlenme işi de iyi para getirebilir. Ama bence böyle zor ve kokulu işler için pazarlık yapmalısınız. Çünkü kazancınız, yapacağınız işin değerine göre daima artmalıdır. Sakın yanılp, sofradan mutfığa götürdüğünüz tabağınız için para istemeyin. Çünkü bu sizin zaten doğal görevinizdir. *Paranın değerini bilin. Ama onu, fazla sevmeyin. Hele âşık hiç olmayın.*

Martılar küstü çocuklar

Günlük uğraşlarınız içinde öyle boğuluyoruz ki, çevremizde olan bitenden haberimiz yok. Bunu geçen gün daha iyi anladım: Her gün işime çevre yolundan gidip geliyorum. Ben işe giderken, martılar da kıyılardan uzak yerlere doğru uçuyorlar. Ama her sabah. Yüzlercesi, binlercesi, sanki işe gider gibi... Sonunda anladım gerçeği. Denizlerin kirlendiğinin, bu yüzden de balıkların tükendiğinin bilincinde olan martılar, yaşamlarını sürdürebilmek, karınlarını doyurabilmek için artık çöplüklere gidiyorlar. Kışın çöplükler karla kaplandığı zaman da yiyecek bulamadıkları için, kuşların en sevimlisi ve en sessizi olan kumruları, onların yavrularını ve yumurtalarını yiyorlar. Geçen gün bir arkadaşım, kargaların da aynı şeyi kumruların dışında güvercinlere yaptıklarını söyledi. Ne kadar korkunç değil mi? Çok iyi hatırlıyorum... Eskiden İstanbul'da o kadar çok kumru vardı ki, inanamazsınız. Balkona ya da pencereye bir saksı koymayagörün... Hemen gelip içine yumurtlayıverirlerdi. Peki, şimdi neredeler?

Artık doğal denge öyle hızla bozuluyor ki, biz çevremizde kimin kimi yediğini bile göremiyoruz. Yazın tarlalarda anızlar yakılırken bir bakın! Yüzlerce leyleğin tarladan kaçan fareleri, yılanları, sürüngenleri yemek için, bir asker dizisi biçiminde nasıl sıra olup beklediğini görürsünüz. Artık her şey daha da hızla kayıp gidiyor ellerimizden ve bizler hâlâ bir şey yapmıyor, yalnızca bakıyoruz...

Şimdi, okul kitaplarında, neden kelaynaklar üzerine yazılmış şiirler olmadığını daha iyi anlıyorum. İleride sanırım, hayvanat bahçelerindeki kafeslere, plastikten yapılmış hayvan heykelleri yerleştirecekler. Belki duymuşsunuzdur, ama duymadınız ben söyleyeyim: Avrupa'da hayvanat bahçeleri dışında, doğal olarak yaşayan yalnızca sekiz ayı kalmış. Düşünebiliyor musunuz?.. Eskiden bizi, ayılarla halka takarak oynattığımız için her fırsatta eleştiren gelişmiş ülkeler, kendilerindeki ayı türlerini çoktan tüketmişler bile.

Yine de, yapabileceğimiz pek çok şey var. Anneleriniz kızsı bile, şu soğuk günlerde sıcak günlerde göçmeyip kış bizimle geçirmek için kalan kuşlar için, pencerenizin pervazını birkaç ekmek kırıntısı koyabilirsiniz. Geldikleri zaman sözlerimi daha iyi anlayacağınıza eminim, Unutmayın!..

Sizin babanız da horluyor mu?

Mustafa Demirci adlı arkadaşım bir mektup göndermiş. Ve evlerinde her gün yaşanan bu kavgaya bir çözüm bulmamı istiyor. İşte ben de bu yazıyı onun için yazdım.

Sözlüklerde, “horlamak” sözcüğünün karşısında aynen şöyle yazar: “Uyku sırasında nefes alırken, boğazdan ve burun deliklerinden gelen bir gürültü çıkarmak”. Ayrıca yine “horlamak” sözcüğü, “Birini hor görmek, horlayarak dışlamak” anlamında da kullanılır. Horlayanlar, genellikle aile bireyleri tarafından, evde gereksiz kimselerdir. Yani sizin anlayacağınız, horladıkları için horlananlar...

Özellikle anneler için babaların horlaması, can sıkıcı gecelerin her zaman eğlence malzemesidir: “Efendim, bizim Cengiz de iyi makara çeker... Siz asıl, bizim Hasan’ın horlamasını duysanız, şaşırırsınız... Horultu değil, sanki gök gürlemesi.. Bizim ufaklık da babasına yetişmek için, amatör horultu çalışmalarına başladı teyzesi... Bizim Üstün, kendi horultusuna uyanır. Ama hiç horlamadığını iddia eder.” İşte böyle. Eğer babalar biraz şişman, biraz da kırklı ellili yaşlardaysa, bu horultu yaftasından kendilerini kurtarmaları imkânsızdır.

Tabii horlamak için, ille de kırk yaşına girmek, gerekmez. Ben Kabataş Lisesi’ne yatılı okurken, hiç unutmam, bando bassosu gibi horlayan bir arkadaşımız vardı. Saçına ip bağlar, üzerine de çiğnediğimiz sakızı yapıştırır, sakız katıştıktan sonra ipi çekerek uyandırırđık. Okulda saçları kuş yuvası gibi oyuk olanlar, yataktan en horultu makineleriydi.

Bütün bunları niye yazdım? Bir veteriner arkadaşımın anlattıkları beni öyle üzdü ki, size de anlatayım istedim: Ormanların kralı aslan, o kadar sessiz ve tetikte uyurmuş ki, beş yüz metre uzaklıkta bir çıtırtı duysa hemen uyanırmış ki, beş yüz metre uzaklıkta bir çıtırtı hemen uyanırmış. Ve ormanda, burnunun dibine kadar gitseniz, nefes alışını duyamazmışsınız. Ama o koca aslan yakalanıp, kafese konduktan altı ay sonra, öyle bir horlamış ki, şaşar kalırmışsınız. İşte görüyorsunuz, o koca kralın düştüğü durumu. Gerçi aslan babalarımız, evin kralları değiller ama, horlama, özgürlükleri de olsun, ne dersiniz?..

3 Mart 1996

Siz hiç kayboldunuz mu?

Nihal, Teyze, bizim eski komşumuz. Hayvanları, çiçekleri çok seven biri. Ama biraz çocuklara benziyor. Bir hayvanla yetinmiyor. Son gittiğimizde bir papağan, bir muhabbet kuşu, bir sultan papağanı bir hemistir, bir de kukır cinsi köpek olmak üzere, tam beş hayvan vardı evlerinde, Bunların bazıları gidip gelirler. Bazıları değişir. Ama Sultan'la, Kontes adlı papağanlar, evin değişmez konuklar... Kontes, bayanlara daha yakın, jako türü bir papağan. Bıyıklarım yüzünden olsa gerek, aramız hiç iyi değil. Parmağımız ısırıldığı günden beri de, büsbütün bozuldu dostluğumuz. Üstelik, Kontes, Nihal Teyze'nin kocası Bülent Bey'i de sevmez... Hele beni görünce tüyleri diken diken olur!

Kontes, telefon zili taklidi yaparak” insanları telefona koşturur... Her kapı çaldığında “Kim o?”, “Alo buyrun” gibi şeyler söyler. Ayrıca da iyi bir şarkıcı. Saklanıp sabırla beklerseniz, kadın sesiyle size şarkı söyler.

Musluk açık unutulmuş, ya da patlamış gibi sesler çıkararak, gecenin bir saatinde evdekileri yataktan fırlatır! Hele bir cankurtaran sireni sesi çıkarır ki, inanamazsınız! Komşumuz Sema Hanım, her bağırışında kendi arabasının alarmı çaldı sanıp, pencerelere koşar ve Polis 155'e telefon eder.

Bilirsiniz, herkes kendi hayvanlarını, kendi çocuğunu başkasınınkinden daha üstün görür. Ama Nihal Teyze, onlardan değil... Geçenlerde, bir arkadaşının papağanıyla ilgili öyküyü anlatınca, bunu daha iyi anladım. Bakın ne olmuş... Geçen gün, kendisi gibi hayvan dostu bir arkadaşının papağanı, açık kalan pencereden kaçıp gitmiş. Tabii, ailenin iki gözü iki çeşme... Papağan, Kontes gibi öyle konuşkan, taklitler yapan bir hayvan da değilmiş. Ama bazı gereksiz şeyleri ezberlemek gibi bir özelliği varmış. İşte yakalanıp, davetsiz bir misafir olarak gittiği yeni evde, her telefon çalışında durmadan, “Buyrun, burası 33515756. Ben Ayşe, kimi aramıştınız? Buyrun, burası 33515756. Ben

Ayşe, kimi aramıştınız?” diye tekrarladığından, onu bulan aile, papağanın söylediği telefonu arayıp onu gerçek sahibine iade etmiş.

Gördüğünüz gibi,kaybolmak öyle korkulacak bir olay değil. Ama bütün çocuklar, evlerinin adres ve telefon numarasını ezbere bildikleri sürece...

Yaramazlara öğütler

Benim en sevdiğim kitaplardan biri Peter Mayle ile Arthur Robins'in birlikte hazırladıkları "Yaramaz Çocuklara Öğütler" kitabıdır. Yıllar önce bir çocuk dergisinde birkaç bölümü yayımlanmıştı. Belki, içinizde okuyanlar da olmuştur.

İşte bu yazımda ben, sizlere, bu kitabın çok etkilendiğim bir bölümünden aklımda kaldığı kadarıyla bir parça aktaracağım:

Büyüklerinizden bir şeyler istemedenden önce, yoğun bir biçimde neyi, nasıl istemeniz gerektiği üzerine çalışmanız gerekir. Genellikle neyi, nasıl isteyeceklerini bilen insanlar, bilmeyenlerden çoktur. Bu büyüklerinizden ya da arkadaşlarınızdan, biraz daha dondurma veya yaş günü hediyesi istediğiniz zamanlar için geçerli...

Bir şey istemek kolay değildir. Çünkü yalnızca doğru biçimde istemek yetmez. Zamanını da iyi ayarlamak gerekir. Örneğin babanızdan soğuk, yağmurlu bir sabah işe giderken hiçbir şey istememelisiniz. Zaten kural olarak anne ve babanızdan hafta içinde birşey istememelisiniz. Çünkü her zaman meşguldürler. Evet deseler bile, iş güç arasında unutulurlar ve siz, birkaç kez daha aynı şeyleri söylemek zorunda kalırsınız.

Bir şey istemenin en iyi zamanı hafta sonlarıdır. Babanızın en uygun zamanı pazar sabahlarıdır. Anneler ise cumartesi geceleri. Neden öyle olduğunu sormayın. Nedeni insandan insana değişir. Nasılsa yakında, büyüklerin de zaman zaman tatlı hayallerde daldığını öğreneceksiniz! İşte bir şeyler istemenin en uygun zamanı tam bu alanlardır...

Şimdi gelelim bir şeyin nasıl istenmesi gerektiğine... Her ne kadar, biraz sizin neyi istediğinize bağlıysa da, ne isterseniz isteyin, şu iki sözcüğü hiçbir zaman kullanmayın: "İstiyorum" ve "Bana ver..." Bu sözcükleri kullanmayın, çünkü, alacağınız yanıt genellikle "hayır" olabilir. Oysa ustalık, yanıtın mutlaka "evet" olmasını sağlamaktır.

İşte size yararlı olabilecek birkaç istek örneği: "Hiç canım istemiyor ama, dondurma yiyeyim mi, ne dersin?" / "Biraz daha oturmamda sakınca yok değil mi? Bu

filmi tümüyle izlememi önerir misiniz” / “Siz beni yeterince gezdirdiniz, ben de sizi sinemaya davet ediyorum, anneciğim babacığım!”

Benden bu kadar... Bayramınızı kutluyor ve örnekteki gibi davranışlar içinde, bol kazançlı bayram günleri diliyorum!

1 Eylül 1996

İlginç öyküler

Bu hafta sizlere arkadaşlarımla başından geçen ilginç öyküler anlatacağım. Gittiğim yerlerde, bana gelen mektuplarda, telefonlarda, sanırım çocuk yazarı olduğum için, hep çocuklarla ilgili öyküler anlatırlar. Kimi düşündürten kimi şaşırtan, kimi zaman da insanı gülmekten kırıp geçiren öyküler bunlar. Bazılarını unutturum diye hemen not alır, sonra evde defterlerime yazarım. Bazıları da yıllar geçse aklımdan çıkmaz, her fırsatta anlatırım.

İşte **Martı**'nın öyküsü de bunlardan biri. Yıllar önce, **Martı** daha küçük bir kız. Okula o yıl başlamış. Daha okulda dördüncü günü. Hatta alışsın diye bazı günler annesi de onunla birlikte okula gidip geliyor. Öğretmen sınıfta yoklama yapıyor, numarası ve adı söylenen öğrenciler, ayağa kalkıp **"Buradayım!"** deyip yerine oturuyorlar. Sıra **Martı**'ya geliyor. Öğretmen adını ve numarasını okuyor. **Martı** oldukça alçak bir sesle, **"Buradayım!!** diyor. Öğretmen bu kadar cansız bir **"Buradayım"** sözünden pek mutlu olmuyor ve daha güçlü, kocaman bir buradayım demesini istiyor. Öğretmen yine **Martı**'nın isim ve numarasını okuyor. **Martı** hızla ayağa kalkıp bağıyor. **"KOCAMAN BURADAYIM!... Öğretmenim."**

Deniz Özveren daha üç yaşında. Ama oldukça akıllı bir çocuk. Teyzesi **Dilek**'in anlattığına göre bakkala gidip alışveriş yapmaya bayılıyor. Annesi onu bir şey almak için bakkala gönderdiği zaman, şöyle diyormuş: **"Deniz paranın üstünü almayı sakın unutma!"** Deniz bakkala gidiyor ve dönüşünde annesine paranın üstünü veriyor ve, **"İşte anne paranın altı"** diyormuş.

Geçen gün **Deniz**, tuvalet masasının üzerinden koltuk altı spreyini almış ve annesinin yanına gidip ne olduğunu sormuş. Annesi de koltuk altı spreyi olduğunu söylemiş. **Deniz** elinde spreyle birlikte gelmiş. Bilirsiniz anneler gürültüden daha çok, evde bir sessizlik olduğu zaman endişelenirler. **Deniz**'den bir ses gelmeyince hemen

onu aramaya başlamış. Bir de ne görsün, bizimki misafir odasında eğilmiş koltukların, kanepelerin altına sprey sıkıyor.

Not: Önümüzdeki haftalar içinde, geliş sırasına göre, arkadaşlarımla sevdiğim öykülerini yayımlamayı sürdüreceğim.

Uzaylıyla tokalaştım

Yazımın başlığını okuyunca, kim bilir içinizden neler düşüneceksiniz: “Yalvaç Abi, dün gece galiba geç saatlere kadar televizyon izlemiş”, “Herhalde bir bilim - kurgu kitabı yazmaya başladı” ya da “Yeni kitabına isim koyacak, bizim üzerimizde test ediyor...” Ama hiçbirisi doğru değil.

Şimdi sıkı durun ve dikkatle dinleyin!.. Bu kez şaka yapmıyorum. Ben gerçekten bir uzaylıyla tanıştım. Hem de bu dünyadan gitme bir uzaylı! Adı da **Albert SACCO**, Geçen gün, gazetemizin istihbarat şefi **Tunca Bengin** arkadaşım yanıma gelip dedi ki, “Gel seni bir astronotla tanıştırayım!” Her zaman birbirimize böyle şakalar yaptığımız için önce pek inanmadım. Ama sonunda, gerçekten bir astronotla; **Sacco** ile tanıştım. Ne kadar etkilediğimi size anlatamam.

Bugüne kadar birçok ünlü sanatçı ve devlet adamıyla tanıştım. Ama inanın, hiçbir şeyi beni Astronot **Albert Sacco** kadar etkilemedi. Düşünebiliyor musunuz? Florida’daki **Kennedy Uzay Üssü**’nden fırlatılan “**STS73 Columbia**” mekiğiyle uzaya gitmiş, orada kurulan NASA laboratuvarında günlerce çalışmış ve orada yaşamış. Üstelik, kendisiyle birlikte giden ekibin de başkanı. Ve biliyor musunuz? **Sacco**, aynı zamanda uzayda Türk bayrağını dolaştıran ilk ve tek astronot özelliğine de sahip.

Ne kadar heyecanlandığımı anlatamam. Ama yine de, onu soru yağmuruna tutmaktan geri kalmadım: **Sacco** okulda hiç kopya çekmemiş. Onun zamanında **Bugs Bunny**, **Garfield**, **Casper** gibi dergiler yokmuş, bu yüzden hep **Batman**, **Süperman** ve **Rokcy** (Bunu ben de bilmiyorum) gibi dergiler okurmuş. Hiç bıkmadan izlediği TV dizisi **Star Track**’miş (Uzay Yolu). Şimdi okul numarasını pek hatırlamıyor ama, uzaya bugüne kadar 332 kişinin gittiğini ve kendisinin 327. kişi olduğunu biliyor. Spor yapmayı ve izlemeyi çok seviyor. Özellikle de Amerikan futbolu ve basketbol. Sizlere, uzayla ilgili sürekli düş kurmanızı ve eğlenceli kitapların yanı sıra, uzayla ilgili bilimsel

kitaplar okumanızı öneriyor. Ve hatta bana, “Mademki yayın bölümünün yöneticisisin, çocuklara bu tür kitaplar basmalı ve kendin de yazmalısın” dedi. Bu yüzden olacak, bana imzaladığı resmine, “Yıldızlara ulaş” diye yazmış.

Sacco’yu çok sevdim. Ama asıl sevincim, onunla birlikte tanıdığım bilim adamımız **Nurcan Baç** oldu. **Nurcan Baç**’ı biraz da **Sacco**’yla tanışmış olmaktan, ne yalan söyleyeyim, utandım.

‘Sen sünnet oldun mu?’

Sen sünnet oldum mu? Özellikle yedi sekiz yaş çocuklarının birbirlerine en çok sorduğu sorulardan biridir bu tümce. Kim bilir siz de kaç kez arkadaşlarınıza sormuşsunuzdur.

Erkek çocukları olan anne babalar için, sünnetin güzel ve şölenli yapılmasının büyük önemi vardır. Hatta küçük il ve ilçelerde, vasıl olmayan çocukları bu törenden yoksun bırakmamak için, çevreden para toplanarak, toplu sünnet düğünleri yapılır. Eğlenceler düzenlenir. Çocuklara paralar, çeşitli armağanlar verilir. Bütün bunlara karşın, büyüklerimiz nedense, çocukları korkutmak için, hep “sünnet” olayını kullanırlar: “Seni şimdi sünnet ederim!”, “Şu yaramaza bak! Şimdi çükünü koparırım senin!”, Gel bakacağım sünnet olmuş musun sen?”.

İşte biraz da bu yüzden olsa gerek, sünnetten çok korkulur. Yine de, çok korkulmasına karşın, bütün çocuklar bir an önce sünnet olup bu işten kurtulmak isterler. Özellikle başka erkek kardeşleri olan çocuklar, bu konuda çok dertlidirler. Çünkü aile bir düğünlü işi bitirmek istediği için, hep küçük kardeşin büyümesi beklenir. Ama bu arada ağabeyin yaşı da o kadar büyür ki, artık yaşam onun için dayanılmaz bir hale gelir. Tabii bu acıya bir de çevre baskısı eklenir: “Kazık kadar oldu, hâlâ sünnet olmamış!”

Geçtiğimiz hafta, hem okurum, hem de bir arkadaşının oğlu olan Emrah Şat’ın sünnet düğününe gittim. Oldukça eğlenceliydi. Çoktan beri sünnet düğününe gitmediğim için, çok şaşırdım. Şimdi sünnet düğünlerinde, çocuk herkesin önünde sünnet olmuyor. Daha önceden olup, düğüne normal giysileriyle geliyor. Artık, o gün entariyle gezilen günler geride kalmış. Mantar tabancalarının yerini havai fişekler almış. Üstelik yalnızca sünnet olan çocuğa değil onun arkadaşlarına da armağanlar veriliyor.

Düğünde bir çocukluk arkadaşım; Mustafa Önsipahioğlu’nu gördüm. Tabii onu görünce de, hemen aklıma onun ünlü sünnet öyküsü geldi. Bunu size anlatmadan

geçemeyeceğim: İkimiz de çocuktuk. Babalarımız Uzunköprü’de aynı işyerinde çalışıyordu. Babalarımız Uzunköprü’de aynı işyerinde çalışıyordu. Ben sünnet olmuşum, ama Mustafa küçük kardeşlerinin büyümesini beklediği için hâlâ sünnet olmamıştı. Bunu bir türlü gururuna yediremiyor, utancından ne yapacağını bilemiyordu. Bir gün, belediye hoparlöründen bir anons yapıldı. Yoksul ve yetim Çingene çocuklarını belediye sünnet ettirecekti. Mustafa’nın, anonsu duyar duymaz kafasında bir lamba yandı ve ertesi gün doğruca soluğu sünnet kuyruğunda aldı. Tabii sırası geldi ve kesildi. Babası bulunmayınca, iş ortaya çıktı. Onu bir çocuğun yanına yatırıp, hemen babasına haber verdiler. Sünneti düzenleyenler de, babası da şaşkınlığını üzerinden atamadı. Ama o günden sonra hiç kimse ona “Sen hâlâ sünnet olmadın mı Mustafa?” diye sormadı.

Siz de sünnet olmadıysanız, yazıyı sizinkilere okuyun ki onlarda bir sürprizle karşılaşmasınlar.

Şeker yapan karınca

Yıllar önce, bir plak kapağının arkasına da, bir Kızılderili şarkısının sözlerini okumuştum. O kadar çok sevmiştim ki bu sözleri, yıllarca unutmamış, daha sonra bir yazımda kullanmıştım. Şöyle diyordu şarkı: “Rüzgârlarda sesini duyduğum büyük ruh, yalnız ve küçüğüm. Senin yaratıcılığına gereksinimim var. Beni her zaman güçlü tut. Yapraklar üzerine, kayalar üzerine yazdığın bilgileri öğretebilmem için beni akıllı kıl. Kulaklarımı, rüzgârlarına, yerden gelen, ormandan gelen seslerine karşı becerili ve duyarlı eyle. İçime doğruluk ve sevgi tohumlarından başka bir şey serpmeye ki, kızıl güneşin batışı gibi, bir gün yaşam son bulduğunda, sana tertemiz ulaşabileyim.”

Burada benim en çok ilgimi çeken bölüm, “Yapraklar üzerine, kayalar üzerine yazılan bilgiler” dizeleridir.

Gerçekten çoğu kez, her şeyin bilgisinin, gizinin kendi içinde saklı olduğuna inanmışımdır. Yaprakların, kayaların üzerlerinde botanikçilere, jeologlara göre kim bilir ne çok bilgi saklıdır değil mi?.. İşte size anlatacağım karınca da öyle. Sanki yaptığı şeyleri birileri ona daha önce öğretmiş gibi. Sanki yazı yazmasını doğuştan bilen bir çocuk gibi.

Belki biraz saçma gözüküyor ama, yine de şeker yapan karıncanın böyle bir ayrıcalığı olduğuna inanıyorum. Çocukken arkadaşlarımla ve benim en sevdiğimiz oyun, karıncaları izlemektir. Yuvaları nerede, uzak yerlere gidince tekrar nasıl bulurlar, hiç yorulmazlar mı, düşmanlarına hepsi birden nasıl saldırırlar? İşte bunları araştırırken, bir karınca sürüsü görmüştük. Bütün karıncalar yiyeceklerini yuvalarına taşıırken, onlar çatlamış buğday tanelerini yuvalarından toprağın üzerine çıkarıyorlardı.

Buna bir türlü akıl erdirememiş, aklımızca kendimize göre yanıtlar bulmuştuk. Kimimiz başka bir böceğin yiyeceklerini kaçırdıklarını söylerken, kimimiz de

taşındıklarını ya da göçmen karınca olabileceklerini söyleyecek kadar saçmalamıştık. Sonunda büyüklerimize sormuş ve gerçeği öğrenmiştik:

Bu karıncalar, buğdaylar biçildiği zaman buğday tanelerini toplar, yuvalarına götürür, yağmurların yağmasıyla, toprağın altında çatlayıp filizlenin buğday tanelerini güneşe çıkarıp, bekletirlermiş. Daha sonra güneş altında kalan buğday tanesi fotosentez olayına uğrar ve bu değişimle şekere dönüşürmüş. Karınca, yine buğday tanesini yuvasına taşır ve kendi ürettiği şekeri doya doya yermiş.

Ben de hatırlıyorum. Çocukluğumda bakkallarda nişasta satılmaz, yarısı su dolu kaplara konmuş buğday taneleri güneş altında bekletilip, nişasta elde edilirdi. O kadar kötü kokardı ki, hâlâ kokusunu duyuyor gibiyim. Ama biliyor musunuz o nişasta olması ne pastalar ne de tatlılar yapılabilir.

Bizim küçük karınca, bence bu işin bilincinde. Sizce Kızıldereli şarkısındaki gibi acaba biraz haklı olabilir miyim?..

Elleri kınalı çocuk

Ayşegül bu yaz tatilinde, anne ve babasıyla birlikte dedesinin oturduğu ilçeye gitmiş. Rastlantı bu ya, bir akrabalarının da düğünü varmış. Annesi, Ayşegül'ü düğünden bir gece önce, gelin evinde yapılan kına gecesiyle götürmüştü. Ayşegül evinde yapılan kına gecesine götürmüştü. Ayşegül ilk kez böyle bir geceye katıldığı için çok eğlenmiş. Tabii, okulun açılmasına çok var diye, teyzesi Ayşegül'ün ellerinde ve ayaklarına da kına yakmış.

Bu iş önce çok hoşuna gitmiş Ayşegül'ün. Ama daha sonra, “Ya çıkmazsa, okulda arkadaşlarım benimle alay ederse” diye kara kara düşünmeye başlamış. “Üstelikde bir yararı yok, neden böyle bir şey yapıyor?” diye diyebilmiş bana yazdığı mektubunu. Ona katıldığını pek söylemeyeceğim. Çünkü kırsal kesimde yaşayan insanların, yaptıkları her şeyin altında kesinlikle bir yatay vardır. Özellikle bitkilerle üretilen birçok şey, yararı doğrulandığı için kullanılmaktadır.

Yıllar önce, kınayla ilgili araştırma yapmış ve elleri boyayan bunca varken, neden kınanın seçildiğini araştırmıştım. Sonra öğrendim ki, bütün gün tarlada, bahçede elleriyle, yalınayak çalışan insanlar, el ve ayaklarını deri hastalıklarından, mantarlardan korumak; keşik ve yaratan mikrop kapmasını engellemek için kına yakıyorlarmış.

Doktorlar, mantarların nemli ortamda ürediğini ve kınanın eldeki nemi ortadan kaldırdığı için, mantar türü hastalıkların gelişmediğini, eskiden özellikle elleriyle yemek yiyen insanların da tırnakları arasında mikroplar oluşmadığını söylüyorlar.

Özellikle “dermatofit” türü mantarların üremesini kınanın durduğunu tıpça kanıtlanmış durumda, tabii, saça yakılan kınayla, saç rengi görüntüsünün dışında yine bit gibi deri parazitlerinin yok edilmesinin amaçlandığını halk hekimleri denen “şifacılar” söylüyorlar.

Kırsal kesim insanları, geçmişte, kendi kendilerinin hekimleri oldukları için, kınaya öyle inanmışlar ki, onunla ilgili atasözleri ve deyimler üretmişler: Analı kuzu kınalı kuze: “Annesi temiz olanın, çocuğu da temiz ve bakımlı olur” anlamında. Bir de kötülük eden ve çevresine kötülük saçana, yaptığı kötülükten sonra, “Öyle bir iş yaptın ki, git şimdi eline değil, mikrop saçan, kıcına kına yak!” denildiği gibi.

İnsanımız için kına faydalı bir bitki. Ben inanıyorum, Batı dünyası da inanıyor olmalı ki kınalı şampuanlar çıkarıyor.

Yaya geçidinden karşıya geçen köpek

Her gün yüzlercesiyle karşılaşırsınız. Sokakta, okulda, evde, bir bakkal dükkanının önünde, ya da bir çöp tenekesine uzanmaya çalışırken... Yanımızdan sessizce gelip geçerler hep. Her zaman yalnız, ezik, ürkek, yorgun ve koku dolu gözlerle bakınırlar çevrelerine. Hep bir şey söyleyecekmiş gibi bir halleri vardır. Sanki, “Size bir şey sorabilir miyim?” deseniz, dönüp yanıt verecekler. Ben her zaman onların gözleride, yardım isteyen bir anlam bulmuşumdur.

Onları yersiz, yurtsuz ve serseri sanırsınız. Oysa hepsinin bir mahallesi, bir sokağı, yemek yediği bir çök tenekesi, yağmurlu ve soğuk günlerde sığındığı bir köşesi vardır. Yaşadıkları mahallede arkadaşları, ona iyi davrandığı için sevdiği insanlar ve onu sevdiğini bildiği için sevdiği çocuklar bulunur. Hatta pek çoğunun sevgilileri bile vardır.

Bizler hep onlar yokmuş gibi yaşarsınız. Artık, apartmanlara sığınmış insanlar için onlara gerek de yoktur. “Onlar sokaklarda dolaşan ve hastalık taşıyan zararlı hayvanlardır. Ve kentlerin dışına atılmalıdırlar. Ama yine dönüp gelecekleri için yok edilmelidirler.” İşte bunlar da, günlük yaşamımızda onlar için söylenen sözlerden bazıları...

Bu hafta size bu yazıyı nereden yazdığımı gelince... Geçen gün bir okurumun Gültepe’de köpek toplayıcılarıyla ilgili anlattığı şeyler beni o kadar etkiledi ki, dayanamayıp size de anlatayım istedim. Amacım bir pazar günü, sizin küçücük yüreklerinizi burkmak, incitmek değil.

Okurumun anlattığına göre; köpek toplayıcısı, yalnız başına yürüyen bir köpeğin yanına yaklaşıyor. Elindeki telli sopayı köpeğin boynuna geçiriyor. Kurtulmak isteyen köpeğe öteki elindeki sopayla önce vuruyor. Zavallı hayvan acıyla bağırınca, açılan ağzına sopayı sokup hayvanı kamyonu atıyor.

O kadar çok etkilendim ki bu söylenenlerden, hemen bazı arkadaşlarıma sordum. Onlar da, “HABİTAT yüzünden böyle bir çalışma varmış” dediler. Gerçekten, HABİTAT için mi bu hayvanlar toplanıyor?.. Yoksa biz, HABİTAT’ı bahane ederek, sokak hayvanları sorunumuza çözüm mü getiriyoruz?..

Yine de sizlere, üç ay önce tanık olduğum bir olayı anlatmadan yazımı bitirmeyeceğim: Şişli’de bir üst geçitten karşıya geçiyorum. Benimle birlikte bir av köpeği de merdivenleri çıktı ve karşıya geçti. Bu sırada, kucağındaki çocukla bir anne, bir adam ve bir gencin bariyerlerin üzerinden atlayarak karşıya geçmeye çalıştıklarına tanık oldum. Ben, hayvanları insanlardan çok seven biri değilim. Ama sokakta yaşayan kedi ve köpekleri de insanlar kadar seviyorum...

Bu köşe çocuklara aittir.

Büyükler okuyamaz

Evet sevgili okurlar. Anne ve babalardan gelen mektuplara, telefonlara ve bazı gazete sayfalarında çıkan yazılara bakılırsa, büyükler arasında köşemizin oldukça fazla okuru var. Buna sevinmediğimizi söylersek, yalan söylemiş oluruz. Ama içlerinde acımasız eleştiriler yapanlara, bir şey söylememe izin verin: Sevgili anne ve babalar. Dünya değişiyor. Eskiden çocuklar oynamasın diye duvarlardaki yüksek raflar üzerine konulan radyolar dönemi geçti. Şimdi bilgisayarlarla oynayan, onlarla eğitim gören yeni bir kuşak var. Çocuklarınıza karşı daha hoşgörülü olmak zorundasınız. Kabul etseniz de, etmeseniz de gerçek böyle. Eğer bana yine kızacaksınız, o zaman lütfen köşemizi okumayın. Çünkü bu, çocuklara ait bir sayfadır.

ERKEK YA DA KIZ ARKADAŞLARIMIZ

Şimdi gelelim, yaramaz, çocuklarla ilgili yazımızın ikincisine. Biliyor musunuz, bazı hayvan cinsleri birbirlerinden neden nefret ederler. Örneğin Odi ile Garfield gibi... Kedilerle köpekler. Sonra tavuklarla tilkiler, kuşlarla solucanlar. Bir de bunlara kızlarla oğlanları ekleyebiliriz. Okul sıralarında ne kızlar oğlanlarla, ne de oğlanlar kızlarla oyun oynamayı severler. Her iki taraf da birbirini saçma sapan şeylerle suçlarlar. Birilerine göre kızlar, geçimsiz ve yeteneksiz. Öbür tarafa göre de oğlanlar, kaba ve tam bir baş belası. Her ne kadar yakın komşuların karşı cinsten olan çocuklarıyla iyi geçiniliyormuş gibi gözükse de, içten içe sürüp giden gizli bir düşmanlık, vakanızı sevdiğiniz birini buluncaya kadar bırakmaz.

Elbette bunların doğru olduğunu söylemek yanlıştır. Ne varki uzun bir süre daha bu böyle sürecektir. Oğlanlar kızlardan, kızlar oğlanlardan kalabalık oldukları zaman

uzak duracaklardır. Günü gelecek, hepinizin karşı cinsten seveceğiniz bir arkadaşınız olacak.

Ve bugün düşündüklerinizin de ne kadar boş şeyler olduğunu anlayacaksınız. Ama o gün gelinceye kadar... Oğlanlardan kurtulmak isteyen kızlara öğüdümüz:

Onlara kollarınızın ağrıdığını söyleyerek çantanızı taşıtın. Oğlanlara öğüdümüz: Ya ceplerinde hamamböceği taşısınlar ya da kötü kokan giysiler giyip kızların yanlarına gitsinler.

Büyük Dedem Atatürk

İlkokul ikinci sınıfta okurken, öğretmenim annemdi. İşte bu yüzden, neredeyse sınıfta kalıyordum. Sanıyorum babamın torpiliyle olacak, güçlkle de olsa üçüncü sınıfa geçtim.

Küçükken annem beni hep, "Neyi, ne zaman yapacağını bilmeyen bir çocuk..." olmakla suçlardı. Gerçekten de, biraz öyleydim. Olmadık zamanda, olmadık biçimde davranır, kurallara pek uymazdım. Bugün de düşündüğüm gibi aslında, sonuçta pek de haksız değildim.

Biliyorsunuz, bizde Atatürk şiirleri hep 10 Kasım, 23 Nisan, 30 Ağustos gibi günlerde yayımlanıyor. Sanki başka günler yayımlanamaz ve yayımlanırsa uyumsuz olurmuş gibi.

Bir kez daha, annemin haklı olduğunu çıkaracağımı bile bile, bir kuralı daha bozmaya karar verdim. Aslında 14 Temmuz, hiçbir güne denk gelmemesine karşın, köşemde sizlere, yıllar önce Atatürk için yazmış olduğum "Büyük Dedem Atatürk" adlı şiirimi yayımlamaya karar verdim. Sever misiniz, sevmez misiniz bilmiyorum ama.... Hepinize Atatürk sevgisiyle dolu günler diliyorum.

Söyle bana anneciğim
Neler oluyor dünyada
Herkesin dedesi var
Benim dedem nerede?

Yoksa uçup gitti mi
Kuşlar gibi yurdundan?
O yok diye mi insanlar
Birbirini sevmiyorlar?

Söyle ona anneciğim
Bir gece girsin düşüme
Onu çok çok özledim
Öpmek istiyorum delice.
Yalvaç Ural

'Hamburgerde deli dana var mı?'

Ayşen ve **Mustafa** adlı iki okurum telefon etti. Bir haftadır yana yakıla beni arıyorlarmış. Merak ettim doğrusu. Neyse, sonunda konuştum her ikisiyle de. **Mustafa** diyor ki: "Zaten sabahları zor yetişiyorum servise. Kahvaltı etmeye bile zaman kalmıyor. Eeee, şimdi bir de şu deli dana eti çıktı, ne yiyeceğiz biz öğlenleri okulda? Oysa en sevdiğim hamburgerdi. Patlıcanlı hamburger de olmaz ki! Bu yüzden size soruyorum. Şimdi biz o hamburgerleri bir şey yokmuş gibi yiyelim mi, yemeyelim mi? Hiç kimse bize bir şey söylemiyor. Sanki bir haftadır midem yapıştı. Ne yesem doymuyorum. Zaten çevrede de hep dönerciler, köfteciler, hamburgerciler var. Bunların hepsi de et satıyor. Bir tane tavukçu var. O da okul açıldığından beri, aynı tavuğu çeviriyor vitrininde. Her gün de simit yenmiyor. Ne olacak, açlıktan ölecek miyiz?" **Ayşen** daha da farklı bakıyor soruna. Onun canını sıkan, bu konuda hiçbir bilgimizin olmayışı. Bir de televizyonların ve yayın organlarının yeterince insanları aydınlatmadığından yakınıyor. Özellikle geçen hafta **Derya Sazak**'ın yazısı, onu bana telefon etmeye itmiş: "Düşünebiliyor musun **Yalvaç Abi**, deli dana eti yüzünden **Avustralya**, kanguruları kesip, **Avrupa**' ya gönderecekmiş. Oradaki çocuklar bundan böyle, demek ki kanguruburger yiyecekler. Öyleyse biz de yakında kedili, kargalı, eşekli köfteler yiyeceğiz demek. Öyle değil mi?"

Gerçekten beni de korkutuyor bu. Ben de sizler gibi ne yiyeceğimi bilmiyorum. Tavuk ve balık diyeceğim. Ama onlar için de çeşitli şeyler yazılıp söyleniyor. Hep birlikte bekleyeceğiz. Hastalık, ülkemiz hayvanlarında olmadığı sürece, bizim için sorun yok demektir. Ama bizim için sorun olmaması, sorunumuz olmadığı anlamına gelmiyor. Geçen gün bir arkadaşımın söylediği gibi; artık dünya bizi üzerinde istemiyor. Denizleri, akarsuları, havayı kirlettik. Ormanları bitirdik. Hayvan türlerini yok ettik. Doğal dengeyi bozduk. Şimdi de dünya kendini kurtarabilmek için bizi üzerinden tekmeyle atmaya çalışıyor. Ama her şeyi yok eden insan, zor da olsa kendi sorumlarını yine kendisi çözecektir. Bugünlük, sevmesiniz de gelin kereviz, karnıbahar, pırasa, bamya yiyin. Bakarsınız tadını seversiniz....

Dünyanın en ilginç resmi

Yarışmaları oldum olası sevmemişimdir. Çünkü birilerini sevince boğarken, birilerini de hüzünlenip mutsuz eder. Birileri kaybedecektir ki, ötekileri kazansın! Hep kendi kendime sormuşumdur: "Herkes birden kazanamaz mı?" Elbette kazanır. Ama o zaman da bu bir yarışma olmaz. Birileri kaybetmedikçe de kazanmak o kadar önem taşımaz. Kazananlar her zaman yarışılan alanın en iyileri değildirler. Birileri onları iyi olarak değerlendirmiştir. Başka birilerine göre başka iyiler, güzeller ya da başarılılar olabilir. Ama bu yalnızca sizin gönderdiğiniz o ürün için geçerlidir. Başka bir ürününüz, yine aynı değerlendirmeciler için daha değerli olabilir. Bu da sizin başarısız olmadığınızı, yalnızca bu yarışmada işlerin biraz iyi gitmediğini, biraz da talihsiz geçtiğini gösterir.

Şimdi sizlere aşağıda bir resim sunuyorum. Baktığınız zaman, "Bu da ne biçim bir şey" diyeceksiniz. Ama bu resim başkalarına göre hiçbir özelliğe sahip değilken, bana göre dünyanın en ilginç resimlerinden biri. Biliyorsunuz, geçen hafta "Bologna Kitap Fuarı"ndaydım ve orada bir Amerikan yayınevi, "Andrews and Mc Meel" bana yeni hazırladıkları bir kitabın resimlerini gösterdi. Resimleri görünce önce içimden güldüm. Ama sonra... Kitabı bir an önce çıkarabilmek için neredeyse onlarla Amerika'ya gidecektim. Neyse, sözü uzatmayayım. En iyisi resme bakıp biz anlayın. Artık bilgi çağına girdik. Kâğıdın yerini cam ekranlar aldı bile. Kitap yerini belki başka tür bir şeye bırakacak. Ve insanlık yeni şeyleri hızla yakalıyor. İşte size kanıtı....

LÜTFEN BU RESME ÇOK DİKKATLİ BAKIN!

Küçük resimde okla gösterilen üç noktaya, büyük resimde ışık altında dikkatle bakın. (Almış saniye süreyle ya da içinizden otuza kadar sayarak...) Sonra gözlerinizi kapatın. Hatta parmaklarınızı bastırmadan, göz kapaklarınızın üzerine koyun. On saniye öylece bekleyin. On saniye sonra gözünüzün önüne bir görüntü gelecek. Bakalım neler göreceksiniz? Önce deneyin, sonra ters konmuş görüntü yazısını okuyun. Bakın kitap dünyası okur bulabilmek için neler yapılır.

GÖRÜNTÜ: Yuvarlak beyaz bir daire içinde ünlü bir müzisyenin yüzü.

Tom miks babama çok kızdı

Çocukken annemin ve babamın en kızdığı şey, çizgi roman okumamdı. Ya da ne zaman ders çalışmam, ne zaman çizgi roman okumam gerektiğini bilemememdi. Bu yüzden kız kardeşim ve ben çizgi romanı nöbetleşe ve birbirimize gözcülük ederek okudruk. İnanılmaz tartışmalardan biri de onların çocukluk kahramanlarının eline bizim kahramanlarımızın su dökemeyeceğiydi. Babam, Gordon Flaş'ı, Natbin Kerton'u göklere çıkarır, özellikle Lorel ile Hardy'yi konuşmalarıyla taklit ederek anlatırdı. Annem, Teksas, Tam Miks gibi şeylerden ne tat aldığımızı çok merak ettiğini söylerdi. Şimdi sizlerin de sevdiğiniz kahramanları var. Bir gün onlar da benim kahramanlarım gibi yerlerini başka kahramanlara bırakacaklar. İyisi mi siz, fırsat buldukça şiddet içermeyen bu çizgi kahramanlarınızı da büyüdüğünüz zaman sizden alacak.

Tom Miks öldü

Çocuklar	Zavallı. bir başına
Tom Miks öldü.	Başına dikilen odundan
Vallahi, gözlerimle	bir haçla
gördüm	Gömülüverdi kasaba
Dün sabah atıyla	kabristanına
girerken kasabaya	
Doğru söylüyorum	Çocuklar,
Gözlerimle gördüm	Siz farkında bile
Atari vurdu onu.	değildiniz
	Onun öldüğünden
O küçük-büyük adam	Elinizde Game
Boş bir çuval gibi	Watch'lar, yoj
İki perçem kakülüyle	Stick'lerle
Boylu boyunca	Gezici bir otobüse
uzanıverdi yere	oyun oynamaya
	gitmiştiniz

Ne yakaladığı

haydutlar,

Ne Binbir surat,

Ne de onu çizen

ressam

Doktor'la Konyakçı'dan

başka

Hiçbiri gelmedi

cenazesine.

Yalvaç Ural

Ve günler sonra bu şiiri

yazdım ben;

Kara kuşlardan önce

Duyurabilmek için

Sizlere ve nişanlısı

Suzi'ye

Artık Öldüğünü

Tam Miks'in.

Atın Pabucu: Nal

BİLMECELİ ŞİİR

"Bayramla gelir

Yastığımın altında

Benimle uyurlar

Hiç ayrılmazlar birbirlerinden

Bildiniz mi kimdir bunlar?"

Bu benim ayakkabılarım için yazdığım bir şiirim. Yanıtı içinde gizli olduğu için adını "Bilmeceli Şiir" koymuştun. Ayakkabılar bana hep bayram günlerini anımsatır. Çünkü benim çocukluğumda, çocuklara ayakkabı özellikle bayram günlerinde alınırdı. Bu yüzden çocukların pek çoğu geceden ayakkabılarını giyer, ya da kaçıp gidecek, birileri çalacak korkusuyla yastıklarının altına saklar öyle uyurlardı. Tabii geceyi uyumadan geçirenler olduğu gibi, gece yarısı uyanıp ikide bir, "Ayakkabılar yerinde duruyor mu?" diye kontrol edenlerin sayısı da az değildi. Özellikle kırmızı, siyah rugan ayakkabılarım çocukluğumda hep düşlerimi süslemişti. Daha sonraki yıllarda yazdığım "Sihirli Pabuçlar" adlı öykü kitabımda (sanırım pek çoğunuz TRT'de çizgi filmini izlemiştinizdir) hep o çocukluk günlerimden kalan bir şeyleri anlatmaya çalışmışımdır.

Bana göre, ancak "sihirli pabuçlar"la yeni dünyalara gidilebilir, yeni bilgiler edinilebilirdi. Sanırım hepimizin unutamadığı, belki de bazılarımızın hâlâ sakladığı bir küçüklük pabucu vardır. Anadolu'da .bazı evlerin kapılarına uğur getirsin diye çocuk pabuçları asılmasının altında da belki bu coşku yatıyor diye düşünüyorum. Hatta at pabucu dediğimiz "nal"ın asılmasının altında bu olmalı. Pabuçlar pek çoğumuz için çift, bazılarımız için tek yürürler. Ama onlarsız yürüyenleri de, istedikleri halde yürüyemeyenleri de aklımızda tutarak sevmeliyiz ayakkabılarımızı.

İlginç Öyküler - 2

Tanay daha küçük bir çocuk; iki ikibuçuk yaşında. Annesi babası çalıştığı için, ona anneannesi bakıyor. Hergün, birlikte gezmeye, parka, bakkala alışverişe gidiyorlar. Tanay sokakları ve insanları yeni yeni tanıyor. Durmadan soru soruyor. Her şeyle ilgili. Anneannesi ona günleri, renkleri sırayla saymasını öğretmiş. O da durmadan, evde, yolda, otobüste nerede olursa olsun, "r"leri yutarak, yeni öğrendiği sözcükleri arkası arkasına sıralıyor. Pazatesi, salı, çarşamba, peşembe, cumaa, cumatesi, pazaaa... Pempe, kırmızı, salı, mamii...

Bir gün yine anneannesinin kucağında, otobüste aynı sözcükleri arkası arkasına sıralamaya başlayınca, yaşlı yolculardan biri dayanamıyor. Anneanneye, "Hanımefendi, çocuğu biraz susturur musunuz!" diyor. Anneanne de Tanay'a, "Bak kızım, herkes rahatsız olmuş. Hadi yavrum biraz sus, sonra evimizde yine sayarsın..." diyor. Tanay anneannesinin kucağından şöyle bir çevreyi süzüyor. Sonra anneannesine dönüp, "Anneanne... Şarkı söyleyim mi?" diyor.

Tanay'ın bir yere tutanarak yürümeye çalıştığı günlerden birinde, anneannesi Tanay'ı halının üzerine oturtmuş. Çevresini minder ve koltuklarla çevirdikten sonra, oyuncaklarını ve bebeklerini de yanına koyup, ağzına da emzik memesini verip, bir gözü onda, günlük ev işlerini yapmaya başlamış. Tanay genelde sakin bir çocuk. Çok nadin ağlıyor. Ağlayınca da anneannesi emzik memesini veriyor ve ağlaması kesiliyor.

O gün de her zaman olduğu gibi, Tanay yine sesiz sessiz oyununu oynuyor. Anneanne de mutfakta işini yapıyor. Daha sonra anneanne işini bitiriyor. Yorgunluğunu gidermek için kalkıp, kendine küçük demlikle çay pişiriyor. Çayı bardağa koymak için eline demliği aldığı anda, demliğin sapı kopuyor ve kaynar sular ayağına dökülüyor. Öyle canı yanıyor ki zavallı kadıncağızın, ağlaya ağlaya Tanay'ın olduğu odaya geliyor. Ve güçlkle uzatıp ayağını, oturuyor yere. Ama öyle kötü yanmış ki ayağı, oturuyor yere. Ama öyle kötü yanmış ki ayağı, elindeki buz torbası ile dindiremiyor acısını. Hıçkır

hıçkırır, gözünden yaşlar dökerek ağlıyor kadıncağz. Anneannesinin ağladığını gören Tanay, güçlükle ayağı kalkıyor. Çevresine konan yastıkları iterek, sürüne sürüne anneannesinin yanına geliyor. Ve anneannesinin ona her ağladığında yaptığı gibi, o da ağlaması kesilsin diye, ağzındaki memesini çıkarıp anneannesinin ağzına sokuyor.

Büyükler de yemek seçer

Sizler gibi büyükler de yemek seçerler. Onların da bazı yemekleri yemek, bazı yemekleri yememek gibi huyları vardır. yiyebileceğimiz bu kadar çok şey varken, acaba bazılarını yiyip yememekte özgür olamaz mıyız diye düşünenlerimiz çıkabilir. Elbette bence de haklıdırlar. Ama nedense, her evde yıllardan beri sürüp gidiyor bu kavga.

Aslında bence yanlış koşullanmaktan başka bir şey değil bütün bunlar. Belki de bilinçaltımızda yerleşmiş çocukluktan kalan bazı duygular doğuruyor bütün bunları. Eğer bana sorarsanız, elbette benim de sevmediğim şeyler var. Örneğin ben, eskiden kapuskadan nefret ederdim. Ama bir yolculuk sırasında, aracımız bozuldu ve bir köye sığınmak zorunda kaldık. Bize acıyan köylüler, gece yarısı yalnızca bir kap kapuska ikram edebildiler. İşte o günden beri kapuska yemeğini çok seviyorum. Ve çevremde yemek seçenlere de hiç kızmıyorum. Hatta kızıma bile. Çünkü yemek seçmek başka şeydir, yemek yememek başka. Bu ayrımı evdekilere de anlatabildiğiniz zaman, yemek konusunda bir sorununuz olacağını sanmıyorum.

Ben yemekleri şöyle sıralıyorum:

1- Sevdığımız yemekler, 2- Tanımadığımız için sevmediğimiz yemekler, 3- Nefret ettiğimiz yemekler. Bence evinizdeki sorunun nedeni, yemek yememenizden doğmaktadır. Yoksa anne babalarınızın sevmediğiniz yemekleri sizlere zorla yedirmek gibi bir ilkeleri olamaz.

Siz kahvaltılarınızı, yemeklerinizi gereken biçimleriyle yapın, ondan sonra mutfağa asacağınız sevmediğiniz yemekler listesinde bulunan hiçbir yemek önünüze konulmayacaktır. En azından ben böyle olacağını sanıyorum. Deneyelim ve görelim. Unutmayın, bu hafta herkes sevmediği yemek listesini buzdolabına yapıştırsın. Ama tanımadığınız yemekleri de bir kez olsun tatmadıkça, bu konuda sizler de haklı olamazsınız. Hepinize neşeli makarna, köfte dışında kapuska, bamya, zeytinyağlı pırasa, enginar, kereviz, semizotuyla dolu yemek masaları diliyorum.

Piyanist Marsık

Bizim bir kedimiz var; Marsık. Adı gibi kapkara. Ama karnı beyaz ve gözleri zeytin yeşili. Biliyorsunuz, iyi yanmamış ve yanarken çevreye kıvılcımlar saçan, ne zaman parlayacağı belli olmayan odun kömürüne marsık denir. İşte biz de bu yüzden koyduk ona bu adı. Marsık öyle kolay kolay geçinilecek biri değil. Üstelik de isteklerini yerine getirmediğiniz zaman, hırçın ve saldırgan. Ama inanamayacağınız kadar zeki.

Evden toplu halde dışarı mı çıkılıyor: "Hımmmm... demek ki geç gelebilirler... Ben de aç kalabilirim" diye düşünüp, bir biçimde yolunu bulup mutfığa saklanacak kadar tedbirli. Zıplayarak mutfak kapısının koluna (ayağıyla demiyorum), iki eliyle asılıp kapıyı açacak kadar yetenekli. Eğer dışarıda kalmışsa, bir yere saklanıp arabayı gördüğü zaman ortaya çıkacak kadar uyanık. Eğer eve bir biçimde gecikmişsek, komşulara yılışıklık yapıp, apartmana girip paspasın üzerine yatıp beklemeyi becerecek kadar duygu sömürücüsü. İçeride kaldığı zaman, özverili bir dost tavrıyla, bizim eve dönmemizi merakla pencerede bekleyecek kadar içtenlikli. Ama inanılmaz şımarık. Ne kadar yerse yesin, ağzını şaklatan birini duyunca hemen acıkacak kadar obur. Hiç unutmam, bir gece saat üç; salondan bir piyano sesi geliyor. Müzik sesiyle bütün apartman inliyor. Hemen fırladım yataktan. Ne yalan söyleyeyim, biraz korktum. Sonra romantik bir hırsız diye düşündüm. Ama öyle bildik bir melodi de değil çalınan. Ayaklarımın ucuna basa basa salona girdim. Konser sürüyordu. Işığı yaktım. Bizimki açık kalmış piyanonun tuşları üzerinde gezinip durmuyor mu? Müzik yeteneğini öğrenmek, bize bir geceye patlamış ve sabaha kadar uyuyamamıştık. İşte Marsık'ın öyküsü bu kadar. Kim bilir sizin kedilerinizin ne öyküleri vardır...

Ah virgöl, vah virgöl

Noktalama işaretlerini ilgin bir tarihçesi var: İlk kez Eski Yunan'da, okuma parçaları arasına "Ayırmalar" adı altında bazı işaretlerin konmasıyla başlıyor. Ama alışılmamış olan bu ayırma işaretleri ne yazık ki ilgi görmüyor. Daha sonra, MÖ III. yüzyıl başlarında İstanbullu Aleksander adlı bir gramerci çıkıyor, sistemli ve özenli bir çalışma sonunda virgöl ve noktalı virgöl işaretlerini buluyor. Edebiyatımızda ilk kez noktalama, Şinasi'nin eğitim için gittiği Fransa'da bu işaretleri öğrenmesi ve dönüşünde "Şair Evlenmesi" adlı kitabında üç nokta dört beş virgöl kullanmasıyla başlıyor. Ondan sonra, Tevfik Fikret'le Halit Ziya, bu konunun üzerine önemle eğilip gelişimini sağlıyorlar. Ve o zaman bu işaretleri, en doğru ve yerinde kullananlar arasında, değerli öykücümüz Ömer Seyfettin geliyor.

Virgöl işaretini ilk kez bulup kullanan kişi bir İstanbullu olduğuna göre, herkesten daha çok bizim bu işaretleri iyi öğrenip kullanmamız gerekir. Öğrencilik dönemlerimde benim de bu işi iyi kıvıramadığımı bildiğim için, sonraları bu işi siz arkadaşlarıma daha iyi öğretebilmek amacıyla, biraz da oyun gibi düşünüp, "Tekir Noktalama İşaretlerini Öğretiyor" adlı bir kitap yazmış, kitaba hiç noktalama işareti koymayıp, okurların noktalama işaretlerini koymasını istemiştim. Sayfamıza gelen mektuplara bakıyorum da, çoğu arkadaşımızın bu işi yeterince önemsemediklerini görüyorum. Benden söylemesi: "İşaretleri iyi kullanamayanlar, söylemek istediklerini hiçbir zaman karşısındakine doğru dürüst anlatamazlar." Bu herkes için geçerli. Yeri gelmişken size ünlü bir öyküyü anlatayım: Üstelik dedikodu olmasın diye açıkça ad kullanmadan. Ünlü bir yazar, her hafta bir dergiye yazı gönderir ve yazısının sonuna, şu satırları eklermiş: "Kusura bakmayın, yazımı yetiştirebilmek için, yine noktalama işaretlerini koyamadım." Bir iki derken, dergi yönetmeninin canı bu işe öyle sıkılmış ki.... Nasıl sıkılmasın? Bir yazar da bu işi yeterince önemsemez ve beceremezse, kim becerir? Tutmuş, yazara şöyle kısa bir mektup yazmış. "Sayın..... Yazınızı aldık. Çok teşekkür ederiz. Yine işinizin çokluğu nedeniyle, noktalama işaretlerini koyamamışsınız. Sizden ricamız önümüzdeki ay, siz noktalama işaretlerini gönderin. Yazıyı biz yazarız. Saygılar... Bay A."

Hoşçakalın!

Annemi babamı nasıl eğittim!....

'Annemi babamı nasıl eğittim?' Bu başlık benim yeni kitabımın adı. Bu kitapta, okurlarımın anlattığı, anne, baba ve çocuklar arasında geçen ilginç olayları yazdım. Üstelik bir çizer arkadaşım da bu öyküleri resimledi.

İşte bu öykülerden biri, geçtiğimiz hafta Elif Demir'in gönderdiği mektupta yazdıklarıyla çok benzeşiyor. Elif diyor ki: "Sözlüklerde kağıt tutacağı için 'ataç' diye yazıyor. Oysa ataç kutularının üzerine 'ataş' yazıyor. Sizce bunlardan hangisi doğru?"

Bende çocukken anneme markası "Çapa" olan, ama üzerinde "çıpa" resmi bulunan un paketini gösterir, bu yanlışlığın nedenini sorardım. Yıllar sonra sözlük hazırlayan bir dostumla, yine bu konuda tartışmıştık. Çıpa, denizcilerin simgesi. Çapa ise tarlada kullanılan bir tamı gereci. Çapalamak, toprağın bu gereçle kabartılması işlemi. Çıpa, gemilerin demirlemek için denize attıkları demir.

Aslında çoğumuzun yaptığı yaygın bir yanlış daha var ki, bu en inanılmazı. Gazeteciler, yazarlar bile bu yanlış sık sık tekrarlıyorlar. "OKUR", dergi, kitap, gazete gibi yayınları sürekli okuyan kişiye verilen ad. "OKUYUCU", şarkı, türkü söyleyen kimselere verilen ad. Ama nedendir bilinmez, bazı yazarlar okurlarından söz edecekleri zaman ısrarla, "Benim okuyucularım... Gazete okuyucuları... Okuyucu böyle istiyor.." gibi sözcüklerle, okurları türkücü yapıyorlar.

Salyangoz ve sümüklüböcek ile ilgili bir öykü yazdığım zaman araştırmıştım. Kırsal kesimdeki insanlar bu hayvanlara ne diyorlar diye. Karşıma çok güzel iki sözcük çıkmıştı: "Gözüboynuz" (salyangoz için) ve "iziyaldız" (sümüklüböcek için). Bunlar, o kadar güzel türetilmiş sözcüklerdi ki... Bu yüzden ben de kitabımın adını "Gözüboynuz ile iziyaldız" koymuştum. Böylece, unutulmuş bu sözcükleri dilimize yeniden kazandıracaktım.

Elbette dilimiz dünyanın en güzel ve zengin dillerinden biri. Ama biz, sözcükleri bilinçli kullandığımız ve sözcük tembeli olmadığımız sürece....Bakın şimdi; salyangozun üzerindeki kabuğa halkımız "**KAVKI**" adını vermiş. Biz ona inatla kabuk diyoruz. Yalnızca ona mı? Ağacın çevresini saran şey kabuk, elimiz yara olunca kitinleşen tabakanın adı kabuk, karpuzun kesilip atılan çevresi kabuk, erkek çocuklar sünnet edilince kesilen parçanın adı kabuk ve daha yüzlerce çoğaltılabilir. Kumsalda bir kabuk bulduğunuzda, arkadaşınız "**Ne kabuğu?**" sorusunu sormadan elinizdekinin bir "**kavkı**" olduğunu hiçbir zaman öğrenemeyecektir. Evdekilere sorun bakalım. sizinkiler "**okur**"mu, "**okuyucu**"mu? "**Kavkı**"dan haberleri var mı?...

Atlara neden gözlük takarlar?

Ben sanırdım ki, zekaca olduğu kadar, duyu organlarımız açısından da tüm canlılar içinde en gelişmiş biziz. Bu yüzden de dünyanın sahibiyiz. Oysa zekâmızın dışında, başka canlılara göre oldukça eksik yanlarımız varmış. Bunu, geçen gün okuduğum bir dergide yapılmış olan bilimsel araştırmadan sonra çok daha iyi anladım. Araştırmada, insan gözüyle başka canlıların (hayvanların) gözleri karşılaştırılıyordu. Meğerse bizim gözlerimiz, buluş olarak başka hayvanlardan ne kadar da eski bir modelmiş. Bizim gözlerimizi dürbün kabul edersek, onların gözleri bizimkinin yanında teleskop gibi. Yani sizin anlayacağınız bizim gözümüz bir kartalın, bir sineğin, bir kobranın gözünün yanında eskimiş bir teknoloji gibi kalıyor.

Düşünün bir kere, başımızın çevresinde dolaştığı zaman, elimizdeki gazeteyle vurup yere düşürdüğümüz bir karasineğin gözü, üç bin küçük ve basit gözden oluşuyormuş. Ve karasinek bu gözlerin tümünü oynatma yeteneğine sahip. O yüzden de tüm çevresini üç yüz altmış derecelik bir açıyla algılayabiliyor. Kartallara gelince; onlar gözleriyle aynı anda hem geniş açı, hem de züm yapabiliyorlarmış. Bunu da iki retinalı gözlerine borçluymuşlar. Bu da onların, yükseklerde uçarken kolaylıkla avlarını görmelerine yarıyormuş. Yani bir tür dürbün gibi.

Ayrıca retina hücrelerinde bulunan bir damla renkli yağ ile de renkler arasındaki kontrast farklarını saptayabiliyorlarmış. Bir kilometre uzaktan toprak rengindeki bir canlıyı, yeşillikler içindeki bir tarla faresini kolaylıkla birbirinden ayırt edebiliyorlarmış. Örneğin kobralar daha da başka bir yetiye sahipler. Buna altıncı duyu da deniyor (morötesi görme duyu). Yani bu hayvanlar, gözleriyle burunları arasında kalan sinir dokularından oluşan petek gözleriyle bir düşmanın profilini, uyurken bile bir radar gibi görebiliyorlar. Oysa bizim gözlerimiz bu canlıların yanında ne kadar da eski model kalıyor. Ama dünyamızda bizden daha yetisiz gözlere sahip olan canlılar da var. İşte bunlar da atlar. Örneğin bu hayvanlar, nesneleri iki kez büyük gören ve yatay uzaklıkları

hiçbir zaman ayarlamayan gözlere sahipler. İşte bu yüzden ürkek, huzursuz ve tedirginler.

İnsanoğlu motoru icat etmeden önce, atların gücünden yararlanmak için eyleme geçtiğinde onun bu aykırılığının farkına varmış ve kendince bir çözüm bulmuş. Böylece de yüzyıllardır, gözlerinin iki yanına koyduğu at gözlüğüyle onu daha huzurlu tutarak gücünden yararlanmış. İşte at gözünün çaresizliği karşısında insanoğlunun buluşu: At gözlüğü.

Evde hayvan beslemek

Büyüklerimizin en çok karşı çıktıkları şeylerden biri de evde hayvan beslemektir. Kimi evlerde bu beslenecek hayvana göre değişirken, kimi evlerde de "Ağzınızla kuş tutsanız" kesinlikle kabul edilmez. Büyüklerin bu konuda tümüyle haklı olduklarını söylemek ne yazık ki doğru değil. Ama onlara yine de haksızlık etmeyeceğim. Sizlerde kabul edersiniz ki bu oldukça zor bir iş. Çocuklar, hayvanları yalnızca sevmekle yetinirler. Oysa evde beslenen bir hayvanın sevgisinin dışında birçok şeye gereksinimi vardır. Bu işlerde önce bütün arkadaşlarımız "Sen merak etme anneciğim her şeyi ben yaparım," diyerek işe başlasalar da, sonunda iş yine dönüp dolaşıp annelerin başına kalır. Bana sorarsanız evde hayvan besleyebilmenin tek koşulu, o evde babanın değil özellikle annelerin bu işi istemeleriyle gerçekleşebilir. Bu yüzden evde hayvan beslemek isteyenlere tek önerimiz önce annelerini bu işe razı etmeleri. Daha sonra besleyeceğiniz canlı ile ilgili geniş bir bilgiye sahip olmalısınız ve aksatmadan onların tüm gereksinimlerini karşılayacak gücü kendinizde bulmalısınız. Çünkü yiyeceklerini, sularını zamanında vermezseniz onların yaşamalarını tehlikeye sokabilirsiniz. Bunun dışında her ay bakımları, aşıları yapılması gereken canlılar var. Onların beslenmesi daha zor. Tüm bunları göğüsleyeceğinizi düşünebiliyorsanız, bundan sonrası sizin anneniz ve babanızı açıkça "kandırma" yeteneğinize kalmış. İnanır mısınız ben bile evde kedim Marsık'ı besleyebilmek için ne savaşlar veriyorum. Çünkü ben de sizler gibi yalnızca sevmekle yetindiğim için, bu sorun olarak karşıma geliyor. Neyse benim söyleyeceklerim bu kadar. Ama özellikle şunları unutmamanızı istiyorum. Balıkları elinize alıp kediler gibi sevemezsiniz. Köpeklerle boğuşamaz, kuşları ikide bir kafeslerinden çıkarıp elinize alıp oynayamazsınız. Su kaplumbağaları halıların üstünde gezinmeyi sevmezler. Evde beyaz fare beslerseniz evinize kimse konuk olarak gelmez. Bunları unutmazsanız belki her şey daha kolay olabilir.

Bir Sözcüğün ölümü

Her canlının bir yaşam süresi olduğu gibi, sözcüklerin de bir yaşam süresi vardır. Onlar da doğarlar, büyürler ve ölürler. Hatta öteki canlılarda görülmeyen bir şey daha vardır onların yaşamında: Bazen biçim ve okunuş değişikliği gösterip, sonsuza dek yaşamalarını sürdürmek gibi.... Genellikle bunu il ve ilçelerimizin adlarında görebiliriz. Bir de yerini teknolojiye bırakan, ya da onun kovduğu uğraşlara bağlı sözcüklerde. Aslında biliyor musunuz, beni en çok üzen de onlar... Gerçi bir yerlerde hâlâ korunmaya çalışılsa, da, yine de çabalar kaybolup gitmesine yetmiyor onların. Saraçlık, nalbantlık, semercilik, sepetçilik, sayaçlık, bileycilik, süpürgecilik gibi meslekler ve onlarla birlikte yaşamımıza giren sözcükler, çıktı artık dünyamızdan. Ama onlar, yerlerini yenilerine bıraktı.

Teknoloji, yaşamımıza ve dilimize yeni sözcükler getirdi. Örneğin benim çocukluğumdaki sözcüklerde şu sözcükler yoktu: Hamburger, cizburger, Big Mac, hot dog, maus, Macintosh, gameboy, puzzle, joystick, disket, hardisc, printer, walkman, zapping, Atari, vedio, AirNike, Hushpuppies, 501 Levi's, kaykay, gibi.... Dilerseniz gerisini de siz bulun.

Geçtiğimiz gün televizyonda, Asya ülkeleriyle ilgili bir belgeselde Turfan kenti ve insanları tanıtılıyordu. Aslında bu insanlarla, geçmişten gelen bir yakınlığımız olsa bile, dil birliğimiz yok gibi, Ya da oldukça değişikliğe uğramış. Ama yine de bir sözcük, bazı ipuçlarını yakalamamıza yardımcı oluyor: Turfan çok yeşillik ve her tür sebze ve meyvenin yetiştiği bir yer. Üstelik hemen yakınında, iki yüz yıldır yağmur yağmayan bir yer var. Bu bölgede ilk ürün bu kentten, yani Turfan'dan çıkıyor; o yüzden de pazarcılar ürünlerinin taze olduğunu ve Turfan'dan geldiğini belirtmek için satış yaparlarken "Turfan'dan bunlar" diye bağırlıyorlar. Eğer anne ve babanızla ara sıra pazara giderseniz, pazarcıların, "Turfanda bunlar, turfanda..." diye bağırdıklarını siz de duyarsınız.

Bir yazar olarak; yeni ve taze anlamına gelen bu sözcüğün, ne yalan söyleyeyim ki, zaman içinde arkasındaki "n" harfinin düşerek, Turfan'dan geldiğini ben de yeni öğrendim. Demek ki, "turfanda" sözcüğü dilimizde Turfan kentinin kuruluş kadar eskidir. Senin yaşamın uzun olsun olmaz mı Turfan'da!

Yararı yok, çene yorar..

Sanırım içinizde çiklet çiğnememiş, onunla tanışmamış kişi pek yoktur. Çiklet, ta ilk çağlardan beri, gerek çocuklar, gerekse büyükler arasında bilinen, yenmeyen bir yiyecektir. Çikletin çocuklar tarafından bulunmuş, en az 10 çeşidi vardır. Ama en bilineni, kenger adlı bitkinin bıçakla kesilip içinden akan süt gibi bir sıvının taşlar üzerine akıtılarak katı bir biçime dönüştükten sonra, suda kaynatılmasıyla meydana gelen şeklidir.

Suda kaynatılmasındaki amaç, bitkinin acı tadının yok edilmesidir. Bugün Anadolu'da hala bazı yerlerde su dolu kavanozları içinde "kenger" satılmaktadır. Çok iyi hatırlıyorum. Küçükken ben de kendi sakızımı kendim toplar, sonra da cezvede kaynatır çiğnerdim. Hatta arkadaşlarla karşılıklı geçer, şu kendi uydurduğumuz tekerlemeyi söylerdik: "Yararı yok/Çene yorar/Çiğneyene verir zarar."

Düşünüyorum da, gerçekten de yararı olmayan bir şey. Üstelik diş hekimlerinin söylediğine göre, çocukların diş sağlığı açısından zararlı bir özelliğe sahip. Özellikle şeker ve esans karışımı olanlar çiğnenirken, dişlerin arasına girip, kolay çürümelere neden oluyorlarmış. Yani sizin anlayacağınız, doğal çiklet olan kenger, onlardan daha az zararlı.

Araştırmacılar, dünyada en çok çiklet tüketiminin Amerika'da yapıldığını ve orada çiklet çiğnemenin bir sigara alışkanlığı biçiminde olduğunu söylüyorlar. Bazı insanlar da çikleti ağızlarında hoş bir tat olsun diye çiğniyorlar. Ama sebep ne olursa olsun, görüntüsüyle, yararsız çene yormasıyla hiçbir özelliği olmayan bir şey çiklet.

Ne yazık ki, yıllardır dünyamızda kendine bir yer açmış, yaşayıp gidiyor. Benden söylemesi. Sizler bu konuda ne düşünüyorsunuz bilmem ama, tekerlemeye olduğu gibi, çeneyi yoran, yenmeyen bir yiyecekten başka bir şey değil.....

Bir Solucanı evlat edinin!

Özellikle çocuklar için, ilginç kitaplar yayımlayan, bir Amerikan yayınevi var: "Andrews and Mcmeel." Hatta bizde de bir kitapları, Borusan firmasının aracılığıyla yayımlandı. İşte bu yayınevinin, çocuklar için hazırlanmış kitaplarından birinde, şöyle bir yazı okumuştum: "Solucanları aç bırakmayın!" İlk bakışta bu söz bana oldukça itici ve komik gelmişti. Nasıl yani, şimdi biz bir köpek, bir kedi besler gibi, oturup o ince, uzun, iğrenç şeyi mi besleyecektik. Bu da durup dururken, nereden çıkmıştı böyle.... Çevre konusunda bir şeyi daha geç öğrendiğim için kızdım kendime. İstedim ki, hiç olmazsa sizler benim durumuma düşmeyin ve benden daha önce öğrenin.

Şimdi iyi dinleyin! Her birimiz, her yıl yaklaşık olarak, 550 kg. organik çök atıyorduk. (Buna üretiyoruz da diyebiliriz.) Düşünün bir kere, eğer 45 kilo ağırlığındaysak, her yıl kendi kilomuzun 12 katı kadar, çöp atıyoruz. Dünyamızın artan nüfusunu, onunla paralel olarak artan çöplerini düşünürsek, bir süre sonra çöpten yürüyemez hale gelmemiz gerekiyor.

Oysa her şeye karşın yine de böyle olmuyor. Nedenine gelince, oldukça basit: Solucanlar. İşte o, hepimizin pek sevmediği, elimize almaktan rahatsızlık duyduğumuz, bazılarımızın iğrendiği sevgili solucanlar. İşte onlar, bizlerin attığı o çöpleri, toprak ve gübre haline dönüştürüyorlar. Ama biliyor musunuz, yalnızca et, kemik ve süt ürünleri dışındaki çöp atıklarını.

Bilim adamları, yemek artıklarını nemli bir dolguyla doldurulmuş, tahta bir sandığa koyup, üzerine kâğıt pırtıkları, kuru yapraklar ve bir saksıdan aldığımız kırmızı solucanlarla birlikte bir avuç da toprak koyduğumuz zaman, çürüten çöpherin solucanlar tarafından hızla toprak biçimine dönüştürüleceğini söylüyorlar. Düşünebiliyor musunuz? Ya solucanlar olmasaydı, bu çürüten ve artan çöplerle dolu dünyamızda biz ne yapardık?...

Bence hepiniz, hemen önce küçük bir tahta sandık yapın. Sonra da bir solucanı evlat edinin. Hepinize iyi pazarlar diliyorum.

Bir bardak çayın öyküsü,

Masama oturmuş, sizlere bu hafta ne yazsam diye düşünürken, çalışma arkadaşım Oya masama bir bardak çay koydu. İşte bu çay, birden yıllar önce yazdığım, ama hiçbir kitabımda yer almayan bir öykü-şiirimi aklıma getirdi. Sanırım pek çoğunuz çayın bu öyküsünü duymamışsınızdır. Oya'ya teşekkür ediyor ve sizlere öykümü anlatıyorum.

Birgün	Ama,
Yoksul bir köylü	Dokuzuncu günün akşamı
Söğüt ağaçlarının	Yorgunluktan
Altına oturmuş	Kapanıvermiş gözleri....
Dua ediyormuş.	Ve sabaha dek uyuyuvermiş.
"Tanrım	Ertesi gün
Bir dileğim var senden	Öfke içinde uyanmış
Eğer olursa	Yoksul köylü.
Tam dokuz gün	Lanetler yağdırmış
Uyumadan sana	Gözlerine
Dua edeceğim" diyormuş.	Ve yetinmeyip
Ve günü gelmiş	Kesmiş gözkapaklarını
Dileği olmuş	Kötülük ettikleri için
Yoksul köylünün.	Kendisine.
Tam dokuz gün de	İki küçük et parçası
Ummadan dua etmiş.	Koparılmış
Kelebek kanatları gibi	Kırmızıya boyuyormuş
Düşmüşler yere;	Hemen

Bir yıl sonra da	İşte insanlar o günden sonra
Bir ot sürgün vermiş	Bu kırmızı suyu
Gözkapaklarının	Kutsal sayıp
Düştüğü yerden;	Şekerle içmişler.
Yeşil,	Adına da "Çay" demişler
İnce yapraklı	Ama
Bir ot.	Çok içenlerin
Düştüğü kaptaki	Bir türlü uyku girmemiş
Kaynayan suyu	Gözlerine
Köylünün gözlerinden akan	Geceleri uykusuz geçirmişler hep
Kanlar gibi	O yoksul köylünün yerine.

Sokaklar kül tablası değildir

Bir arkadaşım söyledi. Amerika'da bir kahvede masaların üzerine şöyle bir yazı koymuşlar:"Siz bizim bardaklarımızı kül tablası olarak kullanmayın. Biz de size kahvelerinizi kül tablasında getirmeyelim." Gerçekten dikkat ettim de, bizde de yaygın bir alışkanlık bu. Lokantalarda yemek tabaklarını, kahve ve çay bardaklarını, kül tablası olarak kullananlar oldukça çoğunlukta. Bu alışkanlıklarını, elbette evlerinde sürdürenler de var. Ama bu aileye ve kişiye göre değişiyor. İşin daha ilginç yanı, sürücülerin bu konudaki ortak tutumları. İster taksi, ister özel otoların sürücüleri olsun; sigortalarının küllerini pencereden dışarı silkip, bitince de izmaritlerini sokağa atmayı neredeyse bir görgüsüzlük kuralı haline getirmiş olmaları. Sokakta yürürken çok dikkatli bakmanıza gerek yok. Her yer sigara filtreleriyle dolu. O lüks arabalardaki çağdaş görünümlü insanlar bile, arabaları sigara kokacak diye kül tablalarını aksesuar olarak kullanıyor ve sigaralarını caddelere, sokaklara atıyorlar.

Özellikle, bir taksiye bindiğim zaman, şoför izin almaya bile gerek duymadan sigara içmeye başlamışsa, hemen kül tablasını açıp bakıyorum. Sanki yeni alınmış gibi, pırıl pırıl olan tablayı gördükten sonra, dayanamayıp soruyorum: "Kül tablasını neden kullanmıyorsunuz?" Şoförün savunusu oldukça açık: "Sigara kokuyor, müşteriler rahatsız oluyorlar." O da gördüğünüz gibi, bu sorunu, sigarasını sokağa atarak çözüyor. Oysa hiç kimse, bir sigara filtresinin (selüloz ve asetattan üretilen bu atığın); iki yıldan önce çürümediğini düşünmüyor.

Günde bir paket sigara içen biri, her gün sokağa on sigara atsa, bu ayda üçyüz, yılda üç bin altı yüz filtre ediyor. Bu büyüklerimizin yaptıkları.... Peki ya bir de sizler gibi çiklet atıcıları var, bunlara ne demeli!.. Hemen hemen hepimizin en sinirlendiği şey; yolda giderken ayakkabımızın altına bir çiklet yapışmasıdır. Bundan hoşlanan birinin de olacağını pek sanmıyorum. Biliyorsunuz çikletler; tadlandırıcı, renklendirici (gıda boyaları) kauçuk ve sentetik reçineden oluşurlar. Çikleti çiğnerken, şekerini ve

boyasını yutarız. Geriye kalan tatsız kısmı da, çiğnedikten sonra bıkır atarız. Ne yazık ki atılan kısmının kauçuk olan yanı oksijenle yapışkan özelliğini kaybedip doğaya karışırken, sentetik reçine beş altı yılda yok olmaz. Bu önemli sorunu, çevreci ÇİKLET HASTALARINA özellikle duyururum.

Merhaba küçük kızım Şafak,

Yıllar önceydi. Milliyet Kardeş dergisinin yayın yönetmenliğini yapıyordum. Her yıl oluğu gibi, o yıl da bir yarışma düzenlemiştik. Sonuçlar belli olmuş ve kazanan okurlarımıza telefon edip, kendilerini kutluyor, bu arada da düzenleyeceğimiz ödül törenine katılamıyordu. Kimileri kendileri geleceklerini, kimileri bir yakınlarıyla ödülleri aldıracaklarını, kimileri de postayla bizim göndermemizi istiyordu.

Yaz günüydü, hava da oldukça sıcaktı. Odamda yazı yazıyordum. Birden, kapının önünde mavi gözlü, sarı saçlı, biraz sıska, ama bütün yüzüyle gülen bir çocuk belirdi. Bana bakıp gülümsüyordu. Onu tanımamı ister gibi bir hali vardı. Çalışanlardan birinin çocuğu olduğunu düşünüp, "Sen kimin kızıydın?" dedim. "Adım Şafak, Ben Milliyet Kardeş okuruyum" dedi. Yanımdaki koltuğa oturdu. "Kazandığı ödülü almaya geldiğini" söyledi. Yerimden kalktım, kendisini kutlayıp öptüm, ben de yanındaki koltuğa oturdum, "nereden ve nasıl geldiğini" sordum. "Gebze'den otobüsle" deyince, neredeyse yere düşüyordum.

Hemen beni, büyük bir olgunlukla sakinleştirdi: "Merak etme Yalvaç abi, annemle birlikte geldim. O aşağıda beni bekliyor" dedi. Ve sanki soracağımı bilmiş gibi, annesinin neden gelmediğini açıklamaya başladı. Annesi psikologmuş. Ve ona, "Sen artık büyüdün, git kendi işini kendin yap!" demiş. Şafak beni şaşırtmaya devam ediyordu. Ama bu kez sıra bendeydi. Şimdi git aşağıya anneanne söyle, "İnsan kızının ödül aldığı bir günde onu yalnız bırakmazmış de!" dedim. İki dakika sonra, Şafak'la annesi Ayşe Önal odamdaydılar. İşte o günden sonra Ayşe de , Şafak da benim en yakın dostlarım oldular. Aradan geçen yıllar içinde de ilişkilerimiz hiç kopmadı. Şafak, o büyüdükçe büyüyen güzel yüreğiyle, benim gibi kızım Burcu'nun da gönlünde koca bir yer edindi kendisine. Şafak geçtiğimiz ay içinde İsviçre'de şanssız bir tren kazası geçirdi. Şu anda, çok şükür sağlığı yerinde ve yeni bir yaşama hazırlanıyor. Hem de, o

çocukken olan hali gibi güçlü, olgun ve kararlı. Üstelik de her zaman, hep yanında olan annesiyle birlikte....

Seni çok seviyoruz Şafak. Sen, her zaman her şeyi becerecek güçte ve yetenektesin. Sana, Milliyet Çocuk Kulübü üyelerinin sevgilerini gönderiyor, dönüşünü özlemle bekliyoruz. Ha bu arada, son buluşmamızda bizi ekmiş olduğunu sana hatırlatmakta yarar görüyorum.

Kocaman bir dünya kadar sevgiyle, seni doya doya kucaklıyor ve gözlerinden öpüyorum.

Tatilde sözlük okunur

Yıllar önceydi. Ortaokul birinci sınıftan ikiye geçmiştim. Okulun son günüydü. Artık ders yapmıyor, öğretmenlerimizle söyleşiyorduk. Arkadaşlarımızdan biri, sanırım Engin'di; öğretmenimize, "Tatilde ne okuyalım? diye sordu. Yaşadığımız ilçede yalnızca bir kitapçı dükkânı vardı. O da kitaptan daha çok, kırtasiye malzemesi satardı. Öğretmenimiz herhalde biraz bunu da düşünmüş olmalı ki, Engin'e sözlük okumasını önerdi. Sözlük okuma fikri bize çok komik gelmişti. Bununla ilgili birçok espri üretmiştik: "Çok heyecanlı bir sözlük", "Sahi, katil 'K' sayfasında mı?", "Bu ne biçim kitap, 'Son' sözcüğünü sona yazmamışlar", "Bulursam, bu yazarın başka sözlüklerini de alacağım", "En sevdiğim sözlükçü bu" gibi....

Yıllar sonra, fırsat buldukça sözlük okuduğum günler çok oldu. Hatta bazı günler defterime bilmediğim birçok sözcüğü yazıp, anlamını öğrenmeyi alışkanlık biçimine getirmiştik. Bugün bana, böyle bir soru sorarsanız; sizlere okumanız için bazı kitapları önerirken bunun dışında, ben de sizlere fırsat buldukça özellikle sözlük okumanızı salık veririm. Hatta okuduğunuz yabancı dildeki sözlükleri bile. Çünkü sözlükle, insanlara kendi dilini de, okudukları yabancı dildeki sözlükleri bile. Çünkü sözlükler, insanlara kendi dilini de, okudukları yabancı dilleri de en iyi biçimde öğreten kitaplardır.

Ve bir fıkra

Üç tane koyun, ahırda aralarında konuşuyorlarmış:

"Bakalım bugün kesilme sırası hangimize gelecek?.."

Derken, kasabın çırağı çıkıp gelmiş. Ve içlerinden birini kesmek için götürmüş. Tam koyunu yatıracağı sırada, koyun çırağın yüzüne bakarak miyavlamış. Çırak şaşırılmış. Öyle ya, koyun hiç miyavlar mı? Kedi değil ya bu.... Çırak yine koyunu yatırmak için davranınca, koyun bu defa iki kez miyavlamış. Çırak şaşırılmış ve biraz da korkmuş. "Ben miyavlayan koyunu kesemem!" deyip, götürüp koyunu ahıra bırakmış.

Arkadaşlarının geri döndüğünü gören öteki koyunlar, merakla çevresini sarıp, nasıl olup da kurtulduğunu sormuşlar. Koyun da sırtarak, "Nasıl olacak! İşte bir yabancı dil bilmenin faydası arkadaşlar" demiş.

Bay Lunapark'ı tanır mısınız?

Eğlence denince, benim aklıma, dönme dolaplar, salıncaklar, güldüren aynalar ve korku tünelleri gelir. Babamınsa, tahterevalli, Karagözcü, kukla tiyatrosu ve kayık salıncaklar....

Ablalarınızın aklına, dün çarpışan otomobiller, dönen uçaklar, dönme dolaplar gelirken; şimdi hızla değişen teknolojiyle sizlerin aklına, beşyüz kilometre hızla giden uzay otobüsü, kollu makineler, içinden küçük kayıklarla geçilen saydam su boruları, her köşeden size uzay tabancasıyla ateş eden Fairman'ler, başlarını deliklerden çıkaran tarla fareleri geliyor... Yani sizin anlayacağınız, sonunda böyle bir yere gitmek istediğimizde hepimizin aklına o park, yani lunapark geliyor. Peki hiç düşündünüz mü bu lunapark sözcüğünün nereden geldiğini? Neden dünyanın her yerinde eğlence yerlerine lunapark dendiğini.

İşte size lunaparkın kısacık öyküsü: **Anatoliy Lunaçarskiy** bir siyaset adamı. Aynı zamanda da başarılı bir sanat ve edebiyat tarihçisi. 1905 yılında ülkesinden Fransa'ya kaçmak zorunda bırakılınca, yaşamını sürdürebilmek için kendi adını verdiği bir park kiralamış ve bu parkta tam on iki yılını, nişan tahtaları, sallanan tahta atlar, tahterevallilerle oynayan çocuklara sandviç satarak geçirmiş. O memleketine döndükten sonra da, çocuklar **Lunaçarskiy**'in bi parkını unutmamışlar ve bu parka "Luna'nın parkı" anlamında lunapark demişler. İşte bizde de, dünyanın dört bir köşesinde de başka başka isimler takılsa da, lunaparkların adı **Lunaçarskiy** Amca'dan geliyor....

Cihangir'in sarı tasmalı köpekleri

HABİTAT

Sanıyorum okuyanlar anımsayacaktır. İki hafta önce bir okumun uyarısı üzerine, Habitat nedeniyle öldürülen köpeklerle ilgili bir haber yazmıştım. O yazımız okurlarımızın oldukça ilgisini çekmiş olmalı ki, daha sonra aynı konuyla ilgili başka duyumlar da aldım. Hatta gazeteci arkadaşım Halim Bahadır da, sizlerin gönderdiği bu haberi o kadar çok sevdi ki, Posta gazetesindeki "Basın Tribünü" köşesinde yazımıza yer verdi.

MABİTAT

Aldığım duyumlara gelince; en ilginçlerinden biri Elif Sarı'nınki. Diğer de, sizler için kitaplar yazan, şair Şennur Sezer'in söyledikleri. Şennur diyor ki: "Cihangirli çocuklar, Cihangir'de başıboş gezen köpeklerin Habitat yüzünden belediye görevlileri tarafından öldürüleceklerini duyunca, hemen anne babalarından ve çevre sakinlerinden topladıkları paralarla ne kadar tasma bulabildilerse alıp, büyüklerinin de yardımıyla mahalledeki tüm köpeklere takmışlar." (Ne var ki, buldukları tasmaların çoğu sarı renkliymiş.) Şennur, "Yalvaç, eğer yolun Cihangir'e düşer de sokakta sarı, mavi, kırmızı, renkli tasmalarla dolaşan köpekler görürsen sakın şaşırma! Bu onların serbest dolaşım kartları" diyor.

ŞUBİTAT

Geçtiğimiz hafta, Habitat nedeniyle yapılan toplantılardan birinde, bir konuşmacının kedi ve köpeklerin Habitat nedeniyle öldürüldüğünü söylemesi üzerine, Habitat genel sekreteri ve delegeler, öldürülen kedi köpekler için bir dakikalık saygı duruşunda bulunmuşlar ve Türkiye sorumlusuna (Sn. Yiğit Gülöksüz'e) bir protesto mektubu göndermişler. Tabii ki kediler ve köpekler geri gelmeyecekler. Ama burada komik olan, Sn. Gülöksüz'ün cevap olarak gönderdiği yazı: "Biz kedi ve köpekleri

Habitat için öldürmüyoruz." Elif Sarı diyor ki: "Yalvaç Abi, demek ki kedi ve köpekler Habitat'tan başka her şey için öldürülebilir anlamına mı geliyor bu?" Doğrusunu istersen Elif, ne diyeceğimi bilemiyorum. Ama, siz sokak hayvanlarının takipçisi oldukça, bundan sonra onlarla ilgili daha akılcı çözümler üreteceğimize inanmak istiyorum.

Şenol'un adsız köpeği

Her hafta, çocuk sayfamızın baskı öncesi hazırlığını yapan bir abiniz var. Adı Şenol. Sizlerden gelen öykülerden o kadar çok etkilendi ki, geçen gün dayanamadı bir öykü de o anlattı. İşte bu hafta sizlere, Şenol'un başından geçen bu öyküyü yazacağım.

Şenol bizim gazetenin grafik servisinde çalışıyor. Yani bizim çocuk sayfamızın görsel düzenini o hazırlıyor. Ve bizler, pazar sabahları erken saatlerde gazetemizi okuyabilelim diye de, bazı geceler geç saatlere kadar çalışmak zorunda kalıyor. İşte yine böyle günlerden birinde, işi bittikten sonra gazeteden çıkıyor. Oturduğu semte giden minibüslerden birine biniyor ve evine yakın bir durakta iniyor. Ortalık zifiri karanlık. Sokakta kimseler yok. Durağın köşesindeki lamba, çevreyi zar zor aydınlatıyor. Ürkek, telaşlı, fakat oldukça sessiz adımlarla evine doğru yürümeye başlıyor. Birden yanında bir köpek beliriveriyor. Oldukça uysal ve tanıdık birini görmüş gibi, kuyruk sallıyor köpek. Yine de korkuyor Şenol. Ama hiç sesini çıkarmadan devam ediyor yoluna. Eve geldiklerinde, bir "Oohh!" çekiyor ve giriyor evine. Köpek de dönüp gidiyor.

Ertesi gece Şenol durakta indiğinde, köpek yine orada. Minibüsten onun indiğini görünce, koşarak yanına geliyor. Bir sevinç içinde, onu izlemeye başlıyor. Şenol onu hiç görmemiş gibi davranıyor. Ama adsız köpeğin aldıracağı yok. Eski bir dostunu görmüş gibi mutlu. Ona sürünerek, çevresinde dönerek yine eve kadar izliyor onu. Şenol eve girince de biraz kapıda bekliyor, sonra yine çekip gidiyor.

Bir sonraki gün, bir sonraki gün, hep aynı şekilde sürüp gidiyor dostlukları. Bir gece, Şenol yemekhaneden artık kemik parçaları alıyor yanına. Adını bilmesede "Adsız Köpek" arkadaşı artık onun. Minibüsten indiğinde yağmur yağıyor. Sırılsıklam olmuş tüylerine karşın, arkadaşı "Adsız Köpek" orada. Meraklı gözlerle, minibüsten inenler içinde Şenol'u bulmaya çalışıyor. En son Şenol iniyor. Dostunun onu görmediği zaman ne yapacağını merak ettiği için.... "Adsız Köpek", Şenol'u göremeyince şaşkına dönüyor ve sinirli sinirli dolanmaya başlıyor. İnenlerin yanlarına gidiyor. İndi de, ben mi

görmedim?" gibilerden, telaşlı telaşlı sanki yüzlerine bakmaya çalışıyor. Şenol'u görünce rahatlıyor birden. Şenol elindeki kemikleri, sardığı kağıttan çıkarıp ona veriyor. Köpek kemiği yemeye başlıyor. Fakat Şenol'un yürüdüğünü görünce, yemeği bırakıp, kemiği ağzına alıp, Şenol'u izlemeye başlıyor. Öyle ya, onu eve kadar bırakmak zorunda. Şimdi yemek yemenin sırası mı?... Hızlı hızlı yürüyorlar eve doğru. Yağmur da olanca hızıyla devam ediyor. Birden yanlarında bir araba duruyor. Cam açılıyor ve arabanın içindeki adam Şenol'a, "Köpek sizin mi?" diye soruyor. Şenol şaşkın. Sanki birinin köpeğine zorla sahip çıkmış gibi bir endişeye kapılıp, "Hayır!" diyor ve yürümesini sürdürüyor. Arkasından iki el silah sesi patlıyor. Ve.... neye uğradığını şaşıyor Şenol. "Adsız Köpek", acı bir çığlık atarak, çarpıyor yandaki bir dükkânın kepenklerine. Bir kez daha, bir kez daha! Ve..... acılar içinde inleyerek düşüyor yere. Hızla uzaklaşıyor resmi araba. Ve... dokunamıyor Şenol köpeğe. Son bir kez sevgiyle bakıp Şenol'a, yumuyor gözlerini.

Şenol, "Keşke!.. Yalvaç Abi, keşke benim köpeğim deseydim!" diyor.

Anneler Babalar, elinizin hamuru değil Kokulu oyun hamuru

Kokulu Oyun hamuru

Dün, Kocaeli'nden bir okurumun babası, **Salih Polat Bey** telefon etti. Öyle öfkeliydi ki, kendi kendime "Acaba ne yaptım?" diye sormadan edemedim. Önce, bana telefonla çok zor ulaştığı için sinirli olduğunu, daha sonra da asıl kızgınlığının bu olmadığını, onu çileden çıkaran sorunun, ilkokullarda çocukların kullandığı oyun hamuru olduğunu söyledi.

Doğrusunu istersiniz, hiç şaşırmadım. Çünkü bir ay kadar önce, arkadaşım **Meral Tamer** de köşesinde, gelen şikâyetler üzerine aynı konuyu işlemişti. Ama **Salih Polat Bey**'in sorunu başka. O, özellikle taşrada satılan bütün oyun hamurlarının, çocuk sağlığı açısından zararlı şeyler olduğunu söylüyor. Bunu kanıtlamak için de, gitmedik, başvurmadık yer bırakmamış. Milli Eğitim'den **TUBİTAK**'a, **TUBİTİK**'tan Zeytinburnu'ndaki **Halk Sağlığı Merkezi**'ne kadar. **TUBİTAK** yetkilileri, Salih Bey'e oyun hamurlarını inceleyebileceklerini,, ama yalnızca içinde bulunan katkı maddelerini analiz edebileceklerini, bildirmişler. Eğer, sağlık açısından zararlı olup olmadığını öğrenmek istiyorsa, bunun için en doğru yerin **Zeytinburnu Halk Sağlığı Merkezi** olduğunu söylemişler. **Salih Bey**, İstanbul'a gidip, bu işi takip edebilecek maddi gücü olmadığını, ama ben yazarsam, belki yöneticilerin ve başka velilerin de konuya ilgi duyabileceklerini düşünmüş.

Söylediklerini hiç de haksız bulmadığım için, ben de anne babalarınıza ve sizlere yazarak, bu konuda hepinizi uyarmak istiyorum. Düşünsenize, eğer gerçekten oyun hamurları çocuk sağlığı açısından zararsızsa, neden bizde de bazı oyun hamurlarının üzerinde, dünyanın her yerinde olduğu gibi **Sağlık Bakanlığı**'nın "**Zararsızdır**" belgesi yok.

Salih Bey, "Kimi kutuların ithal ürünler olduğunu, üzerlerinde markaları bulunduğunu, bazı ürünlerinse oldukça kötü, özensiz kutu ve görünümünde olmasına

karşın, üzerlerine İngilizce yazılar yazılarak yabancı ürün görüntüsü verilmeye çalışıldığını" söylüyor. "Özellikle bazılarının, çocukların sevdiği kokulu sakızların tatlarında üretildiğini, bununla da amacın, çocukları ürünü seçerken etkilemek olduğunu" belirtiyor. "İçindeki katkı maddelerinin, renk verici boyaların ne olduğu bilinmeyen bu ürünler, denetimsiz satılarak, çocuklarımıza zarar veriyor" diyen Salih Bey, "onların ellerine, yüzlerine, gözlerine sürerek oyun oynar gibi yaptıkları bu çalışmalardan zarar görebileceklerini" düşünüyor. Küçük çocukların bunları yiyebilecekleri kaygısını bile taşıdığına dikkat çeken Salih Bey, bence pek de haksız gözüküyor.

Gerçekten ben de bu işin çamur ve taze ekmek hamuruyla yapılmasından yanayım. Ayrıca hamurla yapılan ürünleri çocuklara boyatarak, onların yaratıcılığına yeni boyutlar kazandıracağına inanıyorum.

Hazır boyanmış hamurla yapılacak ürünlerle, çocuklar yalnızca yeni formlar üretmeyi öğrenebilirler. Ama boyayarak, renkleri, fırça kullanmayı, boyutlu resim yapmaya da öğrenmiş olurlar. Bence, Milli Eğitim Bakanlığı programlarında böyle çalışmalara yer veriyorsa, kullanılan malzemenin takipçisi de olmak zorunda. Sağlık Bakanlığı'nın onayı olmayan ürünler piyasada satılamamalı. Hatta okullara girememeli. Dünyanın pek çok yerinde, kokulu silgiler yasak edilirken, kokulu oyun hamurları ürettirilmemeli. Yerli ürünlerin üzerine yalan yanlış, yabancı ve uyduruk markalar yazarak insanlar aldatılmamalı. Özellikle, boya kalemlerinde çok sık rastladığımız bu olay karşısında, çocuk seven tüm büyüklerimizi uyararak, öğretmenlerimizi bu konuda daha dikkatli ve duyarlı olmaya çağırıyoruz.

Öykülerden alınan dersler

La Fonten masallarında, masalın sonunda masaldan alınacak ilginç bir ders vardır. Ben de bundan sonra, bana gönderdiğiniz masalların altına, anne ve babalarınız için böyle dersler ekleyeceğim.

Can'ın Öyküsü

Can iki yaşında. Daha çok küçük. Yuvaya bu yıl başladı. Ama çok akıllı bir çocuk. Ben daha onunla tanışmadım. Onu, yalnızca işyerinde annesinin masasının üzerinde duran fotoğraflarından tanıyorum.

Geçen hafta Can, anne ve babasıyla birlikte lokantaya gitmiş. Garson gelip siparişleri almış. Az sonra da yemekleri getirmiş. Tabii önce Can'ın yemeğini. Garson tüm güleçliğiyle yemeği Canın önüne koymasına karşın, Can kızgın bir yüzle garsona şöyle demiş: "Sen dit. Annem getirsin!"

Bu öyküden alınacak der: Anneler, çocuklarınıza evde bir garson tavrıyla yemek servisi yapmayın. Başka personele de görev yapma hakkı tanıyın.

Şiir'in öyküsü

Şirin Ankara'da oturuyor. Daha ilkokula yeni başlamış. Ya da ikinci sınıfta. O yıl da, her yıl olduğu gibi 23 Nisan'da, "Çocuk Bayramı" şenliklerine katılmak için, Ankara'ya yurtdışından yabancı konuk çocuklar geliyor. Ve bu çocuklar, onları isteyen ailelerde konuk ediliyor. Bayram öncesi her ailede, aynı konu.

Her çocuk, o yıl ailesinin bir çocuğu konuk edinmesini istiyor. Şirin arkadaşları gibi pek istekli değil. Bu halasının dikkatini çekiyor. Şirin'e, "Şirin yavrum, bir çocuk da siz alın. Hem başka ülkeden bir mektup arkadaşın olur, hem de bu bayram günlerini renkli geçirirsin" diyor. Şirin, halasına biraz da kızgın bir tavırla bakarak şöyle diyor: "Hala biz daha bana bakamıyoruz. Ona nasıl bakacağız?!"

Bu öyküden alınacak ders: Anneler, çocuğunuz sizin kendisine bakamadığınız gibi bir düşünceye saplanmışsa, bakımını babasına bırakın. Çocuğunuz da, babası da çok kısa bir süre içinde, sizin çocuğunuza çok iyi baktığınızı kabul etmeye başlayacaktır.

Casper işkembedan atmaz!

Geçtiğimiz hafta içinde, bir arkadaşınızdán mektup aldım. İhsan'ın yazdığı mektubun içine, babası da birkaç satır eklemiş. Murat Amca, ıspanağı yoğurtla yememizin bir rastlantı olduğunu, insanların yiyecek şeyleri olmadığı zaman bunları birbirine karıştırdıklarını, böylece özellikle süt ürünlerinin yediklerimizle birleşmesini buna bağlamış ve bana, konuyla ilgili başka örnekler bulamayacağımı yazmış.

Sanıyorum, "Temel Reis Ispanağı Yoğurtsuz Yer" adlı yazımı pek çoğunuz okumuşsunuzdur. Ben, insanların ıspanağı yoğurtla, yalnızca zehirlenmemek için yediklerine inanıyorum ve böyle olduğunu savunuyorum. Yoksa, Murat Amca'nın dediği gibi bir rastlantı değil.

Gerçekten ikinci bir örnek vermek gerekirse, işkembe çorbasını söyleyebiliriz. İnsanlar, hayvanları kestikten sonra, yalnızca etini yemekle kalmayıp, ondan başka nasıl yararlanırım diye de çaba harcamışlar ve bunu da yıllarca uygulamışlar. Örneğin, boynuzlarından çakı sapı, tarak; kuyruğundan kamçı; derisinden giyecek; bütün vücut aksamlarından gıda olarak yararlanmışlar. Her şeyini yemişler, beyinde tutun da ayaklarına kadar.....Paça pişirmişler, beyin salatası yapmışlar; diğer, yürek, dalak, neresi olursa hepsini yemişler. Sonunda iş işkembesine gelmiş. İşkembe, dışkının toplandığı yer. Her türlü atıklar burada. Ve, hastalıklara açık bakteriler, mikroplar hepsi....

İşte işkembeyi önce temizlemişler, kimi zaman kirece yatırmışlar, kimi zaman da kendi buldukları yöntemlerle onu mikroplarından arındırmışlar. Pişirdikten sonra da, mikropları ölmemiştir düşüncesiyle işkembeye sirke dökmüşler. Böylece, mikropların öleceğine inanmışlar. Tabii sirke her şeyi çözmemiş. Yine de bir koku kalmış. Bu kokuyu da sarmısakla bastırmışlar. Biber ve tuz da kolay yiyebilmenin tatları olmuş.

Şimdi herkes, "İşkembe çorbası, sarımsaksız ve sirkesiz hiçbir şeye benzemez" diyecek. Bu alıştığımız tat, yalnızca geçmişte sağlığı korumak için alınmış bir önlemden başka bir şey değil Murat Amca...

Siz bana güvenin, Casper hiçbir zaman işkembeden atmaz!..

(Bugün işkembe çorbası içenler lütfen beni bağışlasınlar.)

Okulla gelen ayrılıklar

Lisede ilk yıllarını, ben de yatılı öğrenci olarak geçirdiğim için çok iyi bilirim. Okulların açılması, bazı öğrencileri için tatilin bitmesi, yeni bir ders yılının başlaması anlamına gelirken, özellikle yatılı okuyan öğrenciler için ayrılıkların başlaması anlamına gelir.

Artık biraz yalnız, biraz üzünçlü ve sevdiklerinizden uzak kalacağınız günlere hazırlıklı olmalısınız demektir. Ama yine de korkmamalısınız. İlk başlarda oldukça zor geçen bugünler, daha sonra yerini öyle bir mutluluğa bırakır ki; hafta sonları evci çıkan arkadaşlarınızın bile, çoğu zaman ders çalışmaları gerektiğini söyleyerek okulda kaldıklarına tanık olursunuz.

Ayrılıkları, yoksunlukları, özlemleri ve kimi zaman kötü yemekleriyle yine de güzeldir yatılı okul yılları. İnsanın yaşamında hiç unutamayacağı derin izler bırakır.

Artık büyümüş, daha önce annenizin yaptığı bütün işleri, siz yapmaya başlamışınızdır. Kendi giysilerinizi kendiniz asmaya, yatağınızı düzenli olarak toplamaya, ayakkabılarınızı boyamaya, yastığınızın altına pantolonlarınızı koyarak ütü yapmasını keşfetmeye.... ve o güzel kokulu çoraplarınızı elinizde çitileyerek yıkamaya... Tabii bütün bunların, annenize ve babanıza pek yararı olmayacaksa da, olgunlaşmanız, el yetilerinizin gelişmesi, ilerideki yaşamınızın biçimlenmesi açısından size yararı olacağı kesindir.

Yine de anne ve babanız, sizleri çok özleyecek, "Şimdi keşke evde olsaydı da yatağını biz toplasaydık, gece başucuna su bardağını biz götürseydik" diyeceklerdir. Ama yine de bütün bunlar gerçeği değiştiremeyecek; bütün kuşlar gibi siz de uçmasını öğrenmek zorunda olduğunuzu, uçmanın hep yuvadan atlayarak ve tek başına yapıldığını öğreneceksiniz.

Bu yıl kızım Burcu, ben pek istemesem de bu kervana katıldı. İşte biraz sizler için, biraz anne ve babanız için, biraz da kendim için yazdım bu yazıyı... Hepinize şimdiden mutlu bir okul yılı diliyorum.

Şaka Yapmak

Sanırım içinizde şaka yapmasını sevmeyen kimse, pek yok gibidir. Okulda, evde, sokakta yapılan şakalarla geçer birçok günümüz. Küçük yaşlarda çeşitli gereçler kullanılarak yapılan şakalar, yaşlar ilerleyip büyümeye başlayınca, sözcüklerle, aldatmacalarla yapılmaya başlanır. Ama ne türde şaka yapılırsa yapılsın, şakayı yapmak da, şakaya tepki göstermek ya da bir başka şakayla yanıt vermek de her zaman büyük incelik ister. Sonra her insanın kişilik yapısı değişik olduğu için, gösterdiği tepki de değişik olur. Birinin kahkahalarla güldüğü şakaya başka biri küserek ya da yumrukla yanıt verebilir. Bu yüzden, şaka yaparken yerini ve zamanını iyi kollamak gerekir.

Bir de büyüklerimizin her zaman söylediği şu sözü aklınızdan çıkarmamalısınız: "Başkalarının sana yapmasını istemediğin şeyleri sen de başkasına yapma." Bütün bunları niye anlattım?

Geçen gün Elife babası, sihirli bir kalem armağan etmiş. Bu kalemle nereye yazarsanız yazın, üç dakika sonra mürekkep uçuyormuş. Örneğin beyaz bir elbiseye dökülse, berbat olurmuş gibi gözüken elbisenin bu görüntüsü, üç dakika sürüyormuş. Elif, şakayı bir arkadaşına yapmış. Arkadaşı ilk önce biraz kızmış, ama daha sonra çok sevdiğini söyleyerek kalemi ödünç istemiş.

Elif kalemi vermiş. Ertesi gün de kalem geri gelmiş. Ama ne var ki arkadaşının şakaya verdiği yanıt biraz çirkin olmuş. Kalemin içindeki uçan mürekkebi çıkaran çocuk, yerine gerçek mürekkebi koymuş.

Elif yine kalemiyle aynı şakaları sürdürünce başına gelenleri artık siz düşünün. İşte bu yüzden sakın unutmayın, şaka yapmak kadar, şakayı kaldırmak da önemli bir incelik ve bilgelik işidir.

Hepinize iyi şakalar.

Temel Reis İspanağı yoğurtsuz yer

Büyüklerimizden öğrendiğimiz şeyler vardır. Nedenini bilmeyiz. Ama öyle öğretildiği için, biz de öyle uygularız. Elbette yanlış şeyler değildir bunlar. Onlara da büyükleri öyle öğretmişlerdir. İşte bu ortak davranış biçimleri, insanlar arasında kuşaktan kuşağa büyür, gelişir ve o ülkenin kültürünü oluşturur. Ama bence, doğru da olsa, öğrendiğimiz, yaptığımız, uyguladığımız her şeyi, bizim daha ileriye götürüp taşımamız için, neden böyle davrandığımızı araştırmamız gerekir. İşte bu eraz bizi geliştirir. Kendimizi ve çevremizi tanımamızın yanı sıra, bilinçli insanlar olarak yetişmemizi sağlar.

Bilmem ıspanak yemeğini sever misiniz? Ben çok severim. Çocuk yaşlarımda çok fazla Temel Reis okuduğumdan olsa gerek, ıspanak, semizotu, pazı yemeye bayılırım. Özellikle üzerinde, ekşi olmayan bir de yoğurt varsa, tadına doyamam. Siz de yerken yoğur koyar mısınız? Yoksa ıspanaktan nefret mi edersiniz? Bunu bilmem ama, herhalde hepiniz, ıspanak yerken üzerine yoğurt konulduğunu bilirsiniz.

Peki hiç kendi kendinize sordunuz mu, "İspanak yerken neden üzerine yoğurt koyuyoruz?" diye. Sanırım sormadınız. Temel Reis'in de sormadığı belli ki, ıspanak yerken üzerine yoğurt koymuyor. Onun ıspanağın nasıl piştiğini de bilmediğine eminim. Çünkü ne zaman gücü azalsa, hep konserve ıspanak yiyor. Billi Cosby, "Zaman Uçup Gidiyor" adlı kitabında, onun fazla ıspanak yemekten demir zehirlenmesine uğradığını ve bu yüzden hastanede yattığını yazıyor.

Biliyorsunuz, atalarımız göçebe insanlardı. Yerleşik biçimde yaşayanlar bile, yaz gelince hayvanlarını otlatabilmek için yaylalara çıkarlardı. Elbette her gün bir koyun kesip yemiyorlardı. Sürüleri çoğalıp, belli dönemlerde daha çok yaşlı hayvanları keserek, buldukları saklama yöntemleriyle et gereksinimlerini karşılıyorlardı. İşte bu yüzden tahılları, yaban meyvelerini, otları çok iyi tanıyorlardı. Bunları hem beslenmek için, hem de hastalıklara karşı kendilerini koruyabilmek için kurutup saklıyorlardı.

Elma, ahlat gibi meyve kuruları, pestiller, kekik, nane, ıhlamur, ebegümeci, madımak, kuzukulağı ve daha bilmediğimiz yüzlerce ot, bir kültür olarak günümüze kadar geldi.

Yeni yerler gördüklerinde, bilmedikleri otları vermek zorunda kaldıkları zaman da hastalandılar. Zehirlendiler. Yaptıkları doğru muydu, yanlış mıydı bilmiyoruz. Ama daha sonra bütün bitkileri yoğurtla yiyerek, kendilerini zehirlenmekten korumaya çalıştıklarını biliyoruz.

Bugün yediğimiz ıspanaklar, artık bahçe ve seralarda özel olarak yetiştiriliyor. Aralarına yaban otları karışmıyor. Ama bu alışkanlık öyle yerleşmiş ki, biz hâlâ ıspanağın yoğurla çok güzel yendiğini söyleyerek, onu yoğurtsuz yemiyoruz.

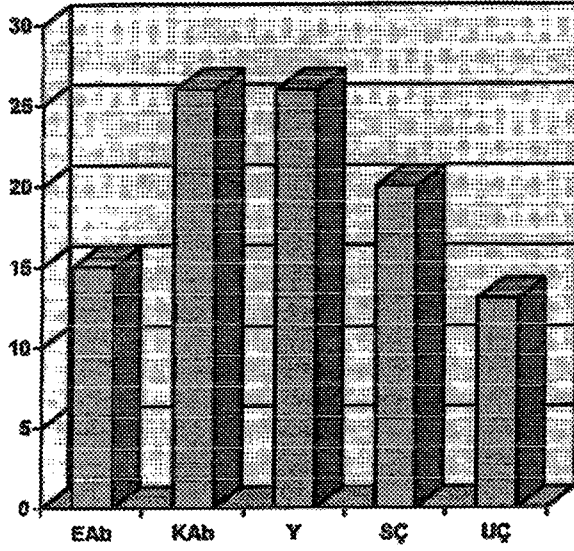
Timsahlar diş fırçası kullanmaz

Belki bazılarınız duymuştur. O bataklık sularının acımasız kahramanı timsahlar, leş ve değişik avlarla beslenirler. Balıkları, böcekleri ya da ırmak kenarına su içmeye gelen kara hayvanlarını yiyerek karınlarını doyururlar. Hantal görünüşlerine karşın, çok hızlı, atak ve hareket yetenekleri oldukça gelişmiştir. Bu yüzden yanına yaklaştıktan sonra ondan kaçabilen canlı çok azdır.

Çevresiyle asla dost olmayan bu hayvanların, inanamayacağınız kadar yakın bir arkadaşları vardır. Üstelik u arkadaşları da bir kuş. Bu kuşun doğa bilimcileri tarafından konulmuş adı, **Pluvianus Aegyptius**: Kısacası timsah bekçisi, Ama biz bu kuşa timsah kuşu diyoruz. Gerçekten de timsahların en yakın arkadaşları bu kuşlar. Ama ne var ki, aralarındaki arkadaşlık biraz çıkara dayanıyor. İşte bu yüzden de yedikleri içtikleri ayrı gitmiyor. Zaman içinde bu arkadaşlık yazar ve çizerlerin o denli ilgisini çekmiş ki, kimileri onların üzerine öyküler yazarken, kimileri de ünlü çizer Reiser gibi onları gülmece konusu yapmış.

Timsahlar et yediklerinde dişlerinin aralarında et parçaları kalınca ağızlarını açıyorlar. Timsah kuşları da büyük bir rahatlık içinde, evlerinde dolaşır gibi timsahın açık olan ağzından içeri girip dişlerinin arasındaki etleri temizliyorlar. **Timsah kuşu**, dilerse timsahın burnuna çıkıyor dışarıdan parçayı çıkarmaya çalışıyor, dilerse ağzının içine giriyor; sanki bir otomobil tamircisi gibi karnı doyuncaya kadar timsahın dişlerini fırçalıyor. Yani dişleri temizliyor. Timsahların macun kullanmadıklarını hepimiz biliyoruz. Ama canları sıkılınca diş fırçalarını değiştiriyorlar mı, işte onu bilmiyoruz. Doğa bilimcileri bu konuda şunları söylüyorlar: "**Bir tek timsah bile, bugüne kadar timsah kuşuna zarar vermemiştir. Eğer bunun tersi bir şey olsaydı, timsah kuşları da öteki hayvanlar gibi başka türlü beslenme yolunu seçerlerdi.**"

Ben diş fırçamı seviyorum. Siz de diş fırçanızı timsahın, timsah kuşunu sevdiği kadar sevseniz yeterli sanırım....

Adı, Soyadı: Yalvaç

Ural

Cinsiyeti : Erkek

Yaşı:

Genelde alışıldan farklı olarak Uymuş çocuk biraz düşük, Serbest Çocuk biraz yüksek, Koruyucu Anababa yüksek, ama Yetişkin aşağılarda (genelde karşılaşılan duruma kıyasla). Serbest Çocuk ve Yetişkin'in durumları çocuk kitabı yazarlığını kolaylaştırıyor. Alışılmış kalıpların dışına çıkabiliyor. Çok mantıklı olmak gibi bir kaygısı yok. Eleştirici

Anababası düşük. Bunun anlamı etrafında sürekli kusur arayan biri değil. Etrafıyla barışık görünüyor. Onlarla ast-üst ilişkisi kurmaya çalışmıyor. Koruyucu Anababasının durumu onun canayakın, şefkatli, koruyucu, destekleyici bir davranış tarzı içinde olduğunu gösteriyor.

Yalvaç Ural'a eserlerinden yola çıkarak uyguladığımız sıfat tarama testinin sonuçları yukarıda verilmiştir. Test sonucundan da anlaşıldığına göre Serbest Çocuk ve Yetişkin durumu onun çocuk yazarı olmasını kolaylaştırmaktadır.

Eserlerinden de anlaşıldığı gibi içindeki çocuğu hiç büyütmemiş, hep onların yanında olmuş ve mesajlarını direkt vermektense, okurun sezgi yolu ile anlamasını sağlamıştır.

Mavi göğü
Bir yorgan gibi
Örtüp üzerine
uykuya dalmak
Sali'nin kollarında
rengarenk çiçekler

} Doğa Sevgisi

Bütün çiçekler
Anneler için toplanır
Anne ile çiçek
En kutsal iki şeydir
Bağırda saklanır

} Anne Sevgisi

Güneş
Karşıkı tepelerin
Ardına saklanmıştı

} Akşamın oluşunu çok güzel bir cümle ile anlatıyor. Dil zenginliğini kazandırmak

Bütün kuşlar
Yuvalarına dönmüş
Cıvıltılarla anlatıyorlardı
Günü nasıl geçirdiklerini
Ormana

}

Ama kuşların
Birbirlerini dinleme
Saygınlığı yok.

Ya hepsi birden konuşuyorlar
Ya da hepsi birden susuyor
Bu yüzden de kimin ne dediği
Bir türlü anlaşılmıyor.

Birbirine saygılı olunmalı,
birisini konuşuyorsa mutlaka onu dinlemeliyiz.

– Zayıf Güleç bir çocuk
– Sevgi dolu gözler

Dalgınlığı bağışlamaz
Sönmemiş bir sigara
Açık bırakılmış
Bir gaz lambası
Yeterlidir onun için

Mesaj dikkatli olunmalı

- Kim anlayabilir
Çiçekleri erken dökülen
Bir nar ağacının
Üzüntüsünü.
Kim anlayabilir
Sapları kuruyan
Bir buğday tanesinin
Susuzluğunu

KAHRAMANLAR

KÜÇÜK ABDULLAH

ABDULLAH'IN ANNESİ,
PEMBE KADIN

ABDULLAH'IN BABASI,
ESKİCİ BABA

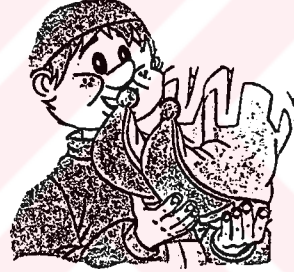
KÖTÜ ADAM CABBAR

YUFKA YÜREKLİ
PADİŞAHIN KIZI
PRENSES

YUFKA YÜREKLİ PADİŞAH

SİHİRLİ PABUÇLAR

İLK DURUM: (a)

KÜÇÜK ABDULLAH YOKSUL BİR KUNDURACININ OĞLUYDU. KÜÇÜK BİR ÇOCUKKEN BABASI İLE BİRLİKTE ÇALIŞMAYA BAŞLAMIS. ONDAN AYAKKABI YAPMASINI, ESKİ AYAKKABILARI ONARMASINI VE HATTA KOÇA KÖŞE PARÇALARINI KESMESİNİ ÖĞRENMİŞTİ...

Masallar başlangıcı durumu ile başlar. Burada ailenin Fertleri zikredilir. Müstakbel kahramanın ya ismi söylenerek veya duruma işaret edilerek tanıtılır.

Aile Fertlerinden birinin evden eksilmesi
(Tarif: ayrılış. işaret: B)

Ara veya babanın ya da ikisinin birer ölümünü ayrılığın kuvvetlendirilmiş şekli olarak kabul edilir. (B2)

-2-

Kahramana bir yasak bildirilir

(Tarif: Yasak işaret: Y)

Bu fonksiyon iki farklı şekilde görülür.

1. Ayrılma veya yapılmaması gereken bir iş bildirilir. (Y1)
2. Yasağın tersi bir emir veya teklifle bildirilir. (Y2)

Yasak ihlal edilir. (Tarif: ihlal, işaret: 88)

Yasak şekilleriyle, ihlal şekilleri birbirleriyle ilgilidir. İkinci fonksiyon, bir gift element teşkil eder. İkinci yarı, birinci olmaksızın da ortaya çıkabilir. Bu noktada, hainin rolü, mesut ailenin huzurunu bozmak, talihsizliğe ve zarara sebep olmaktır.

-4-

Hain, kurbanı kendisine veya eşyalarına sahip olmak için aldatır. (Tarif: Hile, işaret: 7)

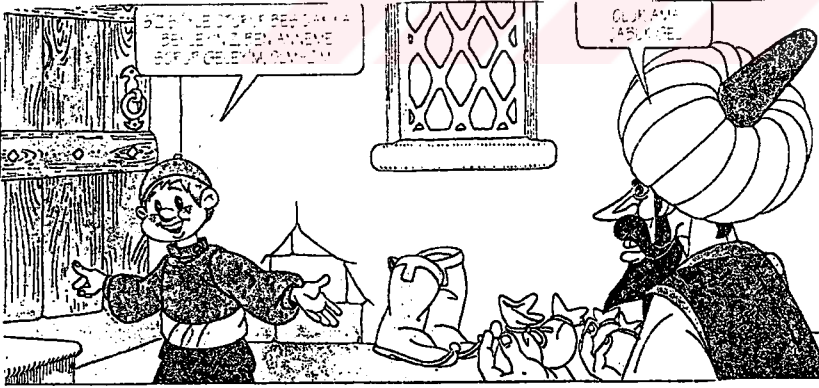
1. Hain, razı etmeye çalışır. (7')

3.

-5-

Kurban hileye, kanar ve bu suretle farkında olmadan düşmanına yardım eder. (Tarif: suat ortaklığı. işaret: 0)

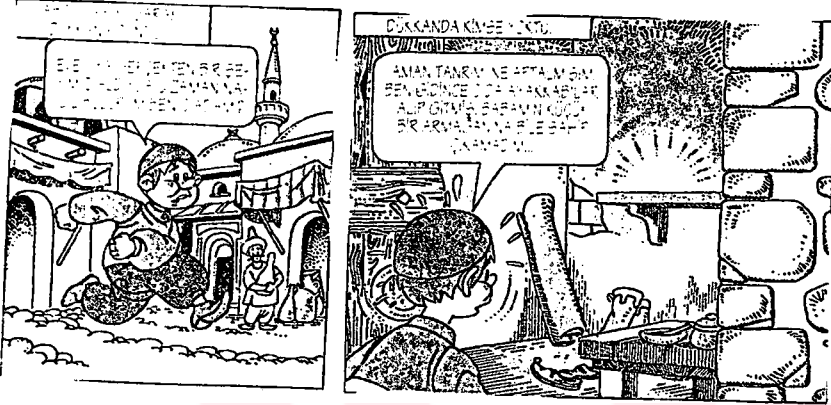

Kahraman, hainin bütün kandırışlarını kabul eder. Yasaklar daima ihlâl edilmekte, aldatıcı teklifler daima kabul edilmektedir. (0')

6.

Hain, Ailenin fertlerinden birinin yaralanmasına veya zarar görmesine sebep olur. (Tarif: Hainlik . işaret: A)

Bu fonksiyonda masalın esas hareketi başladığı için bu fonksiyon çok önemlidir. Ayrılık, yasağın ihlali, malûmat toplama, hile, hep bu fonksiyon için zemin hazırlar. Bunun için ilk yedi fonksiyon masalın hazırlık kısmını meydana getirir. Hainlik çok çeşitli haller gösterir.

- Hain, sihirli vasıtayı zapt eder, veya alıp götürür. (A²)

- Hain kurbanını ister veya kandırır. (A⁸)

aldatıcı anlaşmanın sonunda olur.

(Altınlarla aldatıyor.)

7

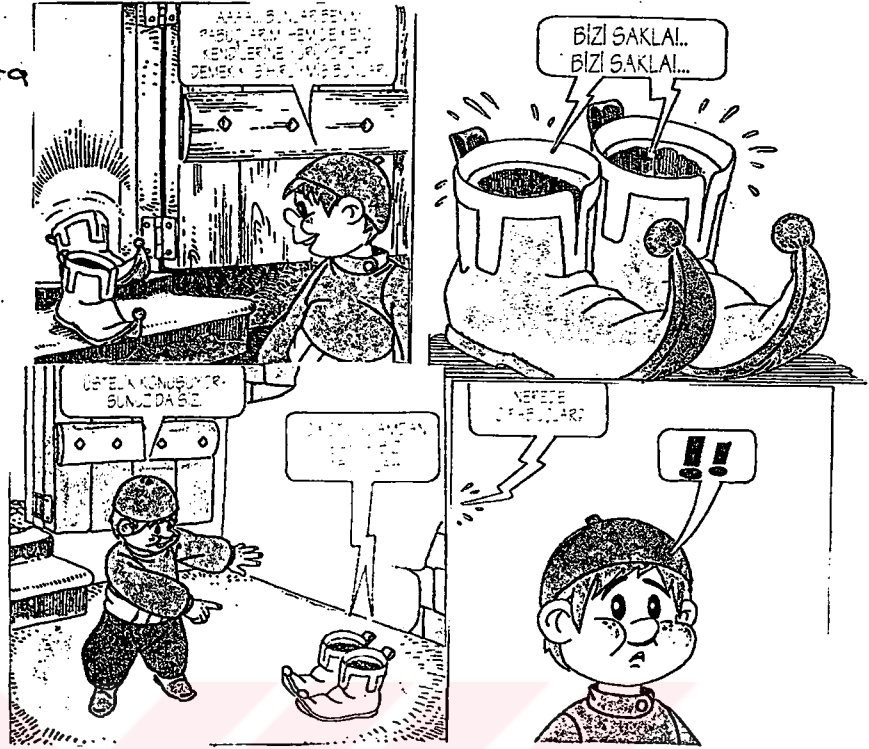
Bütün masallar talihsizliğin üzüntüsüyle başlar. Hainlik ile başlayan masallarla aynı tekâmülü gösteren değişik girişlerle başlayan masallar da vardır. Hainlikle başlayan masallar olduğu gibi devam eder. Masal kahramanının sahip olduğu bir şeyi kaybetmesi hainlikle ilgilidir.

Bu masalımız ise bir talihsizlikle başlıyor. Küçük Abdullah'ın babasının ölmesi bir talihsizliktir.

8 a. Ailenin fertlerinden biri bir şey kaybeder veya bir şeye sahip olmak ister. (Tarif: Eksik. işaret: a)

* Sihirli bir vasıta
lazımdır.

(a. ve A) elementleri
her sınıf masal için
gereklidir.

9. Talihsizlik veya eksik bildirilir. Kahraman bir Emir veya bir istekle karşılaşır, Kahramanın gitmesine izin verilir veya gönderilir. (Tarif: Tavassut, bağlayıcı olay. işaret: B)

IX. TALİHSİZLİK VEYA EKSİK BİLDİRİLİR-KAHRAMAN BİR EMİR VEYA BİR İSTEKLE KARŞILAŞIR-KAHRAMANIN GİTMEŞİNE MÜSAADE EDİLİR VEYA GÖNDERİLİR. (Tarif: Tavassut, bağlayıcı olay. işaret: B).

Bu fonksiyonla kahraman masalın içerisine girer. Bu fonksiyon kendi içinde yedi gruba ayrılır.

1. Kahramanın gönderilmesiyle neticelenen yardım çağrısı yapılır (B¹). Genellikle yardım çağrısını bir Padişah veya Kral kahramana bazı vaatlerde bulularak yapar.

2. Kahraman doğrudan doğruya gönderilir (B²). Gönderilme emir veya talep şeklinde olur. Kahraman gönderilirken bazen önce tehdit sonra vaat yapılır, bazen tehditle vaat beraber yapılır.

3. Kahramanın evden ayrılmasına müsaade edilir (B³). Bu örneklerde evden ayrılma inisiyatifi kahramanın kendi elindedir. Burada gönderinin etkisi yoktur. Ana baba kahramanın arkasından dua ederler. Kahraman her zaman ayrılışının gerçek sebebini söylemez. Bazen dolaşmayı çıkmak için müsaade alır, gerçekte mücadele için yola çıkar.

4. Talihsizlik haber verilir (B⁴). Efsanîyle talihsizliğin hikâyesi ana baba-dan değil de yaşlı kadınlardan veya tesadüfen karşılaşılan şahıslardan öğrenilir.

5. Kovulan kahraman evin dışına götürülür (B⁵). Baba üvey annenin kovduğu kızını ormana götürür.

6. Ölüme mahkûm edilen kahraman gizlice serbest bırakılır (B⁶).

7. Ağıt söylenir (B⁷). Bu şekil kâtille hastır. Talihsizliğin ortaya çıkmasıyla tepki uyanır.

A B C i elementleri komplikasyonu temsil ederler. Bundan sonra aksiyonun seyri gelişir. Masala yeni bir karakter girer. Bu karaktere VERİCİ veya YOL GÖSTERİCİ denir. Genellikle verici ile yolda tesadüfen karşılaşılır. Verici, talihsizliği tasfiye edecek sihirli vasıta verir. Ancak kahraman sihirli vasıtayı alabilmek için çeşitli şekillerde denenir.

XII. KAHRAMAN SİHİRLİ VASITA VEYA YARDIMCI KAZANABİLMESİ İÇİN DENENİR, SORGUYA ÇEKİLİR, HÜCUMA UĞRAR. (Tarif: Vericinin ilk fonksiyonu İşaret: D).

1. Verici kahramanı dener (D¹). Buradaki deneme bir şahıs tarafından yapılabildiği gibi bir yerde yazılı da olabilir.
2. Verici kahramanı selâmlar ve sorguya çeker (D²). Bu şekil denemenin en zayıf şeklidir. Selâmlama ve sorguya çekme diğer deneme şekillerinde de mevcuttur. Fakat diğer şekillerde deneme karakterine sahip değildir. Bu durumda da doğrudan doğruya deneme yoktur. Soru indirek deneme karakterini taşır. Kahraman kaba cevap verdiği takdirde hiç bir şey elde edemez, terbiyeli cevap verirse bir at, bir kılıcı mükâfatlandırılır veya gitmek istediği yerin yolu gösterilir.
3. Ölmek üzere olan veya ölmüş bir kimse kahramandan bir hizmet yapmasını ister. (D³).
4. Bir tutuklu serbest bırakılması için yalvarır (D⁴).
- 4.x Verici kahraman gelmeden önce tutuklanmıştır, ve serbest bırakılmasını ister (xD⁴). Bu hareket müstakil bir fonksiyon değildir, esirin talepte bulunmasını sağlar.
5. Kahraman merhamet talebiyle karşılaşır (D⁵). Bu şekil bir öncekinin tâli sınıfı olarak düşünülebilir. Bu durum kahramanın vericiyi yakalamasıyla veya öldürmek kastıyla bir hayvanı hedef aldığı sırada ortaya çıkar.
6. Kavgacılar malın paylaşılmasını isterler (D⁶). Her zaman kavgacılar paylaşırma isteklerini söylemezler, bazen kahraman kendi insiyatifiyle kavga konusu olan malları bölüştürmeyi teklif eder.
7. Diğer istekler (D⁷). Bu gruba kahramanın talep olmaksızın çaresiz bir durumda karşılaşması hali de girer. Bu örneklerde kahraman yardım etme imkânına sahiptir. Objektif olarak bu şekil de test olmaktadır, ancak kahraman bunun bir deneme olduğundan haberdar değildir (d⁷).
8. Düşman yaratık kahramanı yok etmeğe teşebbüs eder (D⁸).
9. Düşman bir yaratık kahramanla mücadele eder (D⁹). Burada mücadele gürültülü kavga hususiyeti taşır.
10. Kahraman değiştirmek, üzere sihirli bir vasıta teklif edilir (D¹⁰).

11.

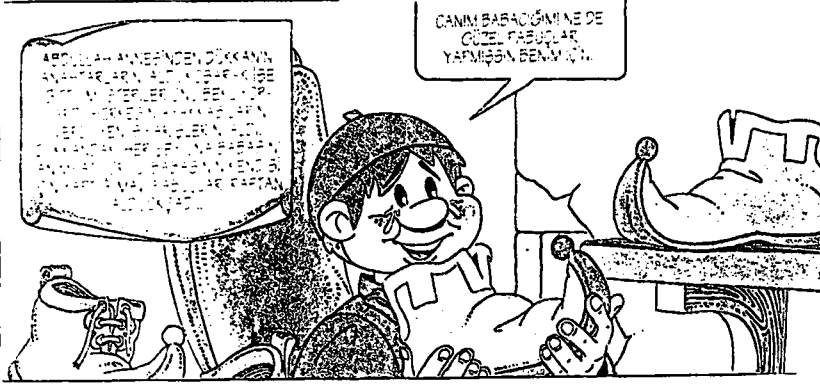
XIII. KAHRAMAN MÜSTAKBEL VERİCİNİN HAREKETLERİNE TEPKİ GÖSTERİR. Tarif: Kahramanın reaksiyonu. İşaret: E. Örneklerde reaksiyonlar pozitif veya negatif olabilir.

1. Kahraman denemeye karşı koyar veya koymaz (E¹).
2. Kahraman vericinin selâmını alır veya almaz (E²).
3. Kahraman ölmüş veya ölmekte olan bir şahsın isteğini yerine getirir veya getirmez (E³).
4. Kahraman esiri serbest bırakır (E⁴).
5. Kahraman yalvarana merhamet eder (E⁵).
6. Kahraman paylaşırmaı gerçekleştirerek kavgacıları barıştırır (E⁶). Kahraman bazen kavgacıları koşturarak aldatır ve kavga konusu nesneleri alır (EVI).
7. Kahraman başka hizmetler görür (E⁷). Bazen bu hizmetler isteklerin karşılığı olarak yapılır, bazen de kahraman iyi kalpliliğinden ve saflığından bu hizmetleri yapar. İbadetin bir örneği de bu gruba girer.
8. Kahraman düşmanın kullandığı taktikleri kullanarak hayatına yapılan kasitten kendini kurtarır. (E⁸).
9. Kahraman düşmanını yener veya yenemez (E⁹).
10. Kahraman mücadeleyi kabul eder, fakat değiştirdiği nesnenin sihir kuvvetini kullanarak verdiği nesneyi geri alır (E¹⁰).

Kahraman Sihirli Vastanın Yardımını kazanır:

(Tarif: Sihirli vasıta elde edilir.veya zapt edilir. işaret: F)

Vasıta şans eseri kahramanın eline geçer. (F5)

Masalımızda sihirli

Vasıta babasından miras olarak kahramanımıza kalır, ve fonksiyon masalın başında yer almaktadır.

Sihirli papuğlar, kahramanı daha sonra başka sihirli vasıtalara götürecektir.

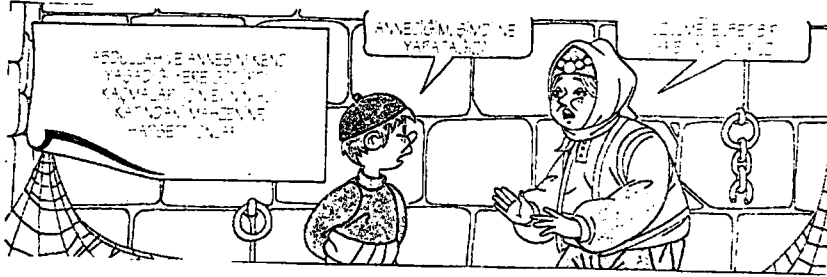
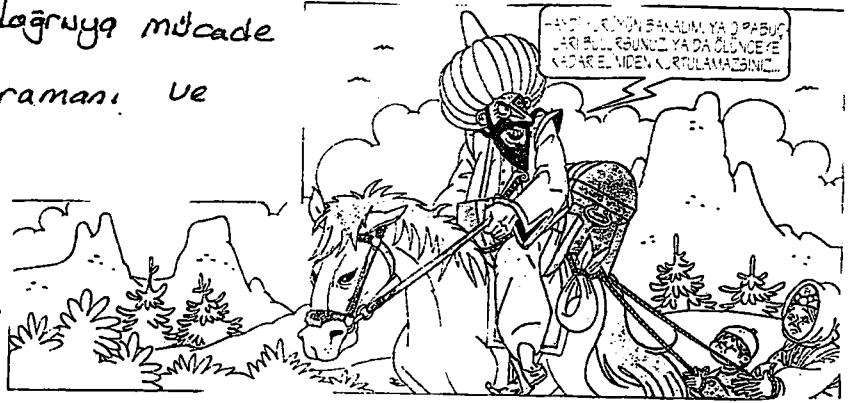
13. Kahraman aradığı nesnenin olduğu yere götürülür veya kahramana yol gösterilir. (Tarif: iki ülke arasında yerde veya gökte yolculuk, rehberlik, işaret: G.)

Burada fonksiyon biraz farklı cereyan ediyor. Sihirli papuğlar, mağaranın içindeki sandığa götürülür. Sandıkta, sihirli iki vasıta var bir ip ve kaza. Uzun tıraş.

14 - Kahramanla hain doğrudan doğruya düğüşte karşılaşırlar.
(Tarifi: mücadele. işaret: H)

Masalımızda, doğrudan doğruya mücadele yoktur. Hain, kahramanı ve annesini esir alır.

15. Hain mağlup edilir: Sihirli papuclar annesini;
(Tarifi: zafer. işaret: I) ve kahramanımızı, hain götürürken takip ederler, ve arkalarından zindana gelirler. Cıbbâr'dan (Hainden) analıları alıp, kahramanı kaçırmak ister, ama, hain orada gücünü gösterir. Kahramanın kurtulması için, hain onlardan bazı işleri gerekleştirmesini ister.

Hainin, isteklerini yerine getirmeyi kabul ederler
sihirli araç buna yardım edecektir.
ilk istek yerine gelir, ancak istekler bitmez

XXV. KAHRAMANA ZOR BİR VAZİFE TEKLİF EDİLİR.

Tarif: Zor vazife. İşaret: M.

Vazifeler çok çeşitlidir, masallardaki örnekler şöyle gruplanırlabilir.

Yiyecek ve içeceklerle ilgili, ateşle, bilmece çözme ve benzerleri, seçme, saklama ve arama, kuvvet, sebat, marifet denemesi, sabır ile ilgili tedarik ve imal etme, diğer vazifeler.

XXVI. ZOR VAZİFE ÇÖZÜMLENİR.

Tarif: Çözüm. İşaret: N.

Çözümleme şekilleri vazife şekillerine uygundur. Bazı vazifeler başlanmadan tamamlanır veya vazife için verilen zaman dolmadan tamamlanır. Bu hal *N işareti ile gösterilir.

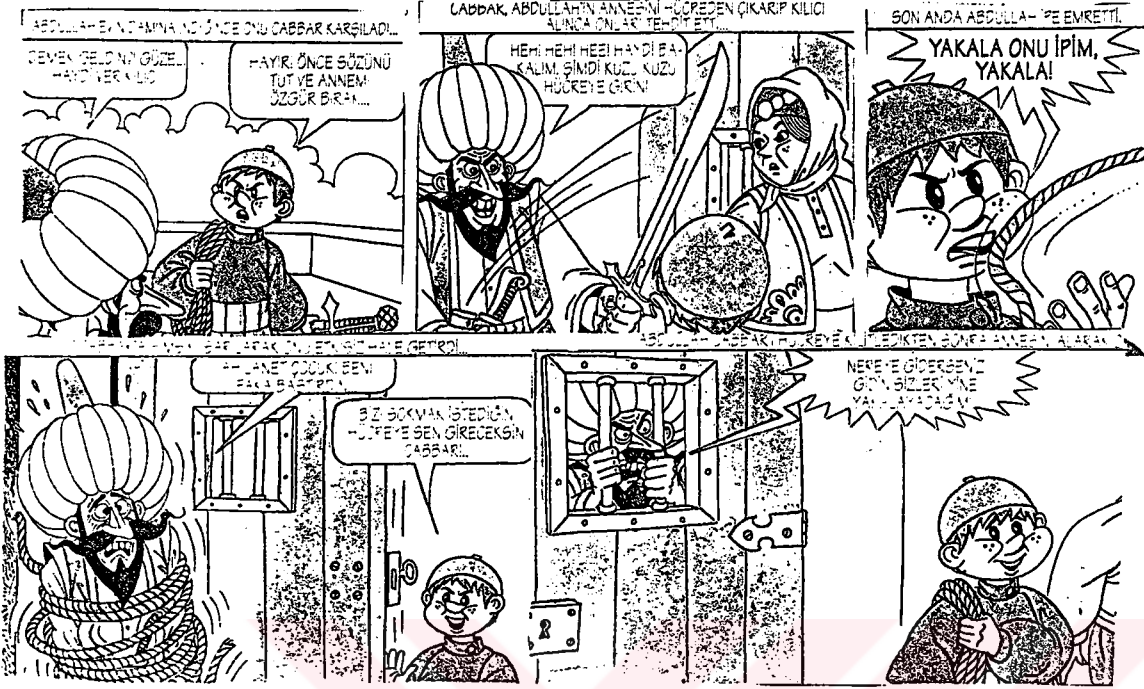
'ZOR DÜERYİ FADİĞAM.
BURADA FAZLA KALANAYATIGIM.
BİR ÇOK AZ YAKTIRI KALDI.
ANNEMİ KURTARMAK İÇİN BU KÜÇÜK
HEVENİ EPİNE ULASTIRMALYIM...

XXX. HAIN CEZALANDIRILIR.

Tarif: Ceza. İşaret: U.

Hain, vurulur, sürülür, atın kuyruğuna bağlanır, intihar eder, vs. Bu şekil lere paralel olarak bazen asilane affa uğrar. (U neg.). Umumiyetle ikinci hareketin haini ve sahte kahramanı cezalandırılır. Savaş ve takiplerde cezalandırılan ilk hain hikâyeden kaybolur, savaşta öldürülür veya takip arasında telef olur.

XXXI. KAHRAMAN EVLENİR VE TAHTA ÇIKAR.

Tarif: Düğün. İşaret: W.

1. Gelin ve krallık bir arada elde edilir, bazen kahraman krallığın yarısını önce, yarısını babasının ölümünden sonra elde eder (W*₁).
2. Kahraman evlenir (W*₂).
3. Kahraman tahta çıkar (W*₃).
4. Evlilik vaadi veya nişan (w¹).
5. Evli kahraman eşini kaybettikten sonra bulduğunda evlilik yenilenir (w²).
6. Kahraman maddi mükâfat alır (w³).

Burada masal biter. Nadiren masal kahramanlarının bazı karakterleri şimdye kadar gördüğümüz fonksiyonlara ne uyur ve ne de tarif edilebilir. Bunlar mukayeseli malzeme ile anlaşılabilen şekiller olabildiği gibi fıkra menkabe gibi şekillerden nakledilen yabancı elementler de olabilirler. Bunlar açık olmayan elementler diye tarif edilerek X ile gösterilir.

Bu inceleme sonunda varılan kaideler şunlardır.

1. Masallarda fonksiyonların sayısı sınırlıdır, 31 fonksiyon vardır.
2. Masalların hareketi bu fonksiyonların sınırları içinde tekamül etmektedir. Birbirinden farklı milletlerin masalları içinde aynı şey söylenebilir.
3. Fonksiyonlar arka arkaya sırayla takip edildiğinde mantıklı ve artistik bir şekilde fonksiyonların birbirinin içinden tekamül ettiği müşahade edilir. Fonksiyonlar birbirlerine mani olmazlar, hepsi tek bir eksen üzerinde kurulmuştur.
4. Fonksiyonların büyük bir kısmı birer çift teşkil eder. Yasak-ihlâl, keşif-gönderme, mücadele-zafer, takip-kurtuluş vs.

Diğer fonksiyonlar gruplar halinde, Hainlik, gönderme, tepki için ke ve evden ayrılış (ABC), komplikasyonu tesis ederler. DEF elementleri bir bu

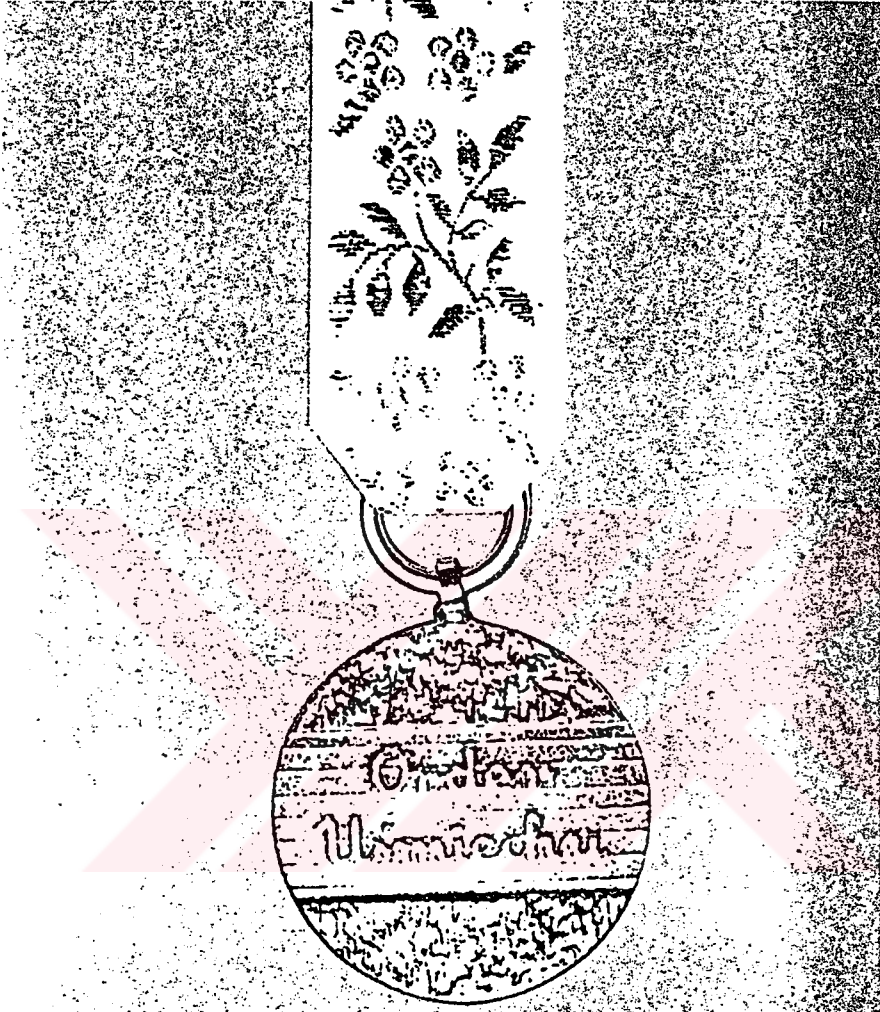
L'ORDRE DU SOURIRE
"ORDERU USMIECHU"
TURECKI KAWALER

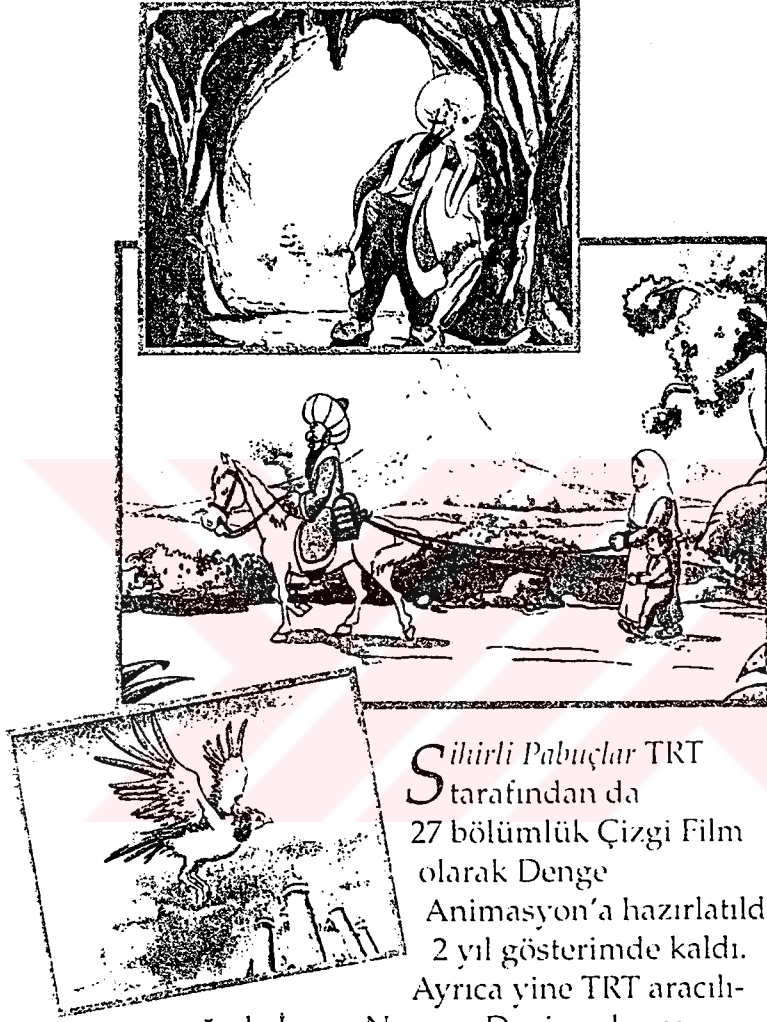
L'ORDRE DU SOURIRE
"ORDERU USMIECHU"

*Polonya Güllümseme Nişanını
Yalvaç Ural'dan önce alan kişiler*

- Henry R.LABOUISSSE (ABD; UNICEF Genel Yönetmeni)
- Wojciech ZUKROWSKI (POLONYA; Uluslararası
Çocuk Kitapları Dostları Polonya Bölüm Başkanı)
- Sergiej OBRAZCOW (SSCB; Kukla Tiyatro Kurucusu)
- Hanna OZOGOWSKA (POLONYA; Çocuk Kitapları Yazarı)
- Tove JANSSON (FİNLANDİYA; Dünyaca Tanınmış Çocuk Edebiyatı Eleştirmeni)
- Peter USTINOV (İNGİLTERE; Sinema Sanatçısı, Yazar)
- Yalvaç URAL (TÜRKİYE; Şair ve Yazar)
- Cengiz AYTMAOV (KIRGIZİSTAN; Yazar)

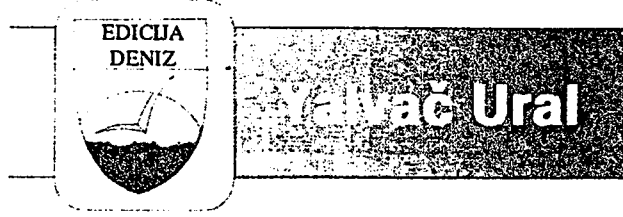

Yalvaç Ural'a, Türk ve Dünya Edebiyatına yaptığı
katkılardan dolayı 1986 yılında çocuklardan
oluşan bir seçici kurul tarafından L'ORDRE DU
SOURIRE "Polonya Gülümseme Nişanı" ve
TURECKI KAWALER "Şövalyelik"
unvanı verilmiştir.

Sihirli Pabuçlar TRT tarafından da 27 bölümlük Çizgi Film olarak Denge Animasyon'a hazırlatıldı. 2 yıl gösterimde kaldı. Ayrıca yine TRT aracılı-

ğıyla İsveç, Norveç, Danimarka ve Finlandiya Televizyonlarına da satılan Sihirli Pabuçlar, Almanya'da ise korsan kaset olarak piyasaya çıktı.

Gili başı i violina

Müzik Satan Çocuklar 1996 yılında Çingenece olarak basıldı. Ve bu kitap dünyada ilk kez Çingenece basılan çocuk kitabı özelliğine sahip.

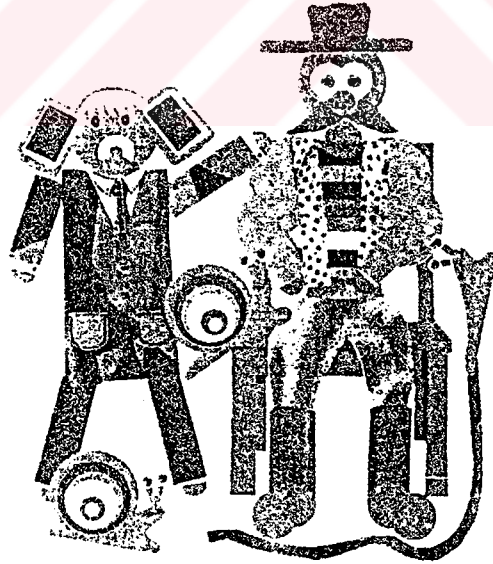
СРЕБРЕНКО
И МРЗАЛВКО
ЈАЛВАЧ
УРАЛ

Yalvaç Ural'ın
Gözü Boynuz
ile İzi Yıldız Kitabı
Makedonya'da ve
Macaristan'da da
basıldı.

YALVAÇ URAL

SZEMESZARV
ÉS
NYOMAFÉNYES

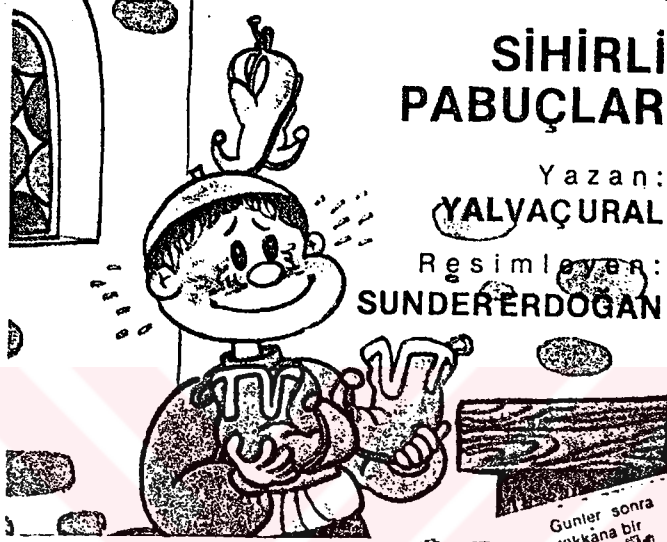
Yalvaç Ural'ın "Gölcüğün Küçük Avcıları" adlı öyküsü İngilizce'ye çevrilerek, 1996 yılında Oxford University Press tarafından ortaöğretim çocukları için hazırlanan Dört Türk Öykücüsü adlı kitapta yer aldı.

Yalvaç Ural'ın Feridun Oral'la birlikte hazırladıkları "Korkuluğun Kalbi" kitabının ilk baskısı Avusturya'da Almanca olarak basıldı. Bir yılda iki baskı yapan kitap Avusturya'nın komşu ülkesi Almanya'da 1995'te en çok satan kitaplarından biri oldu. Kitap 1996 yılı sonunda Türkçe olarak yayımlanacak.

Hallo, kleiner Star ... auf Wiedersehen!

Yalvaç Ural / Feridun Oral

Sihirli Pabuçlar ilk kez, minik bir kitap olarak basıldı. Daha sonra Hollanda Televizyonu "NOS" bu kitabı o kadar çok sevdi ki, Sihirli Pabuçları Yalvaç Ural'a 10 bölümlük, bilgisayar animasyonla yapılmış, bir TV Çizgi Film Dizisi yaptırdı.

ÇOCUK YAŞADIĞINI ÖĞRENİR

Eğer bir çocuk sürekli eleştirilmişse,
Kınama ve ayıplamayı öğrenir.

Eğer bir çocuk kriz ortamında büyümüşse,
Kavga etmeyi öğrenir.

Eğer bir çocuk alay edilip aşağılanmışsa,
Sıkılıp utanmayı öğrenir.

Eğer bir çocuk devamlı utanç duygusuyla eğitilmişse,
Kendini suçlamayı öğrenir.

Eğer bir çocuk hoşgörüyle yetiştirilmişse,
Sabırlı olmayı öğrenir.

Eğer bir çocuk desteklenip yüreklendirilmişse,
Kendine güven duymayı öğrenir.

Eğer bir çocuk övülmüş ve beğenilmişse,
Takdir etmeyi öğrenir.

Eğer bir çocuk hakkına saygı gösterilerek büyütülmüşse,
Adil olmayı öğrenir.

Eğer bir çocuk kabul ve onay görmüşse,
Kendini sevmeyi öğrenir.

Eğer bir çocuk aile içinde dostluk ve arkadaşlık görmüşse,
Bu dünyada mutlu olmayı öğrenir.